

VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ KOMUNIKACE

Katedra literární akademie

Studijní program: Literární tvorba

Studijní obor: Kreativní psaní

Anastázie Ardesová

Teoretická část

HRDINKY JANE AUSTENOVÉ

Praktická část

TEMNOTY

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zuzana Říhová, Ph. D.

Praha 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpala. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely studia a výzkumu.

V Praze dne.....

Podpis autora:

Poděkování

Děkuji Mgr. Zuzaně Říhové, Ph.D., za rady, pomoc, připomínky, odborné vedení, veškeré komentáře, za poskytnutí některých studijních materiálů, a především za vedení práce.

Taktéž bych chtěla poděkovat i PhDr. Antonínu Kudláčovi, Ph.D., za dodatečné konzultace, potřebná cvičení, další rady a postřehy.

V poslední řadě děkuji své mámě za seznámení s tvorbou Jane Austenové a za ochotu diskutovat o jednotlivých dílech této autorky.

Abstrakt

Teoretická část práce se zabývá analýzou hlavních hrdinek Jane Austenové. K tomuto účelu byly vybrány čtyři romány: *Rozum a cit*, *Pýcha a předsudek*, *Mansfieldské panství* a *Emma*. V těchto dílech jsou metodou close-readingu sledovány charakteristiky hlavních hrdinek, jejich niterní proměny a prostředky, které Austenová využívá jak pro popis, tak pro prezentování oné proměny. Analýze předchází pojednání o tvorbě autorky, kde se píše o počátcích její tvorby a o společných znacích v jejích románech. Je zde zároveň představena i definice literární postavy, stejně jako pokus dát hlavním hrdinkám Jane Austenové stručné vymezení.

Praktická část práce tvoří mysteriózní novela s fantastickými prvky „Temnoty“, která zachycuje křesťanské hodnoty (víra, láska, naděje) v nekřesťanském kontextu a která představuje zachycení autobiografického procesu tvorby literárního díla.

Klíčová slova (teoretická část)

Jane Austenová, román, gentry, analýza, hlavní hrdinka, charakteristika, close-reading

Klíčová slova (praktická část)

záhada, fantastika, novela, Praha, sebevražda, temnota, víra, naděje, láska, ďábel, kresba, hudba

Abstract

The theoretical part of this thesis analyses main heroines of Jane Austen's novels. Four were chosen for the analysis: *Sense and Sensibility*, *Pride and Prejudice*, *Mansfield Park* and *Emma*. Characteristics of the heroines and their internal changes are studied by the method of close-reading – as to precisely describe by which means Austen presents the changes and furthermore shows the change through the text. Prior to the analysis comes the essay about the author's creative process, in which are described the beginnings of her authorship and common signs in her novels. The definition of a literary character is also presented here, same as an attempt to give a brief specification of Austen's main heroines.

The practical part of the work consists of a mystery novel with fantastical elements called "Darkness", which captures Christian values (faith, love, hope) in a non-Christian context and which captures autobiographic process of creation of literary work.

Key words (theoretical part)

Jane Austen, novel, gentry, analysis, main heroine, characteristic, close-reading

Key words (practical part)

mystery, fantasy, novel, Prague, suicide, darkness, faith, hope, love, devil, drawing, music

Obsah

Teoretická část.....	7
Úvod.....	7
Zkratky a odkazy.....	9
1 Tvorba Jane Austenové.....	10
2 Rozum a cit.....	13
2.1 Elinor Dashwoodová.....	13
3 Pýcha a předsudek.....	21
3.1 Elizabeth Bennetová.....	22
4 Mansfieldské panství.....	30
4.1 Fanny Priceová.....	31
5 Emma.....	40
5.1 Emma Woodhouseová.....	40
Závěr.....	48
Bibliografie.....	50
Praktická část.....	52

Teoretická část

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu věnovat čtyřem vybraným dílům anglické autorky, píšící na přelomu 18. a 19. století, Jane Austenové (1775–1817), konkrétně *Rozumu a citu* (*Sense and Sensibility*, 1811), *Pýše a předsudku* (*Pride and Prejudice*, 1813), *Mansfieldskému panství* (*Mansfield Park*, 1814) a *Emmě* (*Emma*, 1815). U těchto románů se zaměřím především na analýzu hlavních hrdinek.

Pro lepší pochopení protagonistek Austenové je podstatné definovat postavu jako takovou. K tomuto účelu využiji *The Cambridge Companion to Narrative*, kde se Uri Margolin věnuje literární postavě. Následně se zaměřím na obecné vymezení hrdinek Jane Austenové jakožto literárních postav. Ovšem pro uvedení do kontextu konkrétních autorčiných děl se budu věnovat i počátkům její tvorby a představím i několik společných znaků pro její díla. Primárně se budu soustředit na prostředí a vypravěče. Tyto dva prostředky mají na analýzu také vliv, protože právě na prostoru, interakcích hrdinek s jinými postavami a zvoleném vypravěčském postupu lze vysledovat proměnu, vychování, povahu a další prvky, které utváří charakter hlavních postav.

V dalších částech se postupně budu věnovat každému z děl. Než se budu zabývat analýzou konkrétní hrdinky, je důležité uvést dílo do kontextu – představit jeho vznik, s jakými tématy Austenová pracuje, jaké vypravěčské postupy využívá, či co vedlo ke vzniku konkrétního románu. Důvod vzniku může být právě kruciólní při vytváření té či oné postavy či dokonce hrdinky, protože pak získává nějakou funkci.

U každé z hrdinek postupně vysleduji vlastnosti, proměnu, chování, hodnoty či názory. Budu se opírat především o samotné knihy Austenové a budu odlišovat, jestli jde o pásmo vypravěče, volnou nepřímou řeč některé z postav či volnou nepřímou řeč samotné hrdinky. Pro jejich pochopení totiž není důležité jenom to, jak vidí sami sebe – je potřeba zanalyzovat, jaký vztah k nim má vypravěč a jak je vidí ostatní. Budu tedy využívat i charakteristiku skrze interakci s některými postavami a chováním protagonistek v kruciólních situacích.

S každým publikovaným dílem se samozřejmě pojí i proměna autorčiny poetiky, kterou se pokusím zachytit právě skrze hlavní hrdinky. Tuto proměnu budu především sledovat na vypravěčském postupu a na tom, jak tuto proměnu prezentuje vševědoucí vypravěč.

Mým cílem je představit charakteristiky hlavních hrdinek Jane Austenové; vysvětlit, čím se liší a zároveň skrze ně poukázat na změnu poetiky.

Práce s postavou je jedním ze základních stavebních kamenů jakéhokoliv díla, proto pochopení postav umožňuje od nich odvíjet děj, interakce s jinými postavami, konflikty a další. Nabízí jasnou

ukázkou, jak lze využívat jazykových prostředků a postupně postavu měnit v závislosti na autorském záměru.

Veškeré poznatky a jednotlivé složky analýzy shrnu v závěru.

Zkratky a odkazy

RC *Rozum a cit* Jane Austenové. Přel. Kondrysová, Eva. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009.

PP *Pýcha a předsudek* Jane Austenové. Přel. Kondrysová, Eva. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009.

MP *Mansfieldské panství* Jane Austenové. Přel. Kondrysová, Eva. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009.

E *Emma* Jane Austenové. Přel. Kondrysová, Eva. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009.

1 Tvorba Jane Austenové

Jane Austenová začínala v období dospívání se psaním juvenilií.¹ Mezi roky 1789–1791² vznikali povídky, romány v dopisech a komedie. Svá díla pak předčítala pro obveselení rodiny.³ V té době vznikly *Láska a přátelství* (*Love and Friendship*), *Zámek Lesley* (*Lesley Castle*), *Tři sestry* (*The Three Sisters*) a další.

Austenová postupně tříbila své spisovatelské dovednosti, dokud v devatenácti letech nenapsala krátký román v dopisech *Lady Susan*, který její synovec publikoval až v roce 1871.⁴ Kritikové ho ovšem mnohdy ani neuvádějí do výčtu jejích děl, protože se tento román výrazně liší od ostatních prací Austenové – hrdinka je zde amorální a rafinovaná, dokonce unikne potrestání,⁵ což je zrovna u této autorky velmi nezvyklé. Ovšem i tehdy jsou veškeré její další „juvenilie už skrz naskrz austenovské.“⁶ Největší změna nastala v jejích osmnácti či devatenácti letech, kdy se „začala dívat na melodramatickou fikci, na niž se specializovaly ženské autorky v polovině devadesátých let osmnáctého století a kterou dychtivě četla, kritickým očima...“⁷ Zároveň už uměla ekonomicky zacházet s jazykovými prostředky.⁸

K největším tajemstvím jejího úspěchu patří vědomí sebe sama a pečlivé pěstování a omezování talentu a námětu. Tím se dostáváme k zásadnímu bodu: Austenová nebyla génius. Na jejím díle není nic záhadného. [...] [Romány] jsou popsatelem výsledkem obrovského přirozeného nadání, vybrušovaného, zdokonalovaného a dovedeného na nejvyšší možnou míru (jak sama říká) „velkou námahou“, zkušeností a sebekázní. Dobrý romanopisec žije z přímé zkušenosti – a Austenová nejvíc ze všech, přičemž v jejím životě nebo životě jejích blízkých se nic moc nestalo.⁹

Austenová se soustředila výhradně na své zkušenosti ženy-autorky, proto v její tvorbě nenajdeme, jak mluví muži, když jsou jen mezi sebou.¹⁰ Stejně tak se Austenová „vyhýbá líčení problematiky královské rodiny a nejvyšší šlechty a v jejím díle nalezneme pouze okrajové zmínky o chudině.“¹¹ Soustředila se výhradně jen na střední třídu neboli gentry, což Elsemarie Maletzke definuje jako nejasně ohraničenou sociální vrstvu, která se pohybovala někde mezi aristokracií a měšťanstvem.¹² Díky příslušnosti k této třídě měla Austenová přístup jak na bály bohatých pánů a dam (pro srovnání – ples na netherfieldském panství v *Pýše a předsudku* [PP, s. 99–113]), tak i na skromnější

¹ Maletzke 2009, s. 77.

² Miles 2009, s. 8.

³ Maletzke 2009, s. 74.

⁴ Tamtéž, s. 81.

⁵ Tamtéž, s. 82.

⁶ Tamtéž, s. 77.

⁷ Johnson 2007, s. 116.

⁸ Tamtéž, s. 116.

⁹ Tamtéž, s. 118.

¹⁰ Tamtéž, s. 118.

¹¹ Hanuš 2008, s. 415.

¹² Maletzke 2009, s. 28.

plesy (například podobný tomu, který se konal v *Emmě* v sálu U Koruny [*E*, s. 357–371]). Zároveň „své klíčové osobní poznatky či přímé zkušenosti využívala s ohromnou péčí a často je uplatňovala znovu a znovu ve vynalézavých obměnách.“¹³

Dalším společným rysem je proces učení, který strukturuje všechny romány Austenové.¹⁴ Učí se nejen konkrétní postava, ale také samotný čtenář. Tuto možnost poskytuje zvolený způsob vyprávění v podobě „volné nepřímé řeči“,¹⁵ kdy vypravěč sdílí pohled, pocity a názory jedné z postav a ostatní postavy tudíž „poznáváme [...] prostřednictvím jejich vnímání.“¹⁶ Ovšem v každé z knih Austenové lze najít příklady, kdy vševědoucí vypravěč promlouvá směrem ke čtenáři („... klikaté hlavní ulice protínající městečko, a kde se, jak si čtenář jistě domyslí, vypínalo bohulibé sídlo páně Eltonovo.“ [*E*, s. 94]) nebo i momenty, kdy se objeví volná nepřímá řeč jiné postavy („Třebaže odkryl kritickým zrakem nejeden prohřešek proti symetrii v jejích tvarech, přece byl nucen přiznat, že má svižnou postavičku, příjemnou na pohled; ač tvrdil, že by její způsoby neobstály v nejvyšších společenských kruzích, přesto ho zaujaly svou nenucenou hravostí.“ [*PP*, s. 27]), ale zpravidla čtenář sleduje děj za zády hlavní hrdinky. Takový styl vyprávění v rámci procesu učení zároveň poskytuje možnost přijít na to, „co se děje pod povrchem vyprávění, a i když nám to Austenová – nebo její vypravěčka – nakonec prozradí, nezřídka tak činí až poté, co nám dala šanci, abychom to vytušili sami.“¹⁷

Obecně lze k tvorbě Jane Austenové konstatovat:

Austenová své čtenáře připravuje na zvraty a šťastné konce, a to komickou formou a tónem. Vylučuje, ba zesměšňuje strašlivé příhody a zlověstný tón gotických a politických románů a pomocí vypravěčské ironie, lehkosti a příležitostných komických dialogů a příhod upevňuje ve čtenáři očekávání, že zvítězí spíše dobro než zlo. Tímto způsobem buduje román jako kosmické univerzum, v němž vševědoucí, nicméně příznivě nakloněný vypravěč dozírá na románovou zápletku, v níž po omylech a trápení následuje šťastný konec...¹⁸

Pro správnou analýzu postav je potřeba si postavu jako takovou definovat: postava je „jakákoli entita, individuální nebo kolektivní – běžně člověk či podobná člověku – představená v díle narativní fikce.“¹⁹ Zjednodušeně by se dalo říct, že postava je účastník příběhového světa, který má nějakou roli.²⁰ Aby čtenář tuto roli pochopil, musí „prozkoumat text díla, co je v něm explicitně

¹³ Johnson 2007, s. 118.

¹⁴ Miles 2009, s. 65.

¹⁵ Tamtéž, s. 88.

¹⁶ Tamtéž, s. 43.

¹⁷ Tamtéž, s. 28–29.

¹⁸ Kelly 1997, s. 165.

¹⁹ Margolin 2007, s. 66.

²⁰ Tamtéž, s. 66.

konstatováno a co z něj může být vymezeno na bázi standardních procedur.“²¹ K postavě se ovšem dá přistupovat i jinak, konkrétně skrz „různé teoretické perspektivy, kdy každá z nich podléhá rozdílným koncepcím a teoriím o postavě.“²²

O vzhledu postav Jane Austenové toho čtenář ví poměrně málo, ale dle Uri Margolina je to v pořádku. Někteří autoři totiž šetří popisy vzhledu postav, zatímco jiní neposkytují žádný náhled do jejich myšlenek.²³ Čtenář si tak či tak v případě děl Austenové dokonale vykreslí jak postavy, tak děj.²⁴ Ten se odvíjí za pomoci dialogů a případné samomluvy.²⁵

Každá z autorčiných postav je originální – působí živě, ale zároveň má pro příběh nějaký konkrétní význam, který je pevně provázán s procesem učení. Lépe totiž čtenáře poučí postava, pro kterou je „morálka výsledkem poznání a výchovy.“²⁶

Austenová se nezajímá o postavy, které konají správné věci instinktivně.²⁷ Postava si musí projít určitým vývojem či prozřením, jak se děje především v případě Elizabeth z *Pýchy a předsudku* nebo Emmy ze stejnojmenného románu. Tyto hrdinky ze začátku téměř vždy chápou, co se v nich děje,²⁸ jsou prozíravé. Jenže „postavy Austenové tedy nejenom záměrně matou lidi, s nimiž mluví, jak to dělá Henry Crawford s děvčaty Bertramovými, ale nevědomky i sebe sama, a čtenář si na to musí dát pozor.“²⁹

²¹ Margolin 2007, s. 68.

²² Tamtéž, s. 66.

²³ Tamtéž, s. 68.

²⁴ Maletzke 2009, s. 183.

²⁵ Tamtéž, s. 183.

²⁶ Hanuš 2008, s. 419.

²⁷ Tamtéž, s. 419.

²⁸ Miles 2009, s. 29.

²⁹ Tamtéž, s. 29.

2 Rozum a cit

První publikované dílo Jane Austenové se v knihkupectvích objevilo v roce 1811. Původně vzniklo jako román v dopisech s názvem *Elinor a Marianne (Elinor and Marianne)*.³⁰ Později Austenová román přepracovala do podoby, v jaké ho známe dnes. Stejně tak změnila název: jména vyměnila za hlavní vlastnosti dvou sester – čtenář totiž velmi rychle pozná, že starší sestra Elinor je ta, kdo zosobňuje rozum, zatímco mladší – Marianne – zosobňuje cit.³¹

Rozum a cit je první román, kde „všechny postavy představují typické lidi, kteří patřili do [...] okruhu [autorky] a které znala, a navíc se chovají plně ve shodě s rolí, a ne jako melodramatické loutky sloužící zájmům nějakého senzačního příběhu.“³² Zároveň je *Rozum a cit* „nejvíce schématickým románem [...] Autorka v žádné jiné knize tak systematicky neuspořádává dvojice, protějšky, kontrasty a zvraty, a to nejen prostřednictvím znásobení sesterských dvojic...“³³ Řečený „protějšek, kontrast“ už ostatně slyšíme v samotném názvu románu. „Kontrast mezi citem a rozumem, extravagantním emocionalismem a namáhavou sebedisciplínou, je zcela zřejmý, ale je to snad přímý kontrast mezi špatným a dobrým?“³⁴ Odpověď je velmi jednoduchá: není.

Rozumem a citem nejsou obě hrdinky vůbec obdařené jednoznačně – Marianne intuice vždy neoklame a Elinor nemá daleko k tomu, aby podlehla Willoughbyho šarmu, když se jednou v noci objeví, aby vysvětlil své darebáctví.³⁵

Ovšem nejvíce je změna vidět na konci románu, kde se Elinor, představující rozum, vdává z lásky, a Marianne, více nakloněná citům, se vdává z úcty. Ovšem podstatnější je, že se „Elinor učí zákonitostem citů a Marianna zkouší sebeovládání...“³⁶

Ačkoli je Elinor hlavní hrdinka románu, ze začátku čtenář takový pocit mít nemusí. „Příběh začíná jako parodie. Austenová rychle a účelně vytyčuje svá témata.“³⁷

V dalších částech je volná nepřímá řeč obohacena satirickým podtónem – ten v určité chvíli dává najevo, s čím Austenová nesouhlasí.³⁸

2.1 Elinor Dashwoodová

³⁰ Maletzke 2009, s. 173.

³¹ Tamtéž, s. 173.

³² Johnson 2007, s. 117.

³³ Miles 2009, s. 112.

³⁴ Keymer 2011, s. 34.

³⁵ Maletzke 2009, s. 176.

³⁶ Keymer 2011, s. 35.

³⁷ Miles 2009, s. 105.

³⁸ Tamtéž, s. 137.

Elinor, nejstarší dcera, která uměla tak přesvědčivě poradit, byla nadaná bystrým rozumem a chladnou rozvahou, a proto se mohla stát matčinou rádkyní, ačkoli jí bylo pouhých devatenáct, a často ku prospěchu všech zabrzдила paní Dashwoodovou v dychtivém rozletu, kdyby se náhodou dala strhnout k nějaké nerozvážnosti. Elinor měla také vřelé srdce a milou, citově bohatou povahu, jenomže se uměla ovládat, což se její matka dosud nenaučila a jedna z jejích sester naučit rázně odmítala. (RC, s. 10)

Příběh ještě ani nezačal a čtenář se už setkává s výstižným popisem jedné z hlavních hrdinek. Každé slovo poukazuje na Elinorinu hlavní charakteristiku v podobě rozumu, ale zároveň na sebe poutá pozornost „vřelé srdce a milá, citově bohatá povaha.“

Jak již bylo zmíněno, postava Elinor je vůči Marianně kontrastní, ačkoli obě z nich mají i zlomek vlastnosti té druhé. Ovšem znamená to snad, že pokud chce čtenář analyzovat Elinor Dashwoodovou, musí brát v potaz i její mladší sestru? Ne. Tuto jednoznačnou odpověď zprostředkovává především zvolená volná nepřímá řeč. Čtenář tak má možnost vidět vše ze strany „rozumu“, tj. objektivně, a nejednou čte nezakreslený popis postav (například, když Elinor popisuje charakter pana Palmera):

Elinor sice nepobývala v jeho společnosti dlouho, ale na základě toho, čeho byla svědkem, nezískala dojem, že je tak bytostný grobián a nevychovanec, za jakého se vydává. Možná povahově trochu zahřkl, když zjistil – jako nejeden muž před ním – že se dal nepochopitelně zaslepit půvabem a stal se manželem ženy velmi pošetilé: věděla ale, že je to omyl příliš běžný, aby se nad tím rozumný muž dlouho trápil. Hádala, že za tím spíše vězí touha od ostatních se odlišit, a proto se ke každému chová přezíravě a šmahem odsuzuje všechno, nač mu oko padne. (RC, s. 119–120)

Vzhledem k tomu, že autorka používá volnou nepřímou řeč, tak se může ozvat námitka, že Elinor pravdu zkresluje. Koneckonců volná nepřímá řeč postavy mnohdy působí jako vyprávění vševědoucího vypravěče, a proto má čtenář sklony věřit všemu, co mu je prozrazeno. Ovšem Elinor se dá důvěřovat. Aspoň v tom, co se týká její sestry a dalších okolností. To lze vidět na její analýze dopisu, který Willoughby poslal Marianně hned po tom, co se setkali ve společnosti, kam sestry doprovázely lady Middletonovou (RC, s. 181):

Ctěná slečno!

Před chvílíčkou měl jsem tu čest obdržet Váš list, za nějž prosím přijměte mé upřímné díky. Hluboce mne rmoutí, že jsem včera večer svým chováním vzbudil Vaši nelibost, a třebaže se marně dohaduji, čím jsem se Vás mohl dotknout, žádám Vás o odpuštění a ujišťuji Vás, že se tak stalo naprosto neúmyslně. Vděčně a rád budu vždy vzpomínat na minulé setkání s Vaší rodinou v Devonshiru a osměluji se doufat, že naše dobré vztahy nenaruší žádné nedorozumění či mylný výklad mého jednání. Upřímně si celé Vaši rodiny vážím, ale pokud jsem nešťastně vyvolal dojem něčeho hlubšího, než jsem cítil a hodlal vyjádřit, budu si sám vždy vyčítat, že jsem svou úctu nedával najevo strážlivěji. Že bych byl zamýšlel něco víc, to zajisté

vyloučíte, až zvíte, že mé city dávno patří jiné a za několik týdnů bude tento vztah dovršen. S politováním se podřizuji Vašemu příkazu a vracím dopisy, jimiž jste mne poctila, jakož i kadeř, kterou jste mi tak ochotně darovala. (RC, s. 189)

Už při čtení čtenář vnímá strohou formálnost a minimum citu. S tím vyvstávají pochybnosti o upřímnosti pisatele. Vzhledem k tomu, co probíhalo v první části (RZ, s. 7–142) mezi Mariannou a Willoughbym, je čtenář pochopitelně zmaten jeho chováním ve druhé části (RZ, s. 143–258). Zvláště jeho chování vzbuzuje otázky při střetnutí, následně i při čtení uvedeného dopisu.

Elinor, jelikož není ovlivněna city, zcela objektivně dopis analyzuje:

... nikdy by ale nevěřila, že to učiní takto, že nebude brát ohled na čest a jemnocit, ba dokonce ani na běžnou slušnost, a napíše dopis tak bezohledně krutý, kde spolu s přáním se rozejít nevyjádří i lítost, [...] kde popírá jakoukoli náklonnost – zkrátka dopis, jehož každá řádka je urážkou a v němž se pisatel jeví jako otrlý darebák. (RC, s. 189)

Myšlenky čtenáře jsou s největší pravděpodobností totožné s Elinorinou analýzou, čímž se potvrzuje objektivní postoj hlavní hrdinky. Tudíž lze věřit tvrzení, že Elinor „znala sestřinu povahu.“ (RC, s. 66) Ostatně kdyby Marianně nerozuměla a jen by nad ní neustále kroutila hlavou, pravděpodobně by příběh nebyl natolik zajímavý. Stejně tak kdyby byla charakterově podobná mladší sestře, byl by to jen jeden z dalších čistě romantických románů, ale o to by byl děj dynamičtější. Vždyť zrovna romantická linka Marianny je jednou z nejzajímavějších částí v celém románu. Příběh mladší sestry totiž díky její emocionálnosti a romantickým sklonům získává větší dynamiku. Právě ta v případě Elinor chybí. I Marianna nejednou svou sestru obviní: „Jsi chladná jako led, Elinor! A co horšího: hanbiš se za své city!“ (RC, s. 25) Nerozumí její uzavřenosti a její sebekontroly: „A Elinor, když opouštěla Norland a Edwarda, jedinou slzu neuronila. Ani teď se nepřestává ovládat.“ (RC, s. 46) Elinor dokonce sestru a Willoughbyho stále stíhá vyčítavými pohledy, že si počínají tak nepokrytě (RC, s. 86). Ovšem všechno to má své opodstatnění.

Elinor v příběhu představuje pro Mariannu a svou matku obraz stability. Je to ona, kdo se bez ohledu na bolestné události na začátku knihy dokázal vzchopit. Nejen to – byla schopna se radit s bratrem, zdvořile jednat se švagrovou a zapůsobit na matku, aby se obrnila trpělivostí (RC, s. 11). Tímto způsobem na sebe převzala veškerý stres a vypjatost způsobené nepříjemnou přítomností manželů Dashwoodových.

Chladnost usuzování jí zároveň dovoluje dodržovat bez námitek společenská pravidla, a proto na sebe bere roli hostitelky, když se Marianna podvolí jedné ze svých nálad („... věnovala se už jen hostovi, pracně udržovala v chodu cosi jako přátelský rozhovor...“ [RC, s. 96]), ospravedlňuje její chování („Elinor mu na to v zoufalství přitakala, rozhovořila se o migrénách, smutku, tesknosti a naprostém vyčerpání, uváděla kdeco, jen aby přijatelně vysvětlila sestřino počínání.“ [RC, s. 168])

a vychovává ji („... párkrát si dokonce troufla promluvit s Mariannou a žádoucím sebeovládání.“ [RC, s. 60]). Je také schopna si vyslechnout matčiny či sestřiny argumenty. Sice „zdaleka nevěřila, že láska všechny překážky zmůže, jak o tom byly přesvědčené matka se sestrou“ (RC, s. 26), když došlo na Marianninu zamilovanost do Willoughbyho, ale Elinor využívá „možnost rozvážit si v klidu všechny matčiny argumenty, uznat oprávněnost aspoň některých z nich a doufat, že se všechny potvrdí.“ (RC, s. 89) Zdá se, jako kdyby měla ke všemu zcela pragmatický přístup. A ačkoli je i čtenář ze začátku přehlcn tím, jak se hlavní hrdinka dokonale ovládá, zvláště když své sestře vysvětluje, proč by si nemohla vzít Edwarda (RC, s. 25–26), čtenář má možnost si později všimnout, že doopravdy není klidná natolik, nakolik jsou její promluvy vystavěny.

Bylo zmíněno, že Elinor lze důvěřovat jen za okolností, kdy se situace týká její sestry, respektive rodiny obecně. Důvěra je na místě i v některých situacích, které jsou spojené vyloženě s její osobou, konkrétně když už ví, že je Edward zasnouben s Lucy. Její sebeovládání ji nezrazuje: „Nedá se zastrašit, aby mu odepřela vlídné přijetí, na jaké má co přítel a člen rodiny právo, i když ji Lucy, jak brzy zjistila, sleduje pátravým pohledem.“ (RC, s. 246) Setkání postav milostného trojúhelníku je následně zakončeno Elinořiným rozhodnutím nechat snoubence o samotě:

A tím nebyla její dobrá vůle vyčerpána, protože se krátce nato vzchopila k opravdovému hrdinství a pod záminkou, že dojde pro Mariannu, nechala ty dva o samotě, a jak velkomyslně se přitom ještě zachovala: otálela totiž se vznešenou odhodlaností pár minut na odpočívadle, než přivolala sestru. (RC, s. 246–247)

Pozornost si zaslouží slova jako: „dobrá vůle“, „hrdinství“, „velkomyslně“ a „vznešená odhodlanost“. Jelikož je příběh povětšinou vyprávěn ve volné nepřímé řeči, logicky znovu vyvstává otázka, zdali se jedná o slova, kterými se charakterizuje sama Elinor. Kdyby to tak bylo, šlo by to v rozporu s jejím charakterem.

V knize není ani jedna zmínka o tom, že by se Elinor vychvalovala. Tato slova jsou volená vypravěčem – snaží se zdůraznit Elinořinu jedinečnost, odolnost a odvahu čelit svým problémům důstojně. Vytváří tak kontrast k samotné Lucy Steelové. Ta sice na první pohled působí jako Elinořin opak, ale „nacházíme [mezi nimi] – i kdyby jen na okamžik – totožnost.“³⁹

Když se tyto dvě slečny seznámí, „Elinor má pocit, že do Lucy vidí: ‚[...] Elinor se nedala zaslepit hezkou tvářičkou a mazaností té mladší, aby neviděla, že se jí trapně nedostává skutečné uhlazenosti a upřímnosti [...]‘ (RC, s. 131).“⁴⁰ Slova, kterým byla informace o Lucy podána, jsou ironická („hezkou tvářičkou“) a kousavá („trapně nedostává skutečné uhlazenosti a upřímnosti“). Je tedy jasné, že se nejedná o někoho, s kým by Elinor chtěla dobrovolně trávit svůj čas déle než

³⁹ Miles 2009, s. 107.

⁴⁰ Tamtéž, s. 109.

půlhodiny (*RC*, s. 134). Ovšem jakmile se jí Lucy svěřuje s tajemstvím, dějová linka hlavní hrdinky se obohacuje – konečně přišla zkouška Elinoriny neochvějnosti.

Rozum a cit je nejschematičtější románem Austenové, kde jsou dvojice systematicky uspořádány, především ty sesterské, aby mezi nimi vynikl kontrast.

Odras Elinor a Marianny nacházíme ve dvou dvojicích sester, které představují jejich znepokojivé protějšky. Zatímco lady Middletonová je patřičnost bez citu, její sestra paní Palmerová je cit bez špetky rozumu. Je nám jasné, že Elinor a Marianna nejsou ve srovnání s nimi čistými reprezentantkami antiteze. Ještě horší ozvěnu mají v sestřích Steelových, ale odpovídající páry tu fungují zcela jinak.⁴¹

Lady Middletonová a paní Palmerová jsou kontrasty jedna vůči druhé. Podobně by na tom byly Elinor s Mariannou, kdyby neměly příměs charakteristiky té druhé. Elinor by byla ona „patřičnost bez citu“ a Marianna „cit bez špetky rozumu.“ Ovšem nejvíce se „v sestřích Dashwoodových zrcadlí sestry Steelovy a naopak; ty i ony se nacházejí v podobné situaci, kdy na ně tvrdě doléhá skličující nutnost bez peněz ulovit manžela.“⁴²

Lucy Steelová přichází s náročnou zkouškou pro hlavní hrdinku. Tato zkouška nespočívá jen v prozrazení jejího tajemství v podobě zasnoubení s Edwardem, ale především v ohrožení Elinoriny vlastní stability.

Z počátku Elinor reaguje tak, jak umí – sebeovládáním: „Zprvu ji to tak zaskočilo, že se nezmohla na slovo, potom ale se ovládla natolik, že se dokázala zeptat opatrně a klidně, aby přitom nedala najevo svůj úžas i obavy...“ (*RC*, s. 137) Dokonce ve chvíli, kdy na ni Lucy tlačí a kdy je z Elinoriny odpovědi cítit určitá agresivita (*RC*, s. 139), se čtenář dozvídá, že volená slova měla své opodstatnění:

Při těch slovech se na Lucy pátravě zadívala – snad doufala, že jí vyčte z tváře nepravdivost většiny z toho, co vyslechla, žádnou proměnu u ní ale nezaznamenala. (*RC*, s. 139)

Elinor si to ani neuvědomuje, ale ocitá se vtažena do Lucyiny hry stejně jako čtenář.

Když hlavní hrdinka popisuje mladší slečnu Steelovou, prvně o ní prohlásí, že: „Lucy dostala do vínku dobrou hlavu, uměla občas prohodit výstižnou i vtípnou poznámku...“ (*RC*, s. 134), ale dále následuje výčet převážně negativních vlastností, které ty dobré spíše převáží. Čtenář tudíž očekává hloupou dívku, která Elinor nestojí ani po kolena. Jenže v tom je ta chyba. Lucy umí své špatné vlastnosti zkombinovat s těmi dobrými, když je to potřeba. Je v tomto oboru obratná podobně jako Elinor, která na rozdíl od Lucy projevuje svou obratností „citlivost vůči lidem kolem sebe.

⁴¹ Miles 2009, s. 107.

⁴² Tamtéž, s. 111.

[Obratnost] je samozřejmým morálním jádrem románu. Čtenáře proto velmi překvapí značná podobnost Elinor a Lucy Steelové.⁴³

Pokud by chtěl čtenář zjednodušeně definovat rozdíl mezi Elinor a Lucy, tak hlavní hrdinka představuje „dobrou“ obratnost a Lucy pro změnu „zlou“. Elinor převyšuje Lucy ve svém sebeovládání, úctou ke společenským pravidlům a jemnocitem a dokud může, tak se brání a bojuje především těmito zbraněmi; nesklouzává na Lucyinu úroveň. Ovšem boj stejně prohrává, protože její protihráčka disponuje fakty: Lucy jí zprostředkovává nejedno potvrzení, že je zasnoubená s Edwardem (jeho portrét, dopis, vyprávění o tom, kde pobýval, a následně konstatování, že mu aspoň darovala kadeř zasazenou do prstenu [RC, s. 141–142]). Jeden by řekl, že něco takového snad dělá schválně. Když zazní otázka: „Možná jste si toho prstenu povšimla, když tu byl?“ (RC, s. 142), působí jako výsměch veškerým Elinoriňým úvahám.

„Ano, povšimla,“ odpověděla Elinor vyrovnaným hlasem, jenž zastíral takové zoufalství v srdci, jaké dosud nepoznala. Byla zdrcená, ohromená, neschopná myslet. (RC, s. 142)

„Neschopná myslet“ je zde klíčovou frází. Elinor se doposud opírala především o rozum a najednou, na konci první části, tuto možnost ztrácí. Je poražena. Děje se tak, protože „k sobě [byla] nepoctivá nejméně ve dvou ohledech: jak se věci se zasnoubením mají, se snaží zjistit nikoli kvůli Edwardovi, ale kvůli sobě; a když si přeje přesvědčit Lucy, že ji její sdělení neranilo, není to bez postranních úmyslů, protože se nechává vést svou ješitností.“⁴⁴ Dá se tedy konstatovat, že uvnitř ní v tu chvíli probíhal boj citu a rozumu, protože ačkoli se stále dokonale ovládala (i když to ve čtenáři mohlo vyvolávat pocit, „že to snad ani není ta stejná, upřímná osoba, na niž jsme si zvykli“⁴⁵), nechávala se stejně v některých ohledech vést svými city. Ovšem jakmile má Elinor chvíli pro sebe, dochází k určitému závěru:

Nepokoušela se proto, neodvažovala se déle Lucyino tvrzení zpochybňovat: bylo příliš pravděpodobné a z různých stran důkazy podložené a vyvracel je pouze její vlastní cit. (RC, s. 145)

To, že si je jistá Edwardovými city vůči ní, není v tu chvíli až tak podstatné, protože v díle převažují a nadále budou převažovat společenské normy. Tudíž pokud se Edward Ferrars zasnoubil se slečnou Steelovou, může si milovat koho chce, ale Lucy si stejně vzít musí. Nakonec dokonce „truchlila víc kvůli němu než sobě“ (RC, s. 146) a své vlastní stanovisko shrnula tak, že už „ji nečekala žádná bolestnější novina než to, co už věděla“ (RC, s. 148) a „že bude s to vyposlechnout

⁴³ Miles 2009, s. 108.

⁴⁴ Tamtéž, s. 110.

⁴⁵ Tamtéž, s. 28.

další podrobnosti klidně a rozvážně.“ (RC, s. 148) Ovšem nejvíce překvapivým konstatováním je její přání se k rozhovoru o zasnoubení znovu vrátit, jako kdyby si chtěla znovu jít rány nebo zkoušet hranice svého sebeovládání. Vychází ovšem z určitých společenských norem, jako například „aby svou ochotou [...] Lucy přesvědčila, že ji to zajímá čistě z přátelství...“ (RC, s. 147) Čtenář se s největší pravděpodobností bude spíše přiklánět k důvodu, že zasnoubení Lucy a Edwarda stále vyvracel pouze její vlastní cit (RC, s. 145). V této chvíli se zároveň objevuje jeden konkrétní paradox.

Paní Dashwoodová jednou své dceři vyčetla, že vždycky uvěří spíše ve zlo než v dobro (RC, s. 85). Tenkrát se ovšem situace týkala Willoughbyho a Marianny. Jakmile se ale podobná – citová – situace týká jí samotné, analyzuje veškerá fakta, uvědomuje si je, ale při tom srdce stále odmítá uvěřit v – pro něj – to špatné. To ještě jednou potvrzuje tvrzení, že jakmile se něco týká Elinorina nitra, přestává být spolehlivým vypravěčem.

24. kapitola (RC, s. 152–158) představuje jednu z nejdůležitějších zkoušek Elinor Dashwoodové: dobrovolně vyhledává společnost Lucy Steelové, aby s ní mohla dále mluvit o zasnubách, ale čtenář má brzy pocit, že se jí spíš snaží nějakým vychytralým způsobem pomstít. Tuto potřebu ještě více posílí Lucyino tvrzení, že z Elinorina „chování vycítila jistý chlad a nelibost [...]. Měla jsem dojem, že se na mne hněváte, a od té chvíle si stále v duchu vyčítám, že jsem si dovolila obtěžovat vás svými starostmi.“ (RC, s. 152) Prozíravý čtenář vytuší, že se za Lucyinými slovy skrývá něco jiného. Tomu napomáhá i vystihující popis, kde se „její mazaná očička [...] k tomu vyjadřovala víc než výmluvně...“ (RC, s. 152) Jenže Elinor už byla na podobný rozhovor připravená, „a proto se uchyluje k nepěkným trikům své rivalky.“⁴⁶

Lucy žádá Elinor o radu, zdali by nebylo „nejmoudřejší všechno skoncovat a zasnoubení zrušit.“ (RC, s. 155) Taková slova jsou samozřejmě šokující, zvláště od dívky, která už je čtyři roky zasnoubená s mladíkem, o jehož věrnosti nepochybuje, a která o sobě tvrdí, že ho miluje. Jenže čtenář spolu s Elinor chápe, že je to jen Lucyin vychytralý způsob, jak si potvrdit Elinoriny pravé city k Edwardovi. A „Elinor se prostě vykrucuje. [...] [Austenová] nás upozorňuje na skutečnost, že když to Elinor na Lucy zkouší její zbraní, riskuje tím svou upřímnost.“⁴⁷ Naštěstí Elinor nemá možnost klesnout ještě níž, protože je odvolána ke karetnímu stolku (RC, s. 157). Zároveň dostává příležitost se vrátit ke známé analýze, takže se nakonec rozhodne pro známé zdvořilosti a když to bylo možné „zaváděla řeč jinam – usoudila totiž, že takové hovory [tj. o zasnubách] jsou z její strany velkorysost, již Lucy nezasluhuje, a pro ni samu navíc nebezpečné.“ (RC, s. 157) Takto se na stránky vrací ta dobrá a známá Elinor, se svou pragmatičností a upřímností. Ta je v jejím charakteru (a taktéž v charakteru Marianny) klíčová:

⁴⁶ Miles 2009, s. 110.

⁴⁷ Tamtéž, s. 111.

Upřímnost je nejdůležitější stránkou jejich osobností, která přitahuje jejich manžele. Elinor neohrožuje nestálost v lásce, ale soupeření, protože to ji vtahuje do neupřímného a falešného chování.⁴⁸

Logicky by totiž hrozilo, že pokud by se Elinor ponořila hlouběji do svých citů a klesla by na Lucyinu úroveň, pravděpodobně by o Edwardovu lásku záhy přišla. Takhle v ní znovu zvítězilo sebeovládání, které jí dovolilo odejít z pokoje a zanechat Lucy s Edwardem o samotě. Není tudíž překvapivé, že vypravěč tento její počín označil slovy jako „dobrá vůle“, „hrdinství“, „velkomyslně“ a „vznešená odhodlanost“. Ovšem tím její moralizující úloha ještě nekončí. K tomu dochází až ve třetí části, kde se i ostatní dozvídají o nadcházející svatbě Edwarda a Lucy a Elinor konečně Marianně prozrazuje dlouho zamlčované tajemství, se kterým se jí svěřila slečna Steelová.

Vůbec přitom nehodlala rozbírat vlastní city, vykládat, co vytrpěla – leda se zmíní o nezbytné sebekázní, ukáže Marianně, že se uměla ovládnout od první chvíle, kdy se dozvěděla o Edwardově zasnoubení, a tím jí naznačí i možnost takového řešení. (RC, s. 265)

Tohle není zpráva jen pro Mariannu, ale také pro čtenáře. Vzhledem k tomu, že je příběh vyprávěn převážně v Elinořině volné nepřímé řeči, čtenář má možnost si k obecnému konstatování o „sebekázní“ ještě přidat i další faktory, které hlavní hrdince pomohly, a to bystrý rozum (RC, s. 147), „sklon hodnotit vybroušené formální způsoby jako větší přínos pro duševní klid než laskavé srdce“ (RC, s. 221) a to, že jí záleží na klidu těch, které má ráda, a proto jim neříkala, jak se cítí (RC, s. 266). Od té chvíle „se Elinor vrací zpátky na okraj, protože vyprávění se soustřeďuje na Marianninu nemoc a kajícího se Willougbyho. Čtenář si přeje, aby to s [Elinor] dobře dopadlo, ale její vlastní zájmy jsou odsunuty stranou a do popředí se tlačí zájmy jiných.“⁴⁹

Elinor, a tudíž i čtenáře, čeká konečné uvolnění až na konci, když ji navštíví Edward. Tady už Elinor své city netají: „... rozplakala se a plakala, jako by vůbec nemohla přestat.“ (RC, s. 363)

⁴⁸ Miles 2009, s. 112.

⁴⁹ Tamtéž, s. 112.

3 Pýcha a předsudek

Druhý román Austenová „pokládala za svého druhu mistrovské dílo a za „nejlepší“ a „nejvtipnější“ ze svých románů,⁵⁰ ačkoli měla problém s jeho vydáním. Dokončila ho už v roce 1796, kdy se jmenoval *První dojmy* (*First Impressions*), ale nakladatel ho odmítl vydat.⁵¹ Teprve až po přepracování a po úspěšném vydání *Rozumu a citu* bylo její dílo s novým názvem *Pýcha a předsudek* (*Pride and Prejudice*) konečně v roce 1813 vystaveno v knihkupectvích.

V případě *Rozumu a citu* proti sobě stály Elinor („rozum“) a Marianna („cit“), ale u *Pýchy a předsudku* „jsou překážky rozděleny mezi oba hlavní hrdiny,⁵² tj. mezi Elizabeth Bennetovou a pana Darcyho, protože u obou lze najít jak pýchu, tak předsudky.

Ze začátku „vypravěčka vystoupí jako kolektivní hlas společnosti,⁵³ tudíž čtenář může hlavní hrdinku poznat jen z indicií, konkrétně z rozhovoru mezi paní Bennetovou a jejím manželem, který má druhou starší dceru zcela zřejmě raději než ostatní („... ačkoli já bych se přimlouval za mou roztomilou Lízinku.“ [PP, s. 7]).

Po chvíli přichází překvapení v podobě volné nepřímé řeči pana Darcyho. O to více je překvapující, když si Elizabeth vyposlechne jeho názor na svou osobu (PP, s. 14). Ovšem o pár stran později už čteme, jak oceňuje Elizabethiny přednosti a nakonec: „Dostal chuť poznat ji blíž...“ (PP, s. 27).

Čtenář se s Darcyho volnou nepřímou řečí setkává ještě několikrát, dokud se vedení zcela neujímá Elizabeth. Její volná nepřímá řeč je pro čtenáře nejpodstatnější, protože i když „cestu učení [...] absolvují oba protagonisté, [...] pro nás se odhaluje výhradně z pohledu Elizabeth [...] s Elizabeth učení prožíváme.“⁵⁴

Austenová v románu v první řadě problematizuje ony „první dojmy,“ ale potom volí konkrétnější vlastnosti, pod vlivem kterých trpí do určité míry oba protagonisté. Tyto charakteristiky se projeví na základě určitých společenských ponětí.

Přítakává-li však *Pýcha a předsudek* názoru, že se navzájem poznáváme prostřednictvím způsobů, zároveň ho i problematizuje, protože připouští, že způsoby mohou nejen sdělovat, ale stejně tak i zavádět. Elizabeth a Darcy se tak na sebe v počátečním nepochopení dívají přes hranici třídní příslušnosti: Elizabeth spatřuje v Darcyho způsobech nevýslovnou pýchu na společenské postavení, kdežto on vůči ní trpí předpojatostí kvůli vulgárnímu rodinnému prostředí, které ji obklopuje.⁵⁵

⁵⁰ Johnson 2007, s. 119.

⁵¹ Maletzke 2009, s. 177.

⁵² Miles 2009, s. 54.

⁵³ Tamtéž, s. 134.

⁵⁴ Tamtéž, s. 114.

⁵⁵ Tamtéž, s. 113.

Dále autorka poukazuje na zastaralost některých společenských tradic či hodnot. Nejznámějším příkladem je dialog Elizabeth a lady Catherine de Bourgh v 56. kapitole (*PP*, s. 360–368), kdy vyvstává problematika domluvené svatby („Pan Darcy je zasnouben s mou dcerou. [...] Byli si určeni v dětství.“ [*PP*, s. 364]).

V době, kdy se příběh odehrává, už do společnosti „proniká oceňování sňatku z lásky, nikoli pouze z rozumu.“⁵⁶ Tato přestřelka s sebou přináší i další témata, která se týkají „rozdílů mezi bohatšími a chudšími venkovskými rody: tradice [...], otázka peněz a vůbec majetku, problém přechodu z jedné sociální vrstvy do druhé, byť v rámci jedné třídy.“⁵⁷

Další motiv, je tzv. systém prvorozenectví. Hanuš o něm mluví takto:

V něčem panuje u sester rovnost, ale když se jedna ze sester vdá, okamžitě stoupne její prestiž vzhledem k ostatním bez ohledu na to, kolik je jí let. Austenová tak vystihla jiný, mnohem silnější a na tradici založený systém, totiž systém prvorozenectví [...] [–] bohatý a starý gentleman [...] spojil své peníze i statky takovým způsobem, aby musely zůstat v mužské linii a nemohly být převedeny na dívky v rodině...⁵⁸

Jak je známo, ten, kdo má zdědit Longbourn, je pan Collins, za pomoci kterého Austenová vystihla „s jemnou, ale přitom ironizující kritikou systém patronátních vazeb, jež poskytovala příslušnost ke státní církvi.“⁵⁹

V *Pýše a předsudku* lze najít ještě další kritiky několika soudobých norem, které už ztrácely svoji hodnotu. Ovšem za vši ironií sledujeme především postavy – „Austenová je v tomto ohledu realistická: její postavy nedospívají k poznání najednou, ale postupně a nárazově.“⁶⁰ Tím čtenáři zároveň připomínají, že „sami sebe poznáváme prostřednictvím jiných.“⁶¹

3.1 Elizabeth Bennetová

„Líza není o nic lepší než ostatní a já tvrdím, že není zdaleka tak krásná jako Jane a ani zdaleka tak veselá a příjemná jako Lydia. Jenže vy pro ni odjakživa máte slabost.“

„Žádná z nich nestojí za fajfku tabáku,“ odpověděl. „Jsou hloupé a pošetilé, jako děvčata bývají, ale Lízinka je přece jen trochu čipernější než její sestry.“ (*PP*, s. 7)

Nejoblíbenější dcera pana Benneta musí být zřejmě neobvyklá. Vždyť ke svým dcerám mají běžně větší slabost matky, jenže paní Bennetová „k Elizabeth měla ze všech dětí nejchladnější vztah“

⁵⁶ Hanuš 2008, s. 415.

⁵⁷ Tamtéž, s. 415.

⁵⁸ Tamtéž, s. 416.

⁵⁹ Tamtéž, s. 417.

⁶⁰ Miles 2009, s. 114.

⁶¹ Tamtéž, s. 116.

(*PP*, s. 113), což je ovlivněno tím, že hlavní hrdinka měla „více bystrozraku a méně poddajnosti v povaze než její sestra [Jane].“ (*PP*, s. 17) Právě těchto charakteristik si její otec byl vědom a vážil si jich.

Tvrzení, že Elizabeth měla více bystrozraku a méně poddajnosti nám zprostředkovává vypravěč, který se ještě nepřiklonil k žádné volné nepřímé řeči. Pozdější přechod k Elizabethině volné nepřímé řeči není snadno postřehnutelný, takže když Wickham popisuje svůj nešťastný osud v 16. kapitole (*PP*, s. 84–94), čtenář jeho slovům věří stejně jako hlavní hrdinka. Zde je kámen úrazu. Ovšem u Austenové je toto matení opodstatněné:

... prostřednictvím volné nepřímé řeči staví čtenáře do blízkosti hrdinky, čímž vytváří zaujaté hledisko; vyřešení komplikací spojuje s procesem učení na straně hrdinky, který s ní čtenář díky nastavenému hledisku zástupně sdílí nebo jím s ní prochází; a konečně využívá ten zásadní předpoklad, že sebe, jakož i jiné poznáváme prostřednictvím způsobů.⁶²

Právě díky zaujatému hledisku a vypravěčovým slovům o Elizabethině bystrozraku je možné dospět k názoru, že možná Elizabeth přeci jen nemá v některých ohledech pravdu nebo je záměrně matena. Až teprve později, kdy jí Darcy odhalí pravou povahu Wickhama, si uvědomuje, „že se vůbec neslušelo, aby tohle všechno vykládal někomu, koho viděl prvně v životě, a divila se, že jí to dříve nenapadlo.“ (*PP*, s. 215) Elizabeth může ze začátku působit, že je „nad věcí“ a myslí či koná bezchybně, ale kdyby to tak bylo, tak si čtenář *Pýchu a předsudek* tolik neužije.

Jeden z důvodů, proč je tento román čtenářsky oblíben, je nejen Elizabethina povaha („... měla živou, veselou povahu a každá směšná příhoda ji dokázala pobavit.“ [*PP*, s. 14]) a schopnost uchovat si dobrou náladu nehledě na nic („Elizabeth neměla v povaze dlouho se mračit, a třebaže pro ni byl večer zkažený, nesetřvala ve špatné náladě příliš dlouho.“ [*PP*, s. 100]), ale také rozvaha a vzorné chování (*PP*, s. 153).

Nejednou měl čtenář možnost sledovat trapné chování Elizabethiny rodiny, od kterého se snažila ihned odvést pozornost (*PP*, s. 49). Právě ono totiž způsobí, že se rodina bude řídit vstříc zkáze – kdo jiný než paní Bennetová zavinil poklesnutí v Darcyho očích, které ho nakonec donutilo odvést Bingleyho z Netherfieldu? Ani Elizabethiny pokusy donutit matku mluvit tišeji nepomohly:

Nadarmo se Elizabeth pokoušela zastavit vodopád matčiných slov anebo ji aspoň přemluvit, aby své štěstí rozhlašovala méně hlaholivě; bylo jí nevýslovně trapné při pomyslení, že téměř všechno slyší pan Darcy, který seděl proti nim. (*PP*, s. 109)

Podobným způsobem probíhá i pokus zastavit pana Collinse, když se chce seznámit s Darcym:

⁶² Miles 2009, s. 68.

Elizabeth se ho všemožně pokoušela od jeho úmyslu zrazovat, ujišťovala ho, že to pan Darcy bude pokládat za nepatřičnou dotěrnost, bude-li osloven cizím pánem, a ne za projev úcty ke své tetě... (PP, s. 107)

Je nutné vzít v potaz, že Elizabeth o panu Collinsovi smýšlí jako o pompézním panákovvi (PP, s. 115), ale nedovoluje vlastnímu názoru, aby převážil příbuzenství a její dobré vychování. Zvládá se taktéž nepoddávat zvědavosti, když je zaujata Wickhamem a jeho životním příběhem: „Elizabeth zajímala tato záležitost čím dál tím víc a poslouchala s napjatou pozorností, avšak taktně se nevyptávala.“ (PP, s. 88) Dobré vychování je její druhou přirozeností, protože první je její povaha.

Třetím jejím zajímavým aspektem jsou hodnoty či názory na ně. Dokáže je vyjádřit důvtipně, nemusí se kvůli nim nijak omezovat, zároveň jí nepřekáží chovat se společensky přijatelně.

V následující scéně Elizabeth kombinuje svůj důvtip a dobré vychování, aby matka neřekla něco netaktního:

„Ráda bych věděla, kdo první přišel na to, jak účinně poezie zdusí milostný žár.“

„Žil jsem dosud v domnění, že poezie lásku podněcuje,“ oponoval Darcy.

„Silný, zdravý, opravdový cit snad. Takový roste za všech okolností. Jde-li však o povrchní, lehkovážnou náklonnost, může ji jeden dobrý sonet dočista vyřídít, o tom jsem zcela přesvědčená.“ (PP, s. 50)

Nenechává se rozladit Darcyho poznámkou, vyjadřuje svůj názor a odolává ve prospěch vychování, dokud se téma nezmění a katastrofa není zažehnána.

Zcela jiná situace nastává při setkání s lady Catherine de Bourgh, která představuje zastaralé názory společnosti.

Při prvním setkání s touto dámou se Elizabeth nenechává zvíkat jejím statusem a zůstává věrná svému vychování: „Elizabeth se zdály její otázky velmi netaktní, ale odpovídala s chladným klidem.“ (PP, s. 173) Ovšem když řeč přichází na její matku a sestry, neváhá vyjádřit svůj názor:

Ale já myslím, že by to bylo vůči sestřičkám nespravedlivé, kdyby jim měly být odepřeny zábavy a radovánky jen proto, že starší nemají možnost nebo chuť honem se vdát. Ta poslední má přece stejné právo užívat mladí jako ta první. A aby se jí v tom zabraňovalo jen z takového důvodu! To by sotva prospělo sesterským vztahům a ušlechtilým citům. (PP, s. 174–175)

Pochopitelně někoho s konzervativními názory, jako má lady de Bourgh, taková odpověď prakticky šokuje a slova: „... vy máte ale velmi vyhraněné názory na tak mladou dívku.“ (PP, s. 175), tento její stav ještě více vystihnou.

Elizabeth se zároveň nachází v kritickém bodě, kdy si o ní čtenář myslí, že má opravdu na všechny výhradně správný názor. Vždyť je „bystrá pozorovatelka lidských duší“ (PP, s. 48) a v tom je čtenář neustále ujišťován. Ovšem to se mění po tom, co pan Darcy vyznává Elizabeth svou lásku, konkrétně po přečtení jeho dopisu. Zde čtenář zjišťuje, že Elizabeth není tak prozíravá, jak si původně myslel. I ona sama to přiznává:

A při tom si tak zakládám na svém bystrozraku! Tak vyzdvihuju své schopnosti! Jak často jsem zavrhla Janinu nepředpojatou dobrotivost a řídila se sebevědomě zbytečnou nedůvěrou! Je to vskutku pokořující objev! A při tom si to pokoření zasloužím. Aní zamilovaný by nebyl tak uboze zaslepený. Mne však zavedla na scestí pošetilá marnivost, a nikoli láska. Lichotilo mi, že mě jeden vyznamenává svou přízní, urazilo mě, že mě druhý při prvním seznámení přehlížel, a proto jsem ve všem, co se jich týkalo, dala přednost *předsudkům* a hlouposti a zahnila zdravý rozum. Vždyť jsem až do této chvíle byla sama proti sobě. (PP, s. 216)

V druhé polovině románu následuje celá řada Elizabethiných proměn, které míří k finální konfrontaci s lady Catherine de Bourgh. Právě tato část je jednou z nejvíce nezapomenutelných, protože se „tak rázně [...] dosud žádná hrdinka nestydaté staré tetě nebránila, téměř to hraničí s nevráživostí a špatným vychováním. Čtenáře to však nadchlo a také kritika knihu jen chválila.“⁶³

Lady de Bourgh přichází s obviňováním a prezentací staré hodnoty v podobě dohodnutého manželství. Ve své panovačné řeči spoléhá spíše na status nežli na zdravý rozum, když obviní Elizabeth: „Copak [zvěsti] pilně nešíříte sami?“ (PP, s. 363) Zde se právě projevuje Elizabethin důvtip – odpovídá dámě velmi chytře: „,Tím, že jste přijela do Longbournu a navštívila mě a mou rodinu,‘ odvětila Elizabeth chladně, , [zvěsti] [...] spíše podnítkíte, než vyvrátíte, pokud tedy vůbec kolují.‘ “ (PP, s. 363) Jejich dialog pokračuje v podobném tónu, kdy je jasně vidět, že má Elizabeth návrh.

Co se týče dohodnutého manželství, již bylo zmíněno, že v době, kdy Austenová psala *Pýchu a předsudek*, do společnosti „proniká oceňování sňatku z lásky, nikoli pouze z rozumu.“⁶⁴ Elizabeth a lady de Bourgh se tak jedna vůči druhé projevují jako dokonalé protiklady.

Povaha, dobré vychování a názory jsou tedy přednosti, které činí Elizabeth Bennetovou v očích čtenáře zajímavější. Dále je to ale i Darcy, který je, podobně jako Elizabeth, také protagonistou. Mají jeden na druhého podstatný vliv, který při analýze charakteru hlavní hrdinky nelze opomenout. Na jejich vztahu se totiž nejlépe projevuje postupná Elizabethina změna.

Za prvé, Elizabeth dospívá k sebepoznání prostřednictvím poznání Darcyho – [...] to platí i naopak, což znamená, že já neexistuje v izolaci, ale prostřednictvím sociálních vztahů. Za druhé, já, které Elizabeth

⁶³ Maletzke 2009, s. 182.

⁶⁴ Hanuš 2008, s. 415.

začíná poznávat, není dané jednou provždy, ale mění se: já, které zná na konci knihy, je jiné než to, které by bývala poznala na začátku.⁶⁵

V první polovině knihy (do Darcyho vyznání) se Elizabethina pozornost soustředí výhradně na okolí případně na její reakce.

... nemohla si Elizabeth, která se probírala hudebními publikacemi, ležícími na desce nástroje, nepovšimnout, že z ní pan Darcy téměř oka nespustí. Nedovedla si představit, že by se mu mohla zalíbit, ale že by ji pozoroval, protože je mu nesympatická, bylo vysvětlení ještě nepravděpodobnější. Nakonec však nedospěla k jinému názoru, než že ho u ní pobuřuje a znechucuje něco, co se neshoduje s jeho představami o patřičném a nepatřičném počínání a co se u ní vyskytuje ve větší míře než u ostatních přítomných. Tento závěr ji nemrzelo. Nezaujal ji natolik, aby jí záleželo na jeho dobrém mínění. (PP, s. 56–57)

Je si sebou a svými schopnostmi jistá, tudíž nevzniká impuls, který by ji přiměl se ponořit do svého nitra. Nemá potřebu se měnit.

Impulsem se stává Darcyho vyznání a přečtení jeho dopisu. Elizabeth je dokonce v takovém stavu, že „zvážíla všechny okolnosti nestranně, jak se domnívala, a uvažovala o pravděpodobnosti obou výpovědí – a nedospěla k ničemu.“ (PP, s. 213) Je to chvíle, kdy si uvědomuje nesčetné chyby ve svých názorech:

Najednou se sama před sebou za sebe strašně zastyděla. Nedokázala pomyslet ani na Darcyho, ani na Wickhama bez pocitu, že se chovala zaslepeně, nespravedlivě, předpojatě a zcela nesmyslně. (PP, s. 216)

Elizabeth je zbavena sebejistoty, kterou před tím oplývala, ale díky tomu získává lidštější charakter. Postava, která dělá chyby a dokáže se z nich poučit je mnohem zajímavější než postava, která udělá chybu, ale nezpytuje svědomí. Elizabeth se především dostává do situace, kdy musí na své předsudky zapomenout a vytvořit si na Darcyho nový názor, což je mnohdy obtížné.

Právě po tom, co si Elizabeth přečte dopis, začíná její cesta učení, na kterou se dostává i čtenář: „Jak postupně při četbě poznáváme Elizabeth Bennetovou, poznává Elizabeth Bennetová podobným způsobem pana Darcyho.“⁶⁶ S tím je spojena i volná nepřímá řeč, která patří už výhradně Elizabeth. Ta se konečně dívá do svého nitra, což ji dovoluje rodící se cit umístit „nikoli [...] do srdce, nýbrž do mysli...“⁶⁷ Ovšem aby došlo k výraznější proměně jejího postoje či hodnot, je potřeba, aby Elizabeth poznala Darcyho jiným způsobem nežli přes dialog s ním.

⁶⁵ Miles 2009, s. 115.

⁶⁶ Tamtéž, s. 42.

⁶⁷ Tamtéž, s. 119.

Jelikož přišla o svou sebejistotu a cítí výčitky („Když však uvážila, jak nespravedlivě ho odsuzovala a co mu vytýkala, hněvala se sama na sebe a bylo jí líto, že ho zklamala.“ [PP, s. 221]), nemůže se mu podívat do tváře, ale zároveň ho potřebuje lépe poznat, aby mohla pochopit jeho složitý charakter. Austenová k tomu využívá Darcyho panství Pemberley.

„Prozradíš mi, kdy ses do něho zamilovala?“

„Přicházelo to tak poznenáhlu, že vlastně ani nevím, kdy to začalo. Ale myslím, že jsem ho milovala od chvíle, kdy jsem užřela jeho krásné panství v Pemberley.“ (PP, s. 383)

Elizabeth sice má v povaze žertovat (PP, s. 63), ale když se vezme v úvahu 43. kapitola (PP, s. 252–266), kde si hlavní hrdinka myslí: „A tady jsem mohla být paní...“ (PP, s. 253), čtenář si určitě řekne, že slova, která řekla Jane, vlastně nejsou daleko od pravdy.

Čtenáře ve 43. kapitole pohlí popis Darcyho panství, stejně jako Elizabethina procházka po Pemberley. Přes něj totiž má hlavní hrdinka možnost majitele panství poznat o něco lépe, zvláště přes slova hospodyně: „V životě jsem od něho neslyšela křivé slovo a jsem tady, co mu byly čtyři roky.“ (PP, s. 255) Pro Elizabeth jsou velmi důležitou charakteristikou, protože ji „připadala ze všech nejzvláštnější, nejmíc se vymykala jejím představám.“ (PP, s. 255)

Ještě později, když paní Reynoldsová popisuje Darcyho chování ke služebnictvu, se Elizabeth diví: „Do jakého příznivého světla ho staví!“ (PP, s. 256) Proto se v ní začíná vůči Darcymu probouzet náklonnost, což potvrzuje i Robert Miles: „Zdá se, jako by se zamilovávala prostřednictvím setkání nikoli se skutečným Darcym, nýbrž s jeho pověstí...“⁶⁸

Zároveň zde vyvstává problematika vnitřních a vnějších hodnot, která se objevuje napříč celým dílem. Objevuje se především v samotné Elizabeth:

Elizabeth Bennetová je nejen reprezentantkou jistého souboru venkovských střeoevropských hodnot – skrze tyto hodnoty se také dívá na svět. A v optice jejích hodnot vypadá Darcy v hrubých obrysech [...] jako typický pyšný příslušník vyšší gentry...⁶⁹

Kvůli tomuto problému má Elizabeth tendenci vidět některé vlastnosti v jiném světle, což se děje například v případě Wickhamova půvabu, který si plete se ctností:⁷⁰

Nikdy jí ani na mysl nepřišlo informovat se o jeho charakteru, i kdyby tu možnost měla. Tvář, hlas i způsoby utvrzovaly na první pohled jeho všemožné přednosti. Snažila se rozpomenout na nějaký dobrý skutek, přesvědčivý důkaz jeho ušlechtilosti nebo dobrosrdečnosti, který by odvrátil útoky pana Darcyho

⁶⁸ Miles 2009, s. 119.

⁶⁹ Tamtéž, s. 42.

⁷⁰ Uphaus 1987, s. 339.

a vzhledem k převažujícím ctnostem nasvědčoval, že šlo spíš o příležitostné prohřešky [...]. Žádná taková vzpomínka jí však nepřišla na pomoc. (*PP*, s. 214)

Jelikož v době, kdy Elizabeth poznávala Wickhama, byla použita volná nepřímá řeč, čtenář byl okouzlen Wickhamem stejně jako ona. Ovšem Austenová na problém hodnot naráží ještě jednou, konkrétně v části, kde Elizabeth přemlouvá otce, aby nepouštěl Lydii do Brightonu (*PP*, s. 242):

Pan Bennet obhájí vnitřní hodnotu oproti hodnotě vnější: vnitřní cenu člověka oproti jeho pověsti. [...] V tom také spočívá důvod, proč Elizabeth odmítá Darcyho: odvrhne ho, protože on si jak v Janině, tak v jejím případě více cení hodnot vnějších než vnitřních. Aniž si to uvědomuje, od té doby se posunuje směrem k Darcyho pozici a přistupuje k hodnotám zvenčí...⁷¹

Austenová nenásilně připravuje půdu k tomu, aby se v Elizabeth mohlo vidění hodnot změnit ve chvíli, kdy se nachází v Pemberley. Tím, že vidí Darcyho panství, které „nedal zařídit přehnaně honosně a vznešeně, takže [pokoje] působily méně ohromujícím, ale ve skutečnosti přitažlivějším dojmem než zařízení na Rosingsu“ (*PP*, s. 253) a zároveň tím, že poslouchá výklad hospodyně, tak se „Elizabeth přesunula na Darcyho území – doslova i obrazně. To, na co nyní kladně reaguje a k čemu zaujímá vřelý postoj, jsou Darcyho vnější hodnoty, které začíná chápat jako ukazatel hodnot vnitřních.“⁷² To má za následek, že se Elizabeth do Darcyho vnitřních hodnot nejen zamiluje, ale také to, že je pak schopna čelit lady Catherine de Bourgh. Ta totiž zastává především vnější hodnoty, zatímco Elizabeth ji postaví před fakt, že Darcy „je gentleman stejně jako můj otec: v tom jsme si rovni“ (*PP*, s. 365). Miles podotýká, že „ve skutečnosti hovoří o osobních zásluhách,“⁷³ tj. o vnitřních hodnotách, a dokonce lady Catherine souhlasí: „Ano, váš otec je gentleman...“ (*PP*, s. 365). Jenže než si Elizabeth důležitost vnitřních hodnot zcela uvědomí, musí je pochopit.

V Pemberley si vytváří „fiktivního“ Darcyho a naděluje ho novými pozitivnějšími vlastnostmi: „V této chvíli se Elizabeth cítila nakloněna modelu zmíněného portrétu příznivěji než za celou tu dobu, co se znali.“ (*PP*, s. 257) Klíčovým slovem je tu právě slovo „model“. Stále tu ovšem zůstává i reálný Darcy, ze kterého má Elizabeth ne-li přímo strach:

Okamžitě se jí vybavilo, že by ji mohl Darcy přistihnout, jak si prohlíží jeho panství. To by nepřežila! Pouhá představa jí vehnala krev do tváří a pomyslela si, že se raději otevřeně dozná tetince, než by to riskovala. (*PP*, s. 251)

⁷¹ Miles 2009, s. 116.

⁷² Tamtéž, s. 118.

⁷³ Tamtéž, s. 41.

Jenže k jejich setkání přeci jen dochází a Elizabeth je ve stresové situaci: vytvořila si v mysli vlastní obraz Darcyho a najednou vidí jeho reálný předobraz. Nezbývá jí nic jiného než se chovat podle společenských norem. Nakonec ve studu a zoufalství (*PP*, s. 259) propadá znovu svému prvnímu dojmu a lynčuje se, dokonce samu sebe ponižuje:

Že sem jenom chodila, vždyť to bylo to nejhorší a nejneuváženější, co mohla udělat! Musí mu to připadat zcela nevhodné, a do jak nelichotivého světla ji to staví v očích tak sebevědomého člověka! Snad usoudí, že se úmyslně snaží ho znovu na sebe upozornit! [...] A jak se choval – docela jinak než dřív – co to má znamenat? Už to je udivující, že ji vůbec vzal na vědomí – a že k ní promlouval tak uctivě... (*PP*, s. 259)

Elizabeth se druhou polovinu knihy nachází převážně ve svém nitru. Jedna z mála chvil, kdy se znovu doopravdy dívá do vnějšího světa je, když se nachází v Pemberley, protože to přímo souvisí s objektem jejích myšlenek. I později se v myšlenkách k panství vrací, nachází cestu k Darcymu a následně leží ještě další dvě hodiny s očima doširoka otevřenými a snaží se vyznat sama v sobě (*PP*, s. 272). Prozíravý čtenář v tu chvíli tuší, že je do Darcyho zamilovaná, ale než si to přizná, musí dojít ke změně i u Darcyho, což vede k tomu, že v jejích očích ještě více stoupne. Nakonec se Elizabeth do Darcyho zamilovává skrze jeho činy. Zároveň tento cit umocňuje svou obnovující se jistotou ve vlastní rozum:

Pochopila, že muž jako on by se k ní povahově i rozumově hodil nejlépe. Rozhledem i založením se od ní sice lišil, ale právě proto by nezklamal její představy. Její bezprostřednost a temperament by zmírnily jeho strohost a příznivě ovlivnily způsoby a jí by jeho logická mysl, vědomosti a životní zkušenosti přinesly ještě důležitější prospěch. (*PP*, s. 319)

Dokonce dochází k názoru, že „vděčnost a úcta jsou spolehlivými základy hlubších citů“ (*PP*, s. 286), čímž Austenová poskytuje čtenáři nejen pobídnutí nesoudit podle prvního dojmu, ale také indicie k tomu, na čem je založena láska.

Elizabeth v příběhu prodělává pozoruhodnou cestu sebepoznání. Pokud tvrdila, že „ani zamilovaný by nebyl tak uboze zaslepený“ (*PP*, s. 216), tak sama paradoxně prožřela.

4 Mansfieldské panství

Po dokončení *Pýchy a předsudku* se Austenová ihned ujala psaní *Mansfieldského panství* (*Mansfield Park*), které se nejvíce liší od ostatních děl.

Ale i když se Austenová držela v úzkých mezích, jež si sama vnutila a které usnadňovaly opakování, stylistické stereotypy jakožto velká umělkyně naprosto nesnášela. A tak se vydala na opačnou stranu svého tvůrčího teritoria a napsala *Mansfieldské panství* (1812–1813), svůj „nejvážnější“ román, vybudovaný s ohromnou zručností, aby bylo dosaženo impozantního morálního úkolu ukázat triumf křehké, bezmocné ctnosti nad inteligencí, bohatstvím a postavením.⁷⁴

Slova Paula Johnsona dokonale shrnují jeden ze záměrů Austenové – potřeba změny či výzva napsat román zcela jiného ladění, což se jí podařilo.

Další důvod pro napsání *Mansfieldského panství* se odvíjel z určitých společenských požadavků. Své první tři romány (*Northangerské opatství*, *Rozum a cit*, *Pýcha a předsudek*) psala v devadesátých letech 18. století a proto v dílech reflektovala to, co tehdy společností hýbalo.⁷⁵ V novém století společnost prožívala „vzestup evangelikálního hnutí uvnitř anglikánské církve, které mělo širší vliv na postoje lidí.“⁷⁶ Není tedy divu, že Austenová ve svém novém díle představila mravokárnou hrdinku v postavě Fanny Priceové a že zakončila román rozsáhlou moralizující pasáží,⁷⁷ kde se nepoučuje hrdinka, jak tomu je u jiných románů Austenové, ale venkovská společnost jako celek.⁷⁸

Práce na tomto románu autorku vyčerpala – ctnost ji snadno otrávil a nejvíce jí dalo zabrat popisování útrap.⁷⁹ Příběh podle ní nebyl zrovna příliš zábavný⁸⁰ a čtenář by s ní určitě souhlasil. Jedinými zábavnými postavami jsou v díle sourozenci Crawfordovi, ale ti jsou kontrastní dvojicí k Fanny a Edmundovi.⁸¹ Román *Mansfieldské panství* totiž od samého začátku sleduje cíl čtenáře poučit.

Mansfieldské panství je román trpké morálky. Jeho vážný tón může lehko svést k omylu. Je to Jane Austenová? Káže snad? Nebo je to Fanny Priceová? Fanninýma očima sleduje čtenář část děje. Prostřednictvím její vnitřní nepřímé řeči vnímá neustálé výtky – nebo spíše strach a kritiku – ustrašené, závislé dívky. A nakonec se bohužel ukáže, že měla pravdu, neboť právě prázdné řeči, flirtování a předstírané svádění předznamenávají rodinnou katastrofu.⁸²

⁷⁴ Johnson 2007, s. 119.

⁷⁵ Miles 2009, s. 122.

⁷⁶ Tamtéž, s. 122–123.

⁷⁷ Tamtéž, s. 122.

⁷⁸ Tamtéž, s. 54.

⁷⁹ Johnson 2007, s. 119.

⁸⁰ Maletzke 2009, s. 207.

⁸¹ Tamtéž, s. 208.

⁸² Tamtéž, s. 210.

Jenže právě tak výrazná odlišnost v podobě charakteru Fanny Priceové dělá ze samotné hlavní hrdinky jednu z nejpropracovanějších postav Jane Austenové.

4.1 Fanny Priceová

Byla na svůj věk velmi malá, nemohla se pochlubit zvláště jemnou pletí ani jinými mimořádnými přednostmi, byla velmi nesmělá a plachá, snažila se vyhnout cizí pozornosti, ale při vši neobratnosti se nechovala hrubě, měla líbezný hlásek, a když promluvila, působila její tvářička roztomile. (*MP*, s. 14)

Už od prvních stran je patrný značný rozdíl románu *Mansfieldské panství* od ostatních děl Austenové. Jako první zdůvodnění se ihned nabízí fakt, že Fanny Priceovou začíná vypravěč sledovat již od jejích deseti let, kdy se stěhuje do Mansfieldu (*MP*, s. 14). Ostatně i samotné stěhování do cizí rodiny ji už značně odlišuje od klasických hrdinek Austenové, které vyrůstaly především v kruhu nejbližší rodiny.

Další důvod spočívá ve Fanny samotné. Ze začátku je čtenáři prezentována jako stydlivá uplakaná dívka, která má díky paní Norrisové výčitky svědomí kvůli tomu, že se necítí vděčně (*MP*, s. 15). Čtenáře to nutí s Fanny soucítit, protože si uvědomuje, nakolik pro ni musí být vytržení z vlastní rodiny stresující. Ovšem epizoda z jejího dětství má zcela jasný účel – představit rodinu Bertramových, ale především odlišit Edmunda od ostatních. Právě „z vlídnosti bratránka Edmunda čerpala kuráž ve styku s ostatními“ (*MP*, s. 19), tudíž si mohla na Mansfield rychleji zvyknout.

Elsemarie Maletzke píše, že se Fanny už tehdy do Edmunda zamilovala,⁸³ ale to nelze tvrdit jednoznačně. Nikde v textu tomu nenajdeme konkrétní důkaz. Ve 2. kapitole (*MP*, s. 14–24) sice lze najít tvrzení, které je prohlášení o lásce podobné („Na oplátku za tyto služby ho milovala víc než kohokoli na světě...“ [*MP*, s. 24]), ale to by se musela ignorovat druhá část věty („...kromě Williama: její srdce patřilo rovným dílem oběma.“ [*MP*, s. 24]). Čtenář by také očekával, že když by Edmund na nějakém plese tancoval s jinou slečnou, ve Fanny by to probudilo žárlivost, ale s ničím takovým se neseťká:

A co se společenských událostí týkalo, moc ráda o nich slyšela vyprávět, zvláště o plesech, a s kterou dívkou Edmund tančil; o svém vlastním postavení však měla tak skromné mínění, že jí ani na mysl nepřišlo, aby se na nich také chtěla podílet, a vyposlechla proto všechno naprosto vyrovnaně a bez postranních myšlenek. (*MP*, s. 38)

⁸³ Maletzke 2009, s. 208.

I ve výše zmíněné citaci se ovšem dá nalézt nápodoba k tomu, co Fanny k Edmundovi cítí doopravdy, ale stále se jedná jen o domněnku. Lze tvrdit s jistotou, že Fanny svého bratrance miluje jako bratra, jenže jak si má čtenář uvědomit, že Edmund hraje ve Fannyině příběhu roli muže jejího srdce? Nápodobu poskytují určitá obecná tvrzení („Zamilovaná žena se koří zaníceněji než sebezaujatější monografista.“ [MP, s. 281]) nebo náznaky („Oceňovala Edmundovu laskavost vůči sobě s hlubokým vzrušením, o němž on sám, jelikož o jejích něžných citech nic netušil, neměl ani zdání; trápilo ji však, že se kvůli ní výletu vzdává, a věděla, že bez něho pro ni Sotherton nic neznamena.“ [MP, s. 87]). Těmito nástroji vypravěč vykresluje Fanny jakožto uzavřenou osobnost, na což i poukazuje: „... a že byla tak tichá a nenápadná, nikdo o jejím žalu nic netušil...“ (MP, s. 17) Působí to tak, jako by Fanny chtěla schovat své city i před vypravěčem. Čtenář se tak musí přesvědčovat o hloubce Fannyina citu postupně.

Ze začátku tu je možnost pozorovat Fanny prostřednictvím kolektivního hlasu společnosti,⁸⁴ což je u Austenové běžné. Ovšem tento hlas v případě *Mansfieldského panství* přetrvává delší dobu.

... v románu zaznívá plno jiných hlasů, je v něm spousta volných nepřímých řečí mnoha jeho postav a hlas Fanny působí z počátku jen nenápadně. Jak se román rozvíjí, Fannyin hlas se dostává do popředí – stále více převládá ve vypravěččině využití volné nepřímé řeči. Austenová začíná něčím, co připomíná sofistikovanou, posměšnou ironii Mary Crawfordové, a přestože si ve vztahu ke své naivní hrdince Fanny tu a tam neodpustí pocit nadřazenosti, končí v podstatě ve shodě s ní a s jejím hlasem.⁸⁵

Přechod od kolektivního hlasu k Fannyině volné nepřímé řeči připomíná i její psychologickou proměnu, která se s ní po celou dobu odehrává – ze začátku se Fanny věnuje málo pozornosti, ale jakmile sestřenky odjíždějí do Londýna (MP, s. 217), veškerá pozornost jak vypravěče, tak společnosti je obrácena na ni. Fanny se tudíž chtě nechtě musí naučit společnosti čelit, nehledě na potřebu se schovat k sobě do podkrovní ložnice, kterou všichni považovali za příliš skromnou a nepohodlnou (MP, s. 409).

Kolektivní hlas má zároveň tu výhodu, že Fanny prezentuje i z jiných hledisek, takže zatímco sestřenky vidí Fanny jako divnou a hloupou (MP, s. 21), Edmund odhalil její zálibu ve čtení a schopnost rychle chápat a rozumně usuzovat (MP, s. 24). Zatímco paní Norrisová se chce za každou cenu vyhnout tomu, aby s k ní Fanny nastěhovala (MP, s. 30), sir Thomas ji vnímá jako bystrou a uvědomuje si, nakolik se v porovnání s jeho rodinou musí omezovat a uskromňovat (MP, s. 330). Mary Crawfordová si o ní vytvořila názor, že je tichá a nemluvná (MP, s. 53), ale že je zároveň taktní (MP, s. 62) a Henry Crawford, který ji z počátku v podstatě ignoroval, ji nakonec pod vlivem své zamilovanosti opěvuje pokaždé, když ho vypravěč prostřednictvím volné nepřímé

⁸⁴ Miles 2009, s. 134.

⁸⁵ Tamtéž, s. 135.

řeči pustí ke slovu (*MP*, s. 311). Čtenář se tedy setkává s různými názory na Fanny, ale ani jeden z nich se neztotožňuje s tím, jak vnímá samu sebe.

V rozhovoru s Edmundem prohlásila: „Nebudu nikdy pro nikoho nic znamenat.“ (*MP*, s. 28) Taková prohlášení nejsou vůbec pro hlavní hrdinky Austenové typická. Dalo by se dokonce říct, že je to přímo šokující. Když se k tomu přičte i vděčnost za drobnosti, které by pro jiné byly samozřejmé („Oheň v krbu! Nevěřila svým očím; právě teď projeví takovou šlechetnou starost o její blaho! Prožívala vděčnost až bolestnou.“ [*MP*, s. 340]), výčitky svědomí, když onu vděčnost necítí („... citlivé svědomí jí ale napovídalo, že je pěkná nevděčnice...“ [*MP*, s. 35]) nebo dokonce výčitky za to, že není zamilovaná („... když jí strýček pana Crawforda takhle vyličil, skutečně se pomalu za sebe hanbila, že ho nemá ráda.“ [*MP*, s. 333]), čtenář si jasněji uvědomuje tu propast mezi hrdinkami Austenové a Fanny Priceovou.

Austenová psala *Mansfieldské panství* za doby vzestupu anglikánské církve, a proto se rozhodla stvořit Fanny jako výlupek ctnosti nehledě na to, že nepoznala lásku.⁸⁶ To je jeden z důvodů, proč je Fanny pokládána za mravokárnou postavu. Ovšem kromě tohoto „titulu“ si vysloužila ještě jeden – nejlepší postava Jane Austenové.⁸⁷

Fanny se v příběhu proměňuje, což je pro autorčiny hrdinky běžné, ale je tu stále jeden podstatný rozdíl: „I ta ‚hodná‘ Fanny Priceová má své vnitřní démony – má své pečlivě skrývané žárlivosti, touhy a strachy, které způsobují, že její chování je pro ostatní záhadou.“⁸⁸ Takové city jsou vzhledem k Fannyině situaci pochopitelné, ale v kontrastu s její milou povahou a vřelým srdcem (*MP*, s. 28) či nervovou přecitlivělostí (*MP*, s. 414) působí přímo groteskně, zvláště ve 28. kapitole (*MP*, s. 289–298): „Je to hotová ukrutnost radostně se bavit, když Edmund trpí. Přesto však nacházela – a jak jinak – jisté potěšení právě v přesvědčení, že Edmund trpí.“ (*MP*, s. 296) Nacházet potěšení v utrpení člověka, kterého miluje, je při Fannyině povaze přinejmenším zarážející, ale o to více vyniká její odhodlání s vadami svého charakteru bojovat.⁸⁹ To je ostatně i jedním z důvodů, proč je Fanny Priceová nejlepší hrdinkou Jane Austenové – je si vědoma svých negativních citů, ale „lpí na pevných zásadách, které existují vně jí samé, v rámci širší náboženské kultury,“⁹⁰ a proto je schopna se jim nepoddát. Ovšem v románu jsou i chvíle, kdy se Fanny rozhodne spíše pro negativní postoj, například, když se chce mládež naučit divadelní drama (*MP*, s. 131–185). V této části se Fanny „provinila“ pokusem o lhostejnost („Ať si na ni příbuzní naléhají, ona je proti tomu obrněna. Nemohou ji už ranit, a jestli jim bude muset nakonec vyhovět, co na tom, teď už je to všechno jedno jedině velké trápení.“ [*MP*, s. 168]) a sebelítostí:

⁸⁶ Maletzke 2009, s. 210.

⁸⁷ Tamtéž, s. 244.

⁸⁸ Miles 2009, s. 29.

⁸⁹ Tamtéž, s. 31.

⁹⁰ Tamtéž, s. 124.

Jen ona sama tu seděla smutná a bezvýznamná, na ničem se nepodílela, a jestli odejde nebo zůstane, jestli se ponoří do jejich halasu, anebo před ním prchne do samoty Východního pokoje, ani to nepostřehnou a nebudou ji postrádat. Měla pocit, že nic horšího jí ani potkat nemohlo. (MP, s. 171)

Lhostejnost je pro Fanny něco zcela nepřirozeného, je opakem jejího charakteru. Lhostejný člověk se o nic či nikoho nezajímá a Fanny už odmala pracovala na tom, aby poznala manýry příbuzných „a našla nejvhodnější způsob, jak se jim přizpůsobit.“ (MP, s. 19)

Co se týče sebelítosti, při Fannyině povaze není podivuhodné, že jí propadá, zvláště v situaci, kdy se i Edmund přidává k hercům a ona tak zůstává zcela sama. Ovšem lhostejnost ji přechází poměrně rychle, protože jí je zkrátka cizí („Fanny se ale nadále cítila ohrožena a lhostejnost, jíž se proti nebezpečí obmila, se znovu začínala hroutit.“ [MP, s. 170]) a sebelítost postupně mizí důsledkem pozornosti a zaneprázdněnosti:

... při tolika nárocích na její čas a služby si mezi nimi rozhodně nepřípadala zbytečná ani ztracená, jak její volné chvíle, tak zdroje jejího soucítění byly plně využity. Chmury, s nimiž na začátku hleděla do budoucnosti, se ukázaly neopodstatněné. Všichni ji občas potřebovali a málokdo se asi těšil takovému duševnímu klidu jako ona. (MP, s. 178)

Část s nacvičováním dramatu je pro pochopení Fannyina charakteru jednou z nejdůležitějších, a to nejen proto, aby bylo prezentováno, že i ona – tak ctnostná dívka – má své chvílky, kdy se přiklání k negativním citům. Odkrývá se zde zároveň pravá tvář každé postavy. „Dramatická ironie *Mansfieldského panství* spočívá v tom, že hra předznamenává román – a to hned ve dvojnásobném aspektu –, protože nastiňuje, jak děj, tak smysl románu“⁹¹ a odsud si tedy lze jednoduše vyvodit, že ve chvílích, kdy mládež zkouší *Přísahu milenců*, tak tím odkrývají své pravé tváře. A kde je v tu chvíli Fanny? Je divákem a když se už rozhodne po dlouhém naléhání přijmout roli, objeví se sir Thomas. Ovšem Fanny paradoxně celou tu dobu hrála, aniž by si to uvědomovala – „hrála“ diváka. Čtenář se tak o ní dozvídá další podstatné informace – umí soucítit, což je ironické vzhledem k tomu, že vcítění se je základem herectví,⁹² a uvědomuje si svou žárlivost: „... nikdo [Julii] nepolitoval, až na Fanny, něměho diváka celého výstupu, v níž rozčilení ze žárlivosti vyvolalo vřelý soucit.“ (MP, s. 147) Právě ono uvědomění si své žárlivosti vede k ochotě proti ní bojovat:

Měla v úmyslu, jak to považovala za svou povinnost, oprostít se od všeho, co by ve vztahu k Edmundovi zacházelo příliš daleko, co by hraničilo se sobectvím. Aby v jeho lásce k slečně Crawfordové viděla vlastní ztrátu nebo si představovala, že ji zradil, k tomu není oprávněna, a tohle si říkala s odhodláním odpovídajícím její pokorné povaze. (MP, s. 281)

⁹¹ Miles 2009, s. 127.

⁹² Tamtéž, s. 128.

Ovšem žárlivost později není jediným Fannyiným problémem.

Po odjezdu sestřenic je veškerá pozornost namířena na ni, což je pro dívku, která si zvykla být opomíjená, stresující faktor a především problém. Dalším začíná být Henry Crawford.

Z první části knihy (*MP*, s. 5–216), kdy byla Fanny především pozorovatelkou okolí, bylo čtenáři prostřednictvím volné nepřímé řeči hlavní hrdinky poskytnuto nejedno tvrzení ohledně zkaženosti Henryho Crawforda:

Fanny jako jediná ze všech tomu přihlížela s nelibostí: od výletu do Sothertonu sledovala pana Crawforda ve vztahu k jedné i druhé sestřence se zvýšenou pozorností a zpravidla i s údivem a nevolí, a mít dost víry ve vlastní soudnost, kterou jinak neváhala uplatňovat, mít jistotu, že může důvěřovat vlastním očím i rozumu, byla by možná odhalila jistá důležitá fakta svému obvyklému důvěrníkovi. (*MP*, s. 126)

Mohla by se ozvat námitka, že právě vzhledem ke zvolené volné nepřímé řeči se vytváří zaujaté hledisko, ale Henry se ke své zkaženosti nakonec doznává sám: „... usmyslil jsem si, že popletu hlavu Fanny Priceové.“ (*MP*, s. 242) Tím se jen potvrzuje nepsaná pravda – na úsudek Fanny Priceové je spolehnutí (*MP*, s. 158). Problémem je, že to ví jenom Edmund, ačkoli i on se později v podstatě proti tomuto tvrzení postaví:

„Ne, nikdy, nikdy, nikdy; u mne nikdy neuspěje.“ Pronesla to tak procítěně, že Edmund užasl, a ona sama hanbou zrudla, když se vzpamatovala a viděla, jak se tváří, a slyšela jeho odpověď: „Nikdy, Fanny? A tvrdíš to tak odhodlaně a rázně! To ani nejsi ty, ta rozumná dívka!“ (*MP*, s. 366)

Fannyiným konfliktem se stává samotný Henry Crawford, který v pokusech změnit její city vůči sobě, obrací všechny její blízké proti ní.

Fanny „nemá žádné zbraně kromě neotřesitelných zásad“⁹³ a ty jí pomohou v tu nejkritičtější chvíli, což je rozhovor se strýčkem, kterého se od začátku románu tak obávala.

32. kapitola (*MP*, s. 328–342) popisuje její nejtěžší zkoušku, ze které vychází jako vítěz. Čtenáři poskytuje nejen pohled na to, jak to vypadá, když si plachá dívka stojí za svými principy, ale také nakolik se liší pohledy sira Thomase a Fanny.

Sir Thomas o sobě smýšlí jako o příkladu slušnosti, proto odsuzuje Fannyino odmítnutí nabídky sňatku od Henryho Crawforda. Ovšem právě toto odsouzení mluví o jeho omezenosti v rámci morálních předpokladů a mezitím ukazuje na Fannyinu autentickou morální sílu.⁹⁴ Celá ta scéna

⁹³ Maletzke 2009, s. 207.

⁹⁴ Uphaus 1987, s. 341.

zároveň poukazuje na obecnou společenskou problematiku, která by se dala shrnout do slov, že když se dívka červená a u toho říká „ne“, tak to automaticky znamená ano.

Podle Rousseaua je u mužů přiměřené a přirozené, vyjadřují-li své touhy slovy, ale ženám něco takového zakazuje cudnost. Ženy podle něho vyjadřují své touhy řečí těla, ruměncem, povzdechem nebo zrychleným dechem [...] Fanny pod upřeným mužským pohledem sira Thomase zdánlivě reaguje v souladu s Rousseauovým stereotypem [...] Sir Thomas má za to, že její ruměncem vypovídá o ženské nevinosti – nebo se ho spíše rozhodne takto chápat.⁹⁵

Fanny do této kategorie žen nepatří. Je sice plachá, ale postupně se učí o svých citech a myšlenkách mluvit. Problémem je, že tuto změnu vidí jenom čtenář, tudíž v momentě, kdy Fanny říká siru Thomasi, že Henryho Crawforda za manžela nechce (*MP*, s. 332), rozzlobí ho. Tato zloba číší především z neschopnosti Fanny pochopit (*MP*, s. 333). Proč mu to nejde? Protože Fanny je složitější bytost, než si sir Thomas myslí.⁹⁶ Na její složitost poukazují nejen citová zmítání, při kterých se povětšinou snaží zachovávat rozumně, ale také její postupná psychologická proměna. Při běžném čtení se dá jednoduše přehlédnout, ovšem když se román čte důkladněji, je tato proměna zřejmá. Spočívá ve Fannyině promluvě, konkrétně v jejím rostoucím odhodlání vyjadřovat názor.

Vypravěč už po příjezdu Crawfordových tvrdí: „Málokterá osmnáctiletá slečna čelila tak pramalému zájmu o své názory jako Fanny.“ (*MP*, s. 53) Tím je naznačeno, že Fanny nemá ve zvyku otevřeně mluvit o tom, co se jí honí hlavou. O to větší je Fannyino překvapení, když ji právě o onen názor požádá Edmund. Je doslova „zděšena takovou odpovědností.“ (*MP*, s. 164) Do té doby sice s bratrancem rozmlouvali nad přečtenými knihami (*MP*, s. 24), ale tato situace se zcela liší od dřívějších. Edmund chce názor na svou hru, ne na knihu, a Fanny si uvědomuje, že ho svými slovy může nějak výrazněji ovlivnit, ať už pozitivně či negativně. Schopnost vyjádřit svůj názor se zároveň pojí i se schopností bránit se.

Když je požádána, aby si vzala na starosti jednu menší roli, brání se Fanny „hrůzou celá bez sebe, když viděla, že hovoří k celému salonu a všechny zraky se na ni upírají.“ (*MP*, s. 157) Není zvyklá si stát za svým a o to větší je to pro ni stres, když tak musí činit před takovým množstvím lidí. Jenže tohle je jen spouštěč její proměny; první krok k tomu, aby se připravila k pozdější konfrontaci se sirem Thomasem.

Fanny se tedy zastává Edmund, následně ji žádá o názor, a ještě později to už není jen on, ale prakticky všichni: „Výslovně jí svěřili i úřad soudce a kritika, se vši vážností naléhali, aby využila jeho pravomocí a vytkla jim každou chybu...“ (*MP*, s. 182) V této chvíli ji ostatní vybízí právě k tomu, aby „hrála“ onoho diváka, bez kterého se jejich drama nemůže obejít. Fanny se své „rolí“

⁹⁵ Miles 2009, s. 58.

⁹⁶ Tamtéž, s. 59.

ovšem stále vzpírá: „... nemohla, nepřiměla se k tomu, netroufala si nic takového – i kdyby měla všechny předpoklady ke kritickému zhodnocení, svědomí by jí nedovolilo vyjádřit nad něčím nelibost.“ (MP, s. 182)

Primárním účelem části, kde se mládež učí *Přísahu milenců*, není Fanny kompletně změnit. Tato část má odhalit pravé povahy ostatních, ale zároveň pomáhá hlavní hrdinku připravit na její cestu k proměně.

„Po odjezdu sestřenek nabyla Fanny v rodině na důležitosti“ (MP, s. 217), což pro ni znamená zvykat si na pozornost a sloužit náhradou za Julii a Marii. To je pro ni těžký úkol, vzhledem k tomu, že má „stejně velký strach z uznání a chvály jako jiné ženy z toho, že si jich nikdo nevšimne“ (MP, s. 210–211) a tento strach má v první řadě vymýtit ples:

Když pak skutečně zaslechli hrčení kočárů a hosté skutečně přicházeli, jako by se jí ze srdce radost vytrácela – při pohledu na tolik cizích lidí se stáhla do sebe a krom důstojné oficióznosti a formálních ceremonií ve skupině těch nejváženějších, čemuž ani sir Thomas, ani lady Bertramová neuměli odpomoci, musela tu a tam čelit něčemu ještě horšímu. Strýček ji různým hostům představoval, musela se dát oslovovat, dělat pukrlata a promlouvat sama. Tohle byla tvrdá povinnost... (MP, s. 290)

Ovšem člověk je takové stvoření, které si na sebenepříjemnější věci dokáže zvyknout a společnost ji nakonec hodnotí velmi kladně:

Že ale byla mladá, hezká a jemná a nedopouštěla se žádných neobratností, které by nebyly roztomilé, zalíbila se valné většině přítomných. Byla půvabná, chovala se skromně, byla to neteř sira Thomase a brzy se rozšířila zpráva, že se jí dvoří pan Crawford. To stačilo, aby si získala přízeň. (MP, s. 293)

A ať už Fanny chce nebo ne, ono uznání a chvála vždycky pomohou ženskému sebevědomí.

To, že překonala svůj strach, automaticky neznamená, že je připravena se volně pohybovat ve společnosti a na každého se usmívat. Znamená to jen, že jakmile v jejím životě nastane podobná situace, už ji bude schopna čelit o něco sebejistěji. V tom je i jedna z jejích dalších ctností – neprokazuje ješitnost a stále se hlídá, aby se chovala tak, jak by se dívka s jejím statutem chovat měla.

Povzbuzena plesem a tím, že strýček povolil návštěvu jejího bratra Williama, čemuž se Fanny divila, protože „byla zvyklá, že na její přání nikdo nebere ohled a že se nic neděje tak, jak by jí to bylo milé. A proto se spíše divila a radovala, že v jistém smyslu prosadila svou“ (MP, s. 298), se čtenář dostává ke chvíli, kdy se jí Henry Crawford vyznává ve svých citech, což je podstatné umocnění konfliktu, který jeho osoba přináší.

Jedna věc je odmítnout nabídku k sňatku a rozejít se, ale Crawford k těmto typům mužů nepatří. Po jeho naléhání Mary Crawfordová píše Fanny dopis, na který jí hlavní hrdinka odpovídá:

To ostatní, jak vím, nic neznamená; [...] doufám, že mne s pochopením omluvíte, když Vás poprosím, abyste tomu nadále nevěnovala pozornost. Pobývala jsem už dost často ve společnosti pana Crawforda, takže jsem poznala jeho způsoby, a kdyby on rozuměl stejně dobře mně, choval by se ke mně patrně jinak.
(MP, s. 326)

Fanny už je v moment psaní dopisu na cestě ke své proměně. Už má za sebou „prosazení svého“ a vypořádání se se strachem. Z těchto překážek, které se jí úspěšně podařilo překonat, čerpá energii, a proto ji neváhá bez mrknutí oka použít v dopise. Je to první krok k tomu, aby se naučila otevřeně vyjadřovat svůj názor. Ovšem těžší je donést tuto myšlenku siru Thomasi: „Toužila dodat: ‚Ale o jeho mravních zásadách [...] [pochyby mám],‘ odvaha ji však opustila při děsivé představě, že by se jí vyptával, žádal vysvětlení a že by ho nakonec patrně nepřesvědčila.“ (MP, s. 335) Z jedné strany se tu už objevuje zárodek potřeby říct svůj názor a z druhé je tu stále onen strach před strýčkem. Fanny tedy nezbyvá nic jiného než se z posledních sil bránit, dokud nepropukne v pláč. Ovšem za její snahu a za to, že konfrontaci přetrpěla, si od strýčka vyslouží aspoň příslib, že o jejím odmítnutí s nikým nebude mluvit, což je při takové příbuzné jako paní Norrisová hotové požehnutí. Fanny to tak i vnímá. Kromě toho věří ve strýčkův um a neztrácí důvěru ani v sebe a svá rozhodnutí:

... mohla tedy i nadále věřit, že jednala správně a neusuzovala mylně – byla vedena čistými úmysly, za to se mohla zaručit – a odvažovala se také doufat, že strýčkův hněv opadá a opadne ještě víc, až tu záležitost nestranně zváží a uzná, jako to dobrý člověk uznat musí, jak zoufalé a neomluvitelné, jak beznadějně, zlé a šalebné je manželství uzavřené bez lásky. (MP, s. 341–342)

Problémem je, že sir Thomas a Henry Crawford se orientují především podle vnějších nápověd. Právě proto si sir Thomas myslel, že se Fanny červená kvůli své nevinosti, zatímco chce skrýt, že Crawforda doopravdy miluje, a také proto si Crawford vyložil mylně Fannyino chování. Ovšem není to zcela jeho vina. Kvůli své nezkušenosti Fanny „neuměla odhadnout své vystupování. Za všech okolností si počínala s nevykořenitelnou mírností a vůbec si neuvědomovala, že tím zastírá neúhybnost svého přesvědčení. Svou ostýchavostí, vděčností a jemností vzbuzovala téměř dojem, že se do každého odmítavého výrazu nutí, anebo se při nejmenším zdálo, že ji to trápí stejně jako jeho.“ (MP, s. 345) Sebevědomého a optimisticky založeného Crawforda (MP, s. 345) nemohlo ani napadnout dávat pozor na Fannyina slova, když byl okouzlen jejím chováním, ale hlavní hrdinka byla místy dosti výřečná: „Dost možná mne v té chvíli napadlo, pane,“ řekla Fanny umořená

nakonec k odpovědi, „jaká je škoda, že jste vždy neuměl tak jasnozřivě ohodnotit sám sebe.“ (MP, s. 361) Tady se už čtenář dostává k části, kdy Fanny pevně vyslovuje svůj názor, protože je „umořená“. Dosáhla pomyslného dna a už ji přestalo bavit držet se zpátky, ačkoli na jejím chování se její slova málo odráží.

Svůj názor později neváhá vyslovit ani před Mary Crawfordovou: „Nemohu dobře smýšlet o muži, který si lehkovážně pohrává s ženskými city, a dost možná zavinil větší trápení, než zúčastněný pozorovatel tuší.“ (MP, s. 383) V tomto stadiu se jí tudíž znovu podařilo se překonat; podařilo se jí to, na co před tím nemohla ani pomyslet. Ovšem tím její proměna nekončí. I odjezd „domů“ do Portsmouthu (protože nakonec přeci jen dochází k názoru, že Mansfield je jejím domovem [MP, s. 457]) na ni měl velký vliv. Tam si totiž uvědomila to nejdůležitější – svou hodnotu („... vůbec si neuměla představit, co by si byli bez ní počali.“ [MP, s. 413]), což silně kontrastuje s jejími vlastními slovy na začátku příběhu, kde o sobě tvrdila, že nebude nikdy pro nikoho nic znamenat (MP, s. 28). Jak daleko se dostala, když se najednou stala pro mladší sestru Susan „nejvyšší autoritou“ (MP, s. 443)?

Celá její proměna se nakonec završuje reakcí na Edmundův dopis, u kterého se cítí rozhořčená a to natolik, že se na bratrance málem začala zlobit (MP, s. 450). Dříve by si něco takového dozajista nedovolila, ale vzhledem k jejímu nadhledu, bystrosti a citům, si dokázala uvědomit, jaké nebezpečí hrozí ze svazku s Mary Crawfordovou.

Z Fannyina příkladného chování si může brát příklad nejen čtenář, ale i některé postavy.

Pokud román nabízí nějaké řešení [...] ideologické situace [sira Thomase], pak jde o řešení prostřednictvím obrodného potenciálu Fannyiny oddanosti principu, která, jak je vysvětleno v rozuzlení románu, chyběla siru Thomasovi, když vychovával své děti...⁹⁷

O Henrym Crawfordovi lze říct, že byl na dobré cestě k tomu stát se lepším člověkem. Dokonce i Fanny uznává, že u něj došlo k obdivuhodné proměně k lepšímu (MP, s. 438). Ovšem „u Austenové se principy nepřenašejí tak lehce jako nakažlivá nemoc...“⁹⁸ Román díky tomu působí realističtěji.

V poslední řadě je tu Edmund, který nakonec uznal, že Fanny je slečně Crawfordové přeci jen duševně nadřazená (MP, s. 500) a tak se další z hlavních hrdinek Jane Austenové dočkala svého šťastného konce.

⁹⁷ Miles 2009, s. 132.

⁹⁸ Tamtéž, s. 124.

5 Emma

Záhy po vydání *Mansfieldské panství* se Austenová pouští do psaní *Emmy* (*Emma*), která nakonec vychází roku 1815. Tento román se poměrně rychle stal čtenářsky nejoblíbenějším,⁹⁹ čemuž se nelze divit. Autorka se veřejně vyjádřila, že byla z popisování útrap v *Mansfieldském panství* vyčerpaná, a proto se rozhodla napsat *Emmu*.¹⁰⁰ Ovšem to není jediným důvodem, proč je toto její dílo tak oblíbené.

Paul Johnson se o *Emmě* vyjádřil jako o románu, který je „vystavěn s obrovským umem a právem je přirovnáván k detektivnímu příběhu s poloutajenými nápaditými klíči předznamenávajícími rozuzlení.“¹⁰¹ Onen „detektivní příběh“ lze v díle najít v několika podobách. Prvně jsou to Emmyiny pokusy dát dohromady Harriet a pana Eltona – čtenáře přeci zajímá, jak Emmyino dohazování dopadne a Austenová nás v tomto bodě nezklame. Pak následuje několik dalších menších „detektivních“ linek, např. kdo poslal Jane Fairfaxové piano či do koho je zamilován pan Knightley.

Emma je významná nejen pro svůj lehký a zábavný příběh, ale také díky siru Walteru Scottovi, který svou recenzí udal tón následných interpretací děl Austenové:¹⁰²

Od té doby se traduje mínění, že romány Jane Austenové přesně vykreslují život gentry na přelomu 18. a 19. století. Autorka přitom zvolila jen malý segment této společnosti, aby své postavy vzájemně vyprovokovala, postavy, o nichž mimochodem řekla, že je na ně příliš pyšná, než aby byly kopiemi plukovníka A., reverenda B. nebo slečny D. Z románů se nedozvíme nic jiného, než jaká panovala atmosféra.¹⁰³

Na Scotta totiž zapůsobila nepřítomnost tlachání a sentimentality a tudíž přehlédl, že Austenové nešlo o naturalistické žánrové obrázky, ale o morální realismus.¹⁰⁴

5.1 Emma Woodhousová

Emma Woodhousová, hezká, bystrá a bohatá, s útulným domovem a šťastnou povahou, jako by ve své osobě spojovala hned několik nejvzácnějších darů života; a za těch téměř jednadvaacet let, co byla na světě, zažila jen moc málo zklamání a trápení. (*E*, s. 5)

⁹⁹ Johnson 2007, s. 119.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 119.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 120.

¹⁰² Maletzke 2009, s. 233.

¹⁰³ Tamtéž, s. 233–234.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 234.

Slova jako „hezká, bystrá a bohatá“, která se týkají především hlavní hrdinky, nikde jinde takhle po sobě v tvorbě Austenové nenajdeme. Mělo to prostý důvod: v roce 1814 byla taková hrdinka provokativním zjevem.¹⁰⁵ Emma je přece dívka, která nezávisle myslí a jedná sobecky, a právě proto si Austenová myslela, že novou hlavní hrdinku nebude kromě ní mít nikdo rád.¹⁰⁶ Ovšem po vážné Fanny Priceové byla Emma příjemným překvapením.¹⁰⁷ Vtahuje čtenáře do svého příběhu právě za pomoci své moci, kterou má prakticky nad celým Highbury a díky které následně vytváří rozruch. Ovšem více pozornosti si zaslouží její charakter.

Čím byla Austenová starší, tím více se věnovala popisování povah svých hlavních hrdinek. Zatímco se v *Mansfieldském panství* čtenář může mnohdy dočíst o tom, nakolik je Fanny plachá a tichá, u Emmy Woodhouseové častěji narazí na rozsáhlejší popisy její povahy. Ovšem to není jediná odlišnost.

Doposud se v románech Austenové objevovaly vnější překážky, ale v románu *Emma* je tomu jinak – překážky jsou uvnitř Emmy, protože ačkoli si myslí, že samu sebe zná, není tomu tak.¹⁰⁸ Odsud se potom odvíjí i popisy její povahy, které čtenáři poskytují buď vypravěč, Emma, Knightley, nebo další postavy. Je důležité je odlišovat – čtenář buď rychleji nalezne způsob, jak se nenechat Emmou oblafnout, nebo bude vtažen do jejích intrik a bude se o to více divit, proč se neustále mýlí.

V úvodu příběhu stojí že „Emma měla přílišnou moc prosazovat svou vůli a v povaze sklon k přehnanému sebevědomí“ (*E*, s. 5), což vedlo k tomu, že si sice „vážila úsudku slečny Taylorové, avšak řídila se převážně podle vlastního rozumu.“ (*E*, s. 5) „Měla dost [...] energie a podnikavosti, aby se dalo předpokládat, že šťastně překoná všechny drobné nesnáze“ (*E*, s. 20), především odjezd paní Westonové. Je netrpělivá, rázná (*E*, s. 29), ale také vynalézavá (*E*, s. 79). Nikdy jí nechyběl elán (*E*, s. 49), ale pro změnu jí chyběla vytrvalost (*E*, s. 50). „Nepřeceňovala vlastní umění [...], nebylo jí však proti mysli, když je mylně přeceňovali druzí, a nevadilo jí, že její schopnosti provází větší věhlas, než by se po zásluze patřilo.“ (*E*, s. 50) To je jen několik příkladů toho, jak Emmu popisuje vypravěč. Většinou se snaží popsat jak její pozitivní, tak i negativní stránky.

Pak je tu pan Knightley, který „byl ve skutečnosti jeden z mála lidí, kteří dokázali i na Emmě Woodhouseové najít chyby, a jediný, jenž se tím před ní netajil.“ (*E*, s. 11) Toto tvrzení je řečeno vypravěčem, což činí z pana Knightleyho jedinou osobu, která bude mít vůči Emmě výtky převážně negativního charakteru:

¹⁰⁵ Maletzke 2009, s. 228.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 225.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 229.

¹⁰⁸ Miles 2009, s. 52.

Emma má v úmyslu víc číst od svých dvanácti let. Kolik seznamů už jsem viděl, které v různých dobách sepsala: tituly knih, které hodlala soustavně číst – a byly to to obdivuhodné seznamy, dobře vybrané [...] Ztratil jsem ale víru, že by se Emma dokázala četbě soustavně věnovat. Nepodrobí se nikdy ničemu, co vyžaduje píli a vytrvalost a v čem se fantazie musí podříditi rozumu. (*E*, s. 41)

Obdobným způsobem jí vytýká i marnivost, která se neváže k její kráse, ale k jejímu přátelství s Harriet (*E*, s. 44). Ovšem nelze tvrdit, že pan Knightley vidí jen Emmyiny negativní vlastnosti – dokáže ocenit i kladné jako například rozum („... jako desetiletá uměla rozřešit úkoly, před nimiž její sedmnáctiletá sestra stála bezradná.“ [*E*, s. 41]).

Dále jsou tu popisy Emmy dalšími postavami, ale ty obvykle zdůrazňují již její jmenovanou vlastnost, především krásu („Kdo by myslel na slečnu Smithovou, když má před očima vás!“ [*E*, s. 146]). Podstatnější roli při popisech Emmyiny povahy hraje její volná nepřímá řeč.

Je důležité podotknout, že u Austenové si zvolený druh vyprávění prošel markantní změnou: ve svých ranějších románech (*Northangerské opatství*, *Rozum a cit*) do volné nepřímé řeči často vnáší satirický podtón, takže čtenář ví, že s tím, co bylo řečeno, nesouhlasí, ale v pozdějších románech, jako je právě *Emma*, už to není tak jasně postřehnutelné.¹⁰⁹ Tudíž když se Emma chová odsouzeníhodně, je jen na čtenáři, aby vycítil, že je něco špatně; vypravěč mu to už neprozradí.

Volná nepřímá řeč bez řečeného satirického podtónu má především dvě výhody: první je Emmyino vnímání sebe sama a druhá je analýza jejích vlastních činů. Kdyby totiž v obou zmiňovaných případech byl satirický podtón, čtenář by rychle pochopil, jakými vlastnostmi a činy vypravěč pohrdá. Ovšem v tomto případě má čtenář přístup k Emmyiným myšlenkám, stejně jako k jejím motivacím a může je vnímat nezkráceně.

Elsemarie Maletzke popisuje Emmu jakožto snoba a rozmazleného fracka, který rozhoduje o věcech, na které nemá právo,¹¹⁰ protože jen takový člověk si bude hrát na všemohoucího a vnímat dohazovačství jako „největší zábavu pod sluncem.“ (*E*, s. 13) Čtenář tudíž má možnost si postupně Emmyiny prohřešky uvědomovat, zvláště když se v knize najdou další příklady jejích špatných charakteristik, například když se pohádala s panem Knightleyem ohledně milostného zájmu pana Eltona – kvůli zaslepenosti a neoblomné sebejistotě ji „vlastní svědomí [...] žádnými výčitkami netrápilo.“ (*E*, s. 78) Nejednou kvůli svému stanovisku ohrozila přátelství s dlouholetým přítelem.

Je manipulativní, protože ve chvíli, kdy se rozhodne po jedné z dalších hádek s panem Knightleyem usmířit tak doufá, „že si to usnadní, když bude mít u sebe některé dítě, až on vstoupí do pokoje.“ (*E*, s. 110) Tato její vlastnost se také projevuje ve chvíli, kdy navádí Harriet, aby odmítla pana Martina (*E*, s. 59) a je to především onen příklad, kdy Emma – jak již bylo zmíněno – rozhoduje o věcech, na které nemá právo. Problémem je, že ji k tomu Harriet sama navádí

¹⁰⁹ Miles 2009, s. 137.

¹¹⁰ Maletzke 2009, s. 226.

a dovoluje Emmě si s ní hrát jako s panenkou. Dalo by se namítnout, že si Harriet nemůže dovolit nic říct kvůli svému postavení ve společnosti („nemanželská dcera“ [E, s. 25]), ale, jak řekl pan Knightley, „horší družka by se pro Emmu ani nenašla“ (E, s. 43) a to především proto, že se právě ve všem podřizovala slečně Woodhouseové. Jejich přátelství tedy pro Harriet mohlo působit blahodárně, ale opak byl pravdou. Nejvýřečnějším příkladem je následující odstavec:

Emmin záměr, rozšířit duševní obzory mladinké přítelkyně pilnou četbou a debatami, vyústil zatím jen k několika prvním kapitolám a odhodlání pokračovat zítra. Přišlo jí mnohem lehčí klábosit než se vzdělávat, mnohem příjemnější popustit uzdu fantazií a kreslit si Harrietiny životní vyhlídky, než namáhavě usměrňovat její chápání a bystřit jí rozum na střizlivých faktech. (E, s. 78)

Z této ukázky lze konstatovat tři věci: Emma nevzdělávala sebe, nevzdělávala ani Harriet, ale učila ji oddávat se fantaziím, které po úspěchu s dohazováním slečny Taylorové panu Westonovi neznaly hranic.

Až teprve po vyjasnění Eltonových citů se Emma odhodlává změnit svůj přístup: „Bude ji ponoukat k zušlechtění a povznesení mysli – a uchrání ji před nebezpečím, že by se zahodila pod svou úroveň“ (E, s. 384), ale zároveň se rozhoduje učinit první krok v rámci své vnitřní proměny: uvědomuje si, že je pošetilé a nesprávné osobovat si aktivní úlohu při sblížování dvou lidí (E, s. 153) a po rozhovoru s Harriet od ní odchází „hluboce utvrzena v dřívějším odhodlání, že bude už navzdýcky jednat pokorně a uvážlivě a že až do nejdelsí smrti potlačí bujnou fantazii.“ (E, s. 159) Ovšem jedno její stanovisko se stále nemění – myslí si, že měla pravdu, když přesvědčila Harriet, aby odmítla pana Martina (E, s. 153). Chyba je v tom, že Emma touto myšlenkou stále zasahuje do Harrietina osudu. Sice se své přítelkyni rozhodne nepomáhat s jejím novým mužem srdce, ale stále ji svým způsobem nabádá: „... rozhodně se bezhlavě nezamilujte, dokud nenabudete jistoty, že vás má taky rád.“ (E, s. 384) nebo „... staly se už podivuhodnější věci, milá Harriet, a uzavřely se nerovnější sňatky.“ (E, s. 384) Až ve chvíli, kdy Emma zjišťuje, že je Harriet zamilovaná do pana Knightleyho, vidí celou škálu svých chyb: „Jak nepatřičně si počínala vůči Harriet! Jednala s ní bezohledně a beztaktně, nerozumně i necitlivě! Neviděla, neslyšela, vyváděla jako rozumu zbavená!“ (E, s. 458)

Opakem Harriet Smithové je Jane Fairfaxová – zatímco se Emma chce přátelit s Harriet, Jane pohrdá; zatímco Knightley o Harriet konstatuje, že je to pro Emmu špatná družka (E, s. 43), tak Emmyina sestra Isabella prohlašuje, že by Jane byla „pro Emmu ideální přítelkyně“ (E, s. 117), a pokud Harriet byla nemanželským dítětem, které bylo aspoň schovankou (E, s. 25), Jane byla sirotek (E, s. 178) s jedinou perspektivou – vzdělávat druhé (E, s. 179), tj. stát se vychovatelkou.

Emma si samozřejmě všechna fakta řečená o Jane Fairfaxové uvědomuje, proto jí nemohla „odepřít soucit a úctu“ (E, s. 183), ale jinak bylo zcela zřejmé, že Emma Jane nemá v lásce

(*E*, s. 181). Otázkou tedy je, proč se Emma přátelí s Harriet, a ne s Jane, na což je odpověď velmi jednoduchá: s Harriet si Emma mohla dělat cokoliv a být v jejích očích tou nejchytřejší, nejkrásnější a nejlepší. U Jane by nic takového nefungovalo:

... pan Knightley kdysi nadhodil, zda pravý důvod nespočívá v tom, že v ní vidí skutečně vzdělanou mladou ženu, za jakou by se ráda pokládala sama; a třebaže toto podezření tehdy vehementně vyvracela, byly chvíle, kdy zpytující svědomí neměla příliš přesvědčivý pocit neviny. (*E*, s. 182)

Jane Fairfaxová nejednou dokázala jak Emmě, tak i čtenáři, že má širší kulturní rozhled.¹¹¹ I Emma je nakonec nucena přiznat, že Janina hra na klavír převyšuje její vlastní umění (*E*, s. 251), což je jedním z důvodů, proč se v ní nakonec probudí motivace znovu pilně cvičit (*E*, s. 255).

Druhým důvodem je pan Knightley, který po celou dobu Janiny hry „patřil k nejpozornějším posluchačům.“ (*E*, s. 251) Ačkoli si to Emma ani neuvědomuje, je do něj zamilovaná, a proto vnímá Jane jako hrozbu. V ženitbě pana Knightleyho spatřovala přeci „jen a jen neštěstí.“ (*E*, s. 251) Nešlo tu jen o jeho pochvaly na účet Jane a teorie paní Westonové, že on byl tím, kdo Jane klavír koupil (*E*, s. 250). Emma se zcela jednoduše cítí ohrožená, protože si uvědomuje Janiny přednosti, které ona sama nemá.

Z hlediska postavení Emma Jane převyšuje, [...] ale z hlediska „hodnoty“ stojí pod Jane. A když se znovu objeví Emmina volná nepřímá řeč, z toho, jak se odvíjí, snadno poznáme, že pan Knightley měl v otázce, proč se Emmě Jane nelíbí, pravdu: Emma žárlí na větší osobní kouzlo své sokyně.¹¹²

Nutné podotknout, že se Jane chová zcela přirozeně. Není v té pozici, kdy by se mohla předvádět, zvláště když musí tajit zasnoubení s Frankem Churchillem, který tento fakt schovává za dvoření se Emmě Woodhousové („Dvoří se jí, to vidí každý.“ [*E*, s. 243]). I on napomáhá odkrytí určitých Emmyiných vlastností.

Už od začátku Emma mluví o svém úmyslu se nikdy nevdát („Slibuji, že vás ušetřím své vlastní svatby, tatíčku...“ [*E*, s. 13]). Později při rozhovoru s Harriet říká, že by jí manželství nepřineslo žádné výhody a že kdyby se provdala, určitě by toho později litovala (*E*, s. 95). K tomu pak dodává: „Kdybych se zamilovala, to by bylo jistě něco jiného, ale já jsem ještě nikdy zamilovaná nebyla. Asi mi to není dáno, neodpovídá to mé povaze.“ (*E*, s. 95)

V tu chvíli si Emma stále své city vůči Knightleymu neuvědomuje, proto v ní Frank Churchill, o kterém se tolik mluví, probouzí zájem:

¹¹¹ Miles 2009, s. 141.

¹¹² Tamtéž, s. 141.

Častokrát si pomyslela – zvláště od sňatku jeho otce se slečnou Taylorovou – že kdyby se přece jen odhodlala k manželství, byl by to muž, který by jí nejlépe odpovídal věkově, povahově i společensky. Vzhledem k úzkým vztahům mezi oběma rodinami jako by jí předem patřil. Předpokládala, že každý, kdo je zná, o téhle partii už uvažoval. Že o ní uvažují manželé Westonovi, o tom byla skálopevně přesvědčena; a třebaže se nehodlala dát zviklat ani Frankem Churchillem, ani kýmkoli jiným ve svém rozhodnutí neopustit dosavadní způsob života, oplývající více výhodami, než by jí mohla poskytnout jakákoli změna, byla na něho moc zvědavá a předem hotova nechat na sebe zapůsobit sympaticky, do jisté míry se i jemu zalíbit, a bylo jí příjemné pomyšlení, že je v duchu přátel a známí dávají do páru. (E, s. 133)

Emma tudíž o lásce smýšlí především rozumem, což je jen způsob, jak získat nad citem kontrolu. Nejvíce je to vidět po tom, co Frank Churchill odjíždí a ona přemýšlí o svých citech: „Emma i nadále ani na chvíli nezapochoybovala, že je zamilovaná. Měnila pouze odhad nakolik. Zprvu usoudila, že až po uši, potom zase, že jen trošku.“ (E, s. 292) Takové klidné uvažování bez kapky reálného hlubokého citu jasně poukazuje, nakolik se Emma mýlí. Pro srovnání se dokonale nabízí scéna, kde si Emma uvědomuje své city k panu Knightleymu: „Hlavou jí blesklo poznání jako vystřelený šíp, že si pan Knightley nesmí vzít žádnou jinou než ji!“ (E, s. 458) Následně jí dochází, jak se provinila vůči Harriet; co všechno udělala špatně. Děje se v ní hotový převrat, do kterého je vtažen i čtenář a který v tu chvíli ani nepochybuje o upřímnosti Emmyina citu, protože láska a uvědomění si tohoto citu přichází nečekaně, ne po metodickém přemýšlení, jako to bylo v případě Franka Churchilla. Emma přiznala, „že se do zamilovanosti vemluvila, že ji svedla bujná fantazie, aby si počínala nemoudře, že to byl všechno klam a mam a že si sama vůbec nerozuměla – zkrátka a dobře, že jí vlastně na Franku Churchillovi nikdy ani trošku nezáleželo!“ (E, s. 463) Lze dokonce tvrdit, že si spíše „zamilovala“ jeho komplimenty a jeho pozornost:

... dnes si byla jista, že ji vše obdivuje a že jí dává přednost přede všemi ostatními; a toto vědomí spolu se vším ostatním v ní vznítilo dojem, že se do něho přece jen trošičku zamilovala, ačkoli předtím tak rázně rozhodla, že se nic takového nesmí stát. (E, s. 290)

Po jeho odjezdu si Emma tedy uvědomuje, že „každé imaginární vyznání z jeho strany skončilo vždy tím, že ho ona *odmítla*“ (E, s. 292) a nemusela se nadále svými vymyšlenými city nijak trápit.

Při druhé návštěvě „usoudila, že je rozhodně méně zamilovaný“ (E, s. 353) a nic jim nepřekáží být přáteli, ačkoli na Box Hillu, jak se zdálo, spolu „nestoudně flirtovali.“ (E, s. 414) Následně je v Emmyině volné nepřímé řeči vysvětleno, že se Emma „nechovala vesele a lehkovážně proto, že byla tak šťastná; pravá příčina byla spíše v tom, že jí výlet ani zdaleka tak neuspokojil, jak předpokládala. Smála se proto, že byla zklamaná...“ (E, s. 414) Ovšem kdyby to skončilo jen u „flirtování“, byly by to ještě polehčující okolnosti.

Když Frank Churchill jménem Emmy nabízí hru, vyústí v Emmino odsouzeníhodné chování, které raní slečnu Batesovou:

„Tři naprosté hlouposti.“ To je pro mne jako stvořeno, nemyslíte? [...]

Emma nemohla odolat.

„Možná že ale přece jen vyvstanou těžkosti, madam. Nezlobte se na mne – ale budete omezena co do počtu – pouze tři naráz.“ (E, s. 417)

Emma využívá svého postavení a zraňuje ženu, kterou znala od dětství. Její zaslepenost ke společenským rozdílům poukazuje na vyznávání vadných hodnot¹¹³ a Knightley neotálí a ihned to Emmě při vhodné příležitosti vyčte:

... kdyby byla zámožná, přehlédl bych mnohé [...] Kdyby měla nějaký majetek, nechal bych všem neškodným pošetilostem volný průběh a nečetl bych vám levity [...] Kdyby se vám společensky mohla rovnat – ale uvažte, Emmo, jak k tomu má daleko. Je chudá. [...] Už proto, že je v takové situaci, byste s ní měla soucítit. Zachovala jste se opravdu odsouzeníhodně. (E, s. 422)

Emma ani nevidí, že její snobství je pro Highbury hrozbou,¹¹⁴ zvláště ve chvíli, kdy je následně po nezdařilém vtípku na účet slečny Batesové, obdařena hádankou pana Westona o dvou písmenech vyjadřujících dokonalost, čímž myslí M a A („EM – A“) (E, s. 418).

Emma je pochopitelně polichocena, „našla pádný důvod dlouze se rozesmát a mít radost“ (E, s. 418), ale popravdě je to jen vykreslení nejtemnější strany jejího charakteru – jejího snobství a zaslepenosti.

Jakmile ji pan Knightley uštědří lekci, tak je to „okamžik, v němž se učí vidět pod zkarikovaný povrch osobnosti posuzované jen podle nominální hodnoty a izolovaně od širších ohledů.“¹¹⁵ Jelikož je to pan Knightley, kdo ji její chování vyčítá, Emma si rychle svou chybu uvědomuje a cítí vůči sobě hněv a hluboké zahanbení (E, s. 423).

Tato silná emocionální scéna ji donutila zanalyzovat svůj přístup nejen ke slečně Batesové, ale i k Jane Fairfaxové. Projevila o ni svůj upřímný zájem, cítila vůči ní vzrůstající sympatie a po tom, co viděla, jak Jane prožívá své utrpení, se vyléčila ze své malicherné podezíravosti (E, s. 427).

Máločeho litovala víc než svého předchozího chladu, a tu bytost, o níž řadu měsíců neprojevila zájem, by byla nyní zahrnula všemožnými projevy sympatií a účasti. Přála si prokázat jí nějakou službu, naznačit, že si cení její společnosti, a projevit jí svou úctu i ohleduplnost. Rozhodla se, že ji pozve, aby strávila den v Hartfieldu. (E, s. 437)

¹¹³ Miles 2009, s. 137.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 136.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 69.

Ve výsledku se Emma vnitřně proměnila a uvědomila si své negativní charakteristiky, jejichž změna na pozitivní přispěla k tomu, aby se stala manželkou pana Knightleyho. Ovšem Emmu v žádném případě nejde označit za antagonistku příběhu. Je citlivá, schopná lásky, rozpustilá a sebevědomá a někdy si uvědomuje vlastní chyby.¹¹⁶ Trpělivě pomáhá chudým (*E*, s. 98), upřímně se kála, když přiznala, jakých chyb se dopustila při pokusu dohodit Harriet panu Eltonovi (*E*, s. 150). Zároveň si uvědomuje, že jí chybí dobrosrdečnost; zná ovšem její cenu a váží si jí (*E*, s. 297).

Je důležité brát v potaz ještě jeden faktor a tím je Emmyino postavení ve společnosti. Ano, je hezká, bystrá a bohatá a od dvanácti let kraluje v otcovském domě (*E*, s. 41–42), ale to ji nezbavuje určitých společenských ohraničení. Stále musí mlčet, když se její švagr mluví „na hranici urážlivosti vůči panu Westonovi“ (*E*, s. 109), protože „nechtěla ohrozit panující pohodu.“ (*E*, s. 109) Elsemarie Maletzke Emmyino postavení zhodnotila následovně:

Jak je možné, že muž, jako je pan Woodhouse, nevyprovokuje k otcovraždě dceru, jako je Emma? Proč k sobě Emma poutá takovou husu jako je Harriet Smithová? [...] Možná z týchž důvodů, proč se Jane Austenová v Chawtonu tvářila jako mezitím už proslulý pohrabáč v koutě – protože nebylo úniku. Dokonce ani pro bohatou „nezávislou“ slečnu Woodhousovou. Zůstává v Highbury, jako vdaná žena v domě svého otce dvojnásobně spoutaná.¹¹⁷

Právě kvůli oné spoutanosti se mladá slečna Woodhousová snaží užívat života tak, jak může. Těch pár negativních vlastností ji čtenář může jistě odpustit, zvláště když se ke konci příběhu poučí a změní se.

¹¹⁶ Maletzke 2009, s. 226.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 228.

Závěr

Díla Jane Austenové zůstávají v moderní době jedněmi z nejčtenějších děl literárního kánonu. Svědčí o tom četné filmové adaptace a divadelní inscenace. Lze najít i mnoho dalších filmů a knih, které byly díly Austenové inspirovány.

Kromě vztahů a jejich postupného vývoje, které uchvátí každého čtenáře, jsou tu především hrdinky – všechny tak různé a při tom z pera jedné jediné autorky. Chtěla jsem jim zasvětit více času a prostoru, abych mohla pochopit, co přesně je dělá natolik jedinečnými. Především jsem chtěla zjistit, jak s nimi pracovala samotná Austenová; jaké prostředky využívala. Postava je přeci jednou z klíčových složek v prozaickém díle a pokud se ji čtenář naučí chápat, lépe pak podobnou postavu stvoří ve svém vlastním díle. Zároveň pokud detailněji zanalyzuje jazykové prostředky autora, především práci s vypravěčem, otevře mu to další možnost, jak s podobnou vypravěčskou metodou pracovat, jak si ji lépe všimnout a jak ji analyzovat.

V první části jsem prozkoumala literární počátky Jane Austenové a společné znaky pro její díla, jako byly například prostředí, společenská třída či vypravěč. Uvedla jsem i definici literární postavy a posléze jsem obecně vymezila hlavní hrdinky Jane Austenové.

V dalších částech jsem u jednotlivých děl pojednala o jejich počátcích a pak se dle potřeby věnovala tématům, vypravěčským postupům či důvodům vzniku. Dále jsem se věnovala každé z hrdinek konkrétního díla.

U analýzy Elinor Dashwoodové jsem se zaměřila na její představení, jakožto „rozumu“. Rozebrala jsem klady a záporné stránky její povahy, vypravěče a Elinorinu volnou nepřímou řeč. Představila jsem ji v kontrastu vůči Lucy Steelové a vytvořila jsem paralelu mezi dalšími sesterskými dvojicemi, které potvrdily schematičnost románu. Provedla jsem analýzu Elinorina přemýšlení ohledně vztahu Lucy a Edwarda a následně jsem rozebrala finální zkoušku její upřímnosti. Analýzu jsem zakončila dopadem Elinorina chování na příběh.

U Elizabeth Bennetové jsem ze začátku pojednala o vypravěči. Hned na to jsem rozebrala Elizabethinu povahu, vychování, její názory a hodnoty, stejně jako důvtip. Dále jsem se detailněji věnovala jejím názorům, u kterých jsem sledovala jejich změnu, což jsem vztáhla i na její vnímání prostředí a sebe sama. Vysvětlila jsem její postupnou proměnu vztahu vůči panu Darcymu, konkrétně skrze Pemberley a „fiktivního Darcyho“, což jsem zároveň propojila i s problematikou vnějších a vnitřních hodnot.

Fanny Priceovou jsem uvedla jako rozdílnou hlavní hrdinku oproti ostatním. Věnovala jsem se obecné problematice její zamilovanosti do Edmunda a hned na to jsem se zaměřila na vypravěče, kterého jsem vztáhla do souvislosti s Fannyinou vnitřní proměnou a poskytnutím několika úhlů pohledu na její osobu. Vysvětlila jsem kontrasty v její povaze a uvedla jsem příklady, kdy se Fanny rozhoduje na úkor své ctnosti. Rozebrala jsem scénu nacvičování dramatu, stejně jako vztah

s Henrym Crawfordem a sirem Thomasem Bertramem. V poslední řadě jsem se zaměřila na její strach vyjadřovat svůj názor, strach z pozornosti a způsob, jakým s nimi pracuje.

Poslední hlavní hrdinku Emmu Woodhousovou jsem představila jako další výraznou odlišnou ženskou postavu románů Jane Austenové, především kvůli jejímu postavení. Zaměřila jsem se na to, jak ji prezentuje vypravěč, pan Knightley, další postavy a jak vidí samu sebe. Primárně jsem se soustředila na její negativní charakteristiky a jejich postupnou proměnu, například ve vztahu s Harriet Smithovou, Jane Fairfaxovou a Frankem Churchillem. Zanalyzovala jsem i nechvalně známou scénu na Box Hillu a jako poslední jsem představila její kladné charakteristiky a souvislost s jejím postavením ve společnosti jakožto ženy.

Každá z těchto hrdinek není jen vyloženě kladná či záporná a každá z nich se nějakým způsobem transformuje či prochází určitými zkouškami. Jsou na cestě zdokonalování a učení se. Romány Jane Austenové jsou ukazatelem cest onoho učení se. Díky široké škále vlastností, které hrdinky prezentují, se v nich může shlédnout každý čtenář. Pokud v nich nalezneme stejnou či podobnou negativní vlastnost, může se román stát klíčem k tomu, aby se oné vlastnosti zbavil nebo ji transformoval. Stejně tak poskytuje náhled na různé životní situace a nabízí k nim odlišný přístup. Vyzdvihuje ctnost. Hloupost nehubí, ale proměňuje. Dává důraz na poznání, zdravý rozum, laskavost, úctu a další vlastnosti, které v době Jane Austenové odkazovaly na ženský ideál.

Kromě širokého spektra vlastností a situací Austenová prezentuje dialogy vysoké úrovně. Její způsob ironického podání, čtenářova matení či slovních přestřelek mezi postavami jsou dokonalými příklady práce s jazykem. Každá věta je elegantní, pečlivě vybraná a nikdy nesklouzává pod svou úroveň.

Především jsou knihy Jane Austenové o schopnosti stát si za svým a jít si zatím. Ukazují nám, že i když jsou ženy ve společnosti ohraničené, stále jim zůstává právo rozhodnout se, jestli řeknou „ano“ či „ne“ a nikdo jim toto právo nemůže vzít, ať už na ně společnost tlačí sebevíc.

Bibliografie

Primární

- Austenová, Jane. *Emma*. Přel. Kondrysová, Eva. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009.
- Austenová, Jane. *Mansfieldské panství*. Přel. Kondrysová, Eva. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009.
- Austenová, Jane. *Pýcha a předsudek*. Přel. Kondrysová, Eva. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009.
- Austenová, Jane. *Rozum a cit*. Přel. Kondrysová, Eva. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009.

Sekundární

- Hanuš, Jiří. „Proč se nám líbí Jane Austenová?“. In *19. století v nás: modely, instituce a reprezentace, které přetrvaly*. Praha: Historický ústav, 2008, s. 413–421.
- Johnson, Paul. „Jane Austenová: Nepřipojíme se k dámám?“. In *Tvůrci: od Shakespeara a Dürera k Picassovi a Tiffanymu*. Přel. Ogrocký, Jiří. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 103–120.
- Kelly, Gary. „Religion and Politics“. In *The Cambridge Companion to Jane Austen*. Přel. Hanuš, Jiří. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, s. 149–169.
- Keymer, Thomas. „Sense and Sensibility“. In *The Cambridge Companion to Jane Austen*. Přel. Ardesová, Anastázie. New York: Cambridge University Press, 2011, s. 31–37.
- Maletzke, Elsemarie. „Emma / Princ regent / Realismus / ‚Plán románu‘ / Henryho bankrot“. In *Jane Austenová. Životopis*. Přel. Zoubková, Jana. Praha: H&H, 2009, s. 225–239.
- Maletzke, Elsemarie. „Mansfieldské panství / Láska k neteřím a literatura“. In *Jane Austenová. Životopis*. Přel. Zoubková, Jana. Praha: H&H, 2009, s. 207–224.
- Maletzke, Elsemarie. „Nemoc / Anna Elliotová / Sanditon / Winchester / Smrt“. In *Jane Austenová. Životopis*. Přel. Zoubková, Jana. Praha: H&H, 2009, s. 241–267.
- Maletzke, Elsemarie. „Rané literární dílo / Literární a životopisná pravda / Lady Susan / Northangerské opatství“. In *Jane Austenová. Životopis*. Přel. Zoubková, Jana. Praha: H&H, 2009, s. 73–88.
- Maletzke, Elsemarie. „Sňatek rodičů / Přestěhování do Steventonu / Narození Jane / Gentry udává tón / Politická situace“. In *Jane Austenová. Životopis*. Přel. Zoubková, Jana. Praha: H&H, 2009, s. 17–36.
- Maletzke, Elsemarie. „Stěhování do Chawtonu / Kruh posluchaček / Rozum a cit / Pýcha a předsudek / Slečno Austenová, jak jste to udělala?“. In *Jane Austenová. Životopis*. Přel. Zoubková, Jana. Praha: H&H, 2009, s. 167–185.
- Margolin, Uri. „Character“. In *The Cambridge Companion to Narrative*. Přel. Ardesová, Anastázie. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, s. 66–79.

- Margolin, Uri. „Character as artifice“. In *The Cambridge Companion to Narrative*. Přel. Ardesová, Anastázie. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, s. 67–70.
- Miles, Robert. „Biografický přehled“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 7–10.
- Miles, Robert. „Cesta učení“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 62–65.
- Miles, Robert. „Hledisko“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 87–142.
- Miles, Robert. „Komická zápletka“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 50–62.
- Miles, Robert. „Mansfieldské panství“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 122–135.
- Miles, Robert. „Mravoličný román“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 66–72.
- Miles, Robert. „Pýcha a předsudek“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 113–122.
- Miles, Robert. „Rozum a cit“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 104–113.
- Miles, Robert. „Osobnost v románech Jane Austenové“. In *Jane Austenová*. Přel. Ogrocká, Jana. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2009, s. 27–45.
- Uphaus, Robert W. „Jane Austen and female reading“. Přel. Ardesová, Anastázie. *Studies in the Novel*, 1987, roč. 19, č. 3, s. 334–345.

Praktická část

Temnoty

První

Bylo po druhé hodině ráno, když do hotelu A. na Václavském náměstí vešel mladý muž v černém obleku. Klementýna na něj zběžně pohlédla od svého grafického tabletu, který hned schovala pod desku, aby mohla být nově příchozímu nápomocná. Donutila se usmát, i když její unavené oči prozrazovaly, že by raději koutky úst nechala dole.

„*Good evening*,” řekl plynulou britskou angličtinou.

„*Hello, may I be of any help?*“ zeptala se ho ihned. Podle toho, jak vypadal, usoudila, že zřejmě teprve vystoupil z taxíku, který ho přivezl z letiště. Nic s sebou ovšem neměl, nad čímž se Klementýna pozastavila, ale neměla sílu nad tím hlouběji přemýšlet.

„*Yes, I have a reservation*,” řekl muž a díval se na dívku pronikavým pohledem téměř černých očí.

„Poprosím vás o pas,” řekla anglicky a raději se zadívala na obrazovku počítače před sebou.

Brit položil dokument na mramorovou desku a Klementýna ho vzala. Když ho otevřela, podívala se na fotku přívětivého muže, který, jak se jí zdálo, nebyl ani trošku podobný Britovi stojícímu u recepcie. Svedla to ovšem na únavu. Přeci jenom se jednalo o jednu a tu samou osobu – Luciona Crowforda.

Klementýna vyťukala jeho jméno na klávesnici a brzy našla vyplněný rezervační formulář a přidělený pokoj. Natáhla se po hotelové kartičce, nahrála na ni údaje a kód pro otevření správných dveří. Spolu s pasem ji pak podala muži.

„Pokoj 1407,” oznámila mu.

Muž převzal pas a kartu, poděkoval a s přáním pěkného večera zamířil k výtahům.

Klementýna ho nechtěně sledovala. Unaveným pohledem ho provázela do té doby, dokud se za ním nezavřely dveře výtahu. Když procitla, promnula si opatrně oči, aby si nerozmazala řasenku, a přitáhla si k sobě grafický tablet, kde měla rozkreslený noční Karlův most.

Chvilí po třetí hodině ráno jí začala zvonit pevná linka. Klementýna na svém místě leknutím vyskočila a upustila dotykové pero. Rychle se nadechla a vydechla, aby se trošku uklidnila a natáhla se po sluchátku. Když tak učinila, ihned si všimla, jak se na kamerách ve čtvrtém patře něco začalo dít – hosté nejistě vykukovali ze dveří, někteří z nich vyšli a rázným krokem mířili k výtahu.

„*There was a shooting!*“ zakřičela hystericky žena na druhém konci linky.

Klementýna zbledla. Pracovala tu teprve týden a tohle byla její druhá noční směna. Nebyla na nic takového připravená.

Dveře výtahu se otevřely. Vyšli z něj první hosté, značně pobledlí a vystrašení.

„Madam, prosím, zachovejte klid a nevycházejte ze svého pokoje. Za chvíli vás přijdu zkontrolovat,“ řekla Klementýna co nejpečlivěji anglicky, aby jí žena rozuměla, a zavěsila. Klementýně nezbývalo nic jiného než uklidnit vyděšené hosty, zavolat uklízečku, která byla jedinou osobou z personálu, co s ní v tuto pozdní dobu zůstávala v hotelu, a jít na vlastní pěst zkontrolovat všechny pokoje čtvrtého patra. Rychle přijala tento provizorní plán a díky němu se trochu uklidnila.

Když hostům sdělovala další postup, pár z nich protestovalo se slovy, že by měla ihned zavolat policii, ale dokud si nebyla jistá, že opravdu došlo k výstřelu, nemohla tak učinit. Pokud by policie přijela a zjistila, že se jednalo jen o nějaké nedorozumění, měla by problémy.

Pár mužů se nabídlo, že půjdou pro jistotu s ní, ale Klementýna odmítla. Především proto, že všichni byli buď s manželkami či rodinami a ona nechtěla nikoho vystavit nebezpečí. Jen jediného muže, který byl v pokoji dozajista sám, neviděla.

Klementýna zavolala rozespalou uklízečku a nařídila jí, aby hlídala kamery a v případě nutnosti ji kontaktovala přes vysílačku. Starší žena zmateně na dívku mrkala, stejně jako na těch několik hostů, kteří se rozmístili na pohovkách a křeslech v lobby, a když byla informována o potencionálním výstřelu, neřekla ani slovo.

Dívka vzala vysílačku, telefon a univerzální kartu, která otvírala všechny dveře pokojů, a zamířila k výtahu. Když vyjela do čtvrtého patra, hluboce se nadechla a obrnila se vůči čemukoli, co mělo v nadcházejícím čase přijít.

Čtvrté patro bylo tiché. Nacházelo se na něm patnáct pokojů. Otázkou bylo, v jakém zazněl výstřel.

Klementýna ve svých rukou pevně stiskla kartu a vykročila. Nepamatovala si přesně, které pokoje jsou zcela prázdné a které obsazené, na všechny ale vždy nejprve zaklepala.

Pokoj 1401 byl prázdný. Žádný z hostů v něm ubytován nebyl. V dalším našla prázdnou rozestlanou postel. Manželé, kteří pokoj 1402 obývali, byli zřejmě u recepcie.

Klementýna postupovala dál.

V jednom z pokojů uklidňovala vyděšený postarší pár a v dalším pomáhala matce s dítětem, které hyperventilovalo. Takhle se pomalu ale jistě dostala k pokoji 1407. Zatnula zuby a řekla si, že ať už za těmi dveřmi bylo cokoliv, *ona* bude v pořádku.

Zaklepala.

Zaklepala ještě jednou.

Pan Crowford otevřel. Vypadal rozespale. Jako zcela normální člověk. Promnul si oči a řekl, že je tvrdý spáček, že nic neslyšel. Klementýna se omluvila, že ho vyrušila a popřála mu dobrou noc. Zřejmě byl natolik unavený, že si ani neuvědomil Klementýnina slova o nějakém výstřelu.

Cítila se klidněji, když si uvědomila, že má návštěvu jeho pokoje za sebou. Přešla tedy ke dveřím s číslem 1408.

Zaklepala.

Ticho.

Zkusila to ještě jednou, trochu důrazněji.

Stále nic.

Klementýna si nebyla jistá, jestli se jedná o jeden z prázdných pokojů, ale nezbývalo jí nic jiného než dveře otevřít.

Zavrzaly.

Klementýně se potila dlaň.

První, co uviděla, byla černá barva na zemi v menší předsíni.

Pootevřela dveře o trošku víc. Světlo z chodby jí odhalilo pravou podstatu tekutiny. Byla to krev. Krev z otvoru v ženině hlavě. Nebylo jí vidět do tváře. Ležela zády ke dveřím. Jako kdyby se mrtvá dívala přes tenké bílé závěsy z balkonu na opačnou stranu Václavského náměstí.

Klementýna tam chvíli stála, neschopná se pohnout. Zírala střídavě na díru v hlavě, pak na rudou lesklou louži. Možná by tam stála déle, kdyby ji nevyrušila vysílačka. Byla to uklízečka, která ji doposud sledovala na kamerách a která si všimla, že Klementýna jen stojí na místě. Všechno, co ze sebe dívka zvládla dostat, bylo, aby zavolala policii a záchranku. A dál tam stála a zírala. Bála se, že když se otočí, tak se mrtvé tělo posadí a zmizí, zanechav po sobě jen krvavou louži.

V hlavě se jí rojily ty nejděsivější scénáře, co by se mohlo stát, dokud se nezmohla jen na jedno – zavřela na chvíli oči a připomněla si, že *tohle* je realita.

Když přijela policie i záchranka, byla už Klementýna zpátky na recepci. Přijela taktéž její nadřízená a vzala si zbytek práce na starosti, zvláště, když hosty a Klementýnu čekal ještě výslech. Nikde ovšem nebyl vidět muž z pokoje 1407.

Dostala volno. Aby se prý z toho vzpamatovala. Klementýna tedy hodlala využít čas produktivně a pokročit ve své tvorbě.

Došla večer na Karlovo náměstí k jednomu z přechodů. Před sebou měla Mladotovský palác, více znám jako Faustův dům. Obdivovala jeho atiku s balustrádou, a i když se jí nelíbily použité barvy této památky, večer jí až tak oči neдрáždily.

Zatímco si dělala náčrt domu, myslela na slova šéfové o tom, že v pokoji 1408 došlo k sebevraždě. Ta žena se zastřelila. Teď, když byla Klementýna odpočatá a zároveň si za svitu pouličních lamp kreslila, si uvědomovala, jak moc se to sebevraždě nepodobalo. Logickou otázkou totiž bylo, kdo by si přikládal hlaveň pistole k čelu. Pamatovala si z různých filmů nebo seriálů, že

se obvykle zbraň přikládá buď ke spánku, nebo pod dolní čelist, případně si člověk strká hlaveň pistole do pusy. Z druhé strany nebyla vyšetřovatel, tudíž jí do toho nic nebylo.

Najednou si všimla, že místo toho, aby nakreslila okna budovy, udělala jen černé obdélníky. S nakrčením nosu objekty smazala a předkreslila si okna, odrážející žlutavé světlo pouličních lamp.

Když skončila, palác si vyfotila, aby ho později mohla vybarvit, a zamířila směrem na Palackého náměstí.

Uvědomila si, že jí zebou ruce. Oblékla si rukavice a dodatečně si ruce strčila do kapes.

Zatímco šla, pozorovala turisty, které zima neodradila od noční procházky, a přála si, aby jich bylo v tyto hodiny aspoň jednou trošku méně. Chtěla si někdy užít pozdní hodiny jen se svým vlastním stínem v patách.

Došla na Palackého náměstí, nasedla na tramvaj, aby dojela ke Karlovým lázním, a uličkami došla k Vejvodové. Zastavila se u jejího začátku a vytáhla svůj grafický tablet, aby se pustila do kreslení nadzemního koridoru, který spojoval dvě budovy.

Zatímco dotykovým perem kreslila oblouky, vzpomněla si v souvislosti s podivnou sebevraždou na hosta z pokoje 1407. Nemohla si pomoci, ale měla pocit, že je mezi ním a tou smrtí nějaká spojitost. Přišlo jí podezřelé, že hodinu před tím, než se žena zastřelila, se objevil v lobby, ještě ke všemu bez zavazadla. Nakonec nad tím jen zavrtěla hlavou. Dozajista se mylila – Brit opravdu vypadal rozespale, když otevřel dveře. Taky to potvrzovaly otlaky od prostěradla na jeho břicho. Klementýna došla k názoru, že zase jen řeší něco, do čeho nemá strkat nos. Pokud policie řekla, že se ta žena zastřelila, tak se zkrátka zastřelila.

Překvapeně zamrkala na svůj tablet. Sice už nakreslila nadzemní koridor, ale také budovy po stranách. Co ale bylo podivnější, nakreslila i temnotu, řinoucí se zpoza koridoru směrem k ní.

Stáhla rty do úzké linky a černou smazala. Schovala tablet a koridor vyfotila. Domů se jí ještě nechtělo, tak zamířila do nedalekého baru N.

V tlumeně osvětlené místnosti s několika obsazenými stoly a stoličkami u baru se Klementýna posadila blíž k okraji barového pultu. Když si objednávala *Eden*, chtěl po ní barman občanku. Otráveně se na něj podívala, když mu kartu podávala. Ročník 95. mluvil za své a muž se jí dokonce omluvil, když si všiml, jak se na něj mračí. Bez dalších řečí se ujal příprav a Klementýna se ponořila do své tvorby. Myšlenkami se ovšem zase vrátila k předešlé noci, konkrétně ke chvíli, kdy Brit vešel do hotelu. Nemohla si pomoci, ale znovu a znovu tu chvíli analyzovala, jako díl skládačky, který vypadal jako ten správný, ale při tom nepasoval. Vzpomínala na tón jeho hlasu, na jeho snědou pleť, černé uhlazené vlasy, oblek šitý na zakázku, rolexky na zápěstí, britský pas...

Oči. To bylo to, co Klementýnu nejvíce znepokojovalo. Ten pohled. Téměř černé oči. Skoro nelidsky.

„Hi. Can I sit here?“

Ten hlas se ozval tak náhle, že Klementýna leknutím nadskočila. Schovala tablet, aby nebylo vidět, co kreslí, a pevně v ruku sevřela sklenici.

„I'm sorry, I didn't want to scare you.“

Klementýna se odhodlala na pana Crowforda podívat. Jenže to nebyly ty stejné oči z minulé noci. Tyhle byly hnědé a byla v nich přívětivost.

Zmateně zamrkala.

„Oh, no, it's okay. The seat is free,“ donutila se ze sebe dostat a pak se znovu zadívala do skleničky. Kdyby mohla, rychle by ji do sebe vyklopila a vzala by nohy na ramena. Jenže alkohol musela pít pomalu, aby jí pak nebylo špatně.

Brit s letným úsměvem poděkoval a posadil se vedle ní. Klementýna se mezitím modlila, aby už nepromluvil.

„Vy jste ta slečna z recepce v hotelu A., že?“ zeptal se jí, jako kdyby si teprve teď uvědomil, že je to ona. Klementýna ovšem měla podezření, že mu to bylo jasné od chvíle, kdy se jí zeptal, jestli si může přisednout.

Letmo na něj pohlédla, nuceně se pousmála a stroze kývla.

„Musela to pro vás včera být těžká noc.“

Zarytě mlčela.

„Jak dlouho vás pak vyslychali?“

„Asi dvě hodiny,“ polkla a napila se.

„Vy jste to tělo našla, že?“ pokračoval pan Crowford se svým specifickým výsledkem. *„Skoro jsem nevnímal, když jste v noci zaklepala. Teprve později, když za mnou přišla policie, mi došlo, že opravdu došlo k něčemu vážnému. Nevíte nějaké podrobnosti?“*

Na chvíli zavřela oči a stiskla sklenici v ruku.

„Pardon za mojí netaktní odpověď, ale nechci se o tom bavit,“ pokusila se říct co nejklidněji a znovu si lokla.

„Co si dáte?“ objevil se barman u Brita.

„On nemluví česky. Musíte na něj anglicky,“ řekla Klementýna. Zřejmě neslyšel, že muž vedle ní celou dobu mluvil jiným jazykem.

„Oh, sorry, didn't know you don't speak czech.“ Barman se na cizince omluvně usmál, stejně jako on na něj. *„What would you like to drink?“*

„A glass of red wine, please.“

Klementýna si znovu lokla a neuspokojivě se zamračila na skleničku. Zdálo se, jako kdyby koktejlu neubývalo.

„Moc se omlouvám, nechtěl jsem vás naštvat,“ řekl Brit, když barman odešel. *„Měl jsem si to uvědomit hned, že o tom nechcete mluvit.“*

Ani na něj nepohlédla.

„Všiml jsem si, že jste si kreslila, když jsem přišel. Je to jedna z pražských ulic?“

Stroze přikývla.

„Připomnělo mi to Zdzisława Beksińskiho. Slyšela jste o něm?“

„Učila jsem se o něm,“ vyhrkla náhle, nehledě na to, že chtěla odpovídat stručně.

„Myslel jsem si, že jste studentka,“ pronesl potěšeně, když konečně reagovala.

„Nejsem,“ řekla a kousla se do jazyka. To, že vůbec něco říká, mohla svést jedině na alkohol. Nebo na potěšení z tématu rozhovoru, ovšem to by v žádném případě v tu chvíli nepřiznala.

„Jak to?“ nakrčil nechápavě obočí. „I když, pardon,“ zarazil se a Klementýna se na něj podívala. „Nic mi do toho přece není,“ usmál se omluvně.

„Odešla jsem,“ pokrčila Klementýna rameny a přesměrovala svůj pohled zpět do skleničky. Nakonec se jí ten muž nezdál *až tak* špatný. Nebo to bylo tím koktejlem.

„Jen tak?“

Barman postavil před Brita skleničku červeného vína. Pan Crowford poděkoval a čekal dál na Klementýninu odpověď.

„Měla jsem těžké období,“ řekla jen a napila se. Konečně měla pocit, že nápoje trochu ubylo.

„A nepřemýšlíte nad návratem?“

„Proč vás to vůbec zajímá?“ odsekla kousavě.

„Ve světě je hodně nedoceněných umělců,“ řekl, jako kdyby to vše vysvětlovalo.

„Jo, stejně jako pseudoumělců,“ usmála se jízlivě a znovu se napila.

„Počítáte se mezi takové... pseudoumělce?“

Podívala se na něj. Její výraz v podobě stáhnutí rtů do úzké linky a nepatrné svaštění obočí byly dostatečně výřečné.

„Nechtěl jsem vás urazit,“ řekl na svoji obhajobu.

„Položil jste mi otázku. Nepronesl jste tvrzení, že *jsem* pseudoumělec.“ Klementýna si uvědomila, co řekla, a tak se znovu napila. Chtěla už vidět dno.

„Publikujete někde svá díla?“

„Nechávám si je pro sebe.“ Zarazila se nad svou vlastní odpovědí. Mohla odpovědět jednoduchým *ano* nebo *ne*. Pro sebe ale nad tím zavrtěla hlavou a rozhodla se to neřešit.

„Proto jste tak reagovala, když jsem se zeptal, jestli si můžu přisednout?“

Než Klementýna odpověděla, podařilo se jí kousnout se do jazyka, aby slova zadržela. Málem by řekla, že její reakce byla způsobena především podezřením v souvislosti se sebevraždou ženy v pokoji 1408.

„*I think it's obvious,*“ pronesla místo toho a naposledy si lokla. Její sklenička byla konečně prázdná. „Zaplatím,“ řekla barmanovi.

„*Going already?*“ zeptal se jí překvapeně Brit.

„*Yeah, I have some stuff to do early tomorrow,*“ řekla, aniž by se na muže vedle sebe podívala a postavila se, aby se oblékla. I on se hned postavil, což jí do určité míry překvapilo a nepatrně rozrušilo. Nebyla tak schopna ani odporovat, když jí pan Crowford pomohl do kabátu.

„Dovolte mi vás doprovodit.“

„Ne!“ řekla rázně, až z toho skoro vystřízlivěla. „Ne, děkuji,“ pronesla o něco klidněji.

„Dobře tedy. Přijdete zítra?“ zeptal se jí opatrně.

Kousla se do tváře, když chtěla vyhrknout další *ne*. Nakonec tak učinila o něco klidněji: „Ne.“

„Máte práci?“

Jeden by zalhal, ovšem Klementýně se lhaní přičilo v jakékoliv podobě.

„Ne, nemám, ale nepřijdu.“

Brit stroze přikývl a usadil se zpět na stoličku, čelem ke Klementýně.

„Řeknete mi aspoň vaše jméno?“

Strnula. Pak ovšem usoudila, že prozrazení tohoto detailu nikomu neuškodí.

„*Clementine.*“

„*Beautiful name,*“ usmál se. „*You know what it means?*“

„*If you say that it's a tangerine I will resign from my job,*“ protočila panenkami a pousmála se.

„Ne, to jsem nechtěl říct,“ zasmál se Brit. „Znamená ‚vlídná‘ nebo ‚milostivá‘.“

Klementýna s letmým úsměvem pokrčila rameny a přehodila si přes rameno menší batoh.

„Sice nevím, na co mi ta informace je, ale děkuji za rozklíčování, *mister Crowford.*“

„*I knew you remeber my name but please, call me ,Lucion ‘.*“

Místo odpovědi se Klementýna jen znovu pousmála, mávla rukou a odešla. Jakmile se jí noční mráz zakousl do tváří, beznadějně zavrtěla hlavou a vykročila.

Klementýna dodržela svého slibu a další den do baru nešla. Místo toho se usadila v Ungeltu a kreslila arkády, kde se podle pověsti zjevoval duch Turka s useknutou hlavou své lásky.

Po tom, co jí Lucion pověděl, čí práce mu připomíná její tvorba, pokoušela se svým obrázkům dodat trošku víc barevnosti. Paradoxně však stále končila u temnějších barev. Věděla, že na to má vliv večer, který si vybrala za svou kreativní chvílku. Stále jí ovšem nic nebránilo si budovy nebo ulice jen načrtnout a pak přijít na stejné místo ve dne a vyfotit ho. Když nad tím ovšem takhle přemýšlela, přišlo jí to jako ztráta času a koneckonců se svým stylem byla více méně spokojená, zvláště když nikde svoje práce nezveřejňovala.

Opět si vybavila ten podivný rozhovor. Víc jí to tedy připomínalo výslech nežli dialog. Přišlo jí divné, že inteligentní muž, jakým Lucion Crowford zajisté byl, nedokázal pochopit její očividný

nezájem. Nacházela tedy jediné vysvětlení – chtěl po ní informace. Začala tedy přemýšlet nad tím, že mu poví, co se stalo tu noc v hotelu. Možná ji pak nechá na pokoji.

Spokojená s tímto plánem se podívala na arkády, když si náhle všimla něčeho divného. Měla pocit, že u zábradlí vidí stát ženu. Z té dálky jí pořádně neviděla do tváře. Neznámá se někam dívala, skoro jako by někoho vyhlížela. Proto si nevšimla, jak k ní kráčí muž, který byl velmi podobný hostu z pokoje 1407.

Něco bylo špatně.

Než Klementýna stihla něco křiknout, Brit přiložil hlaveň pistole k ženině týlu a vystřelil. Zvuk zněl ovšem tlumeně, jako z velké dálky.

Klementýna mrkla.

Nic.

Arkády byly prázdné.

Zavrtěla hlavou a podívala se na rozkreslený obrázek.

Pod arkádami se rozprostírala velká louže krve. Klementýna pevně stiskla čelist a smazala ji.

Další den měla směnu. Nikdo o události té noci nemluvil. Respektive se mlčelo, když byla přítomna. Byla si jistá, že když z místnosti odešla, personál si o tom hned začal šuškat. Měla pocit, že ten šepot slyší pomalu na každém kroku. Polevil, až když hotel opustila. Spokojeně se nadechla chladného večerního vzduchu a vykročila směrem ke Staroměstskému náměstí. Odtud zamířila na Malé náměstí a pak šla ke Klementýnu. Chtěla načrtnout domky na Seminářské ulici. Jenže když tam došla, uvědomila si, že na kreslení nemá náladu. Nebo byla zkrátka moc zima, než aby mohla studenými prsty držet dotykové pero. Zamířila tedy rovnou do baru N. Neměla tušení, jestli tam na Luciona narazí, ale v tu chvíli to neřešila. Měla plán a věřila, že se Brita takovým způsobem zbaví. V baru ho ovšem neviděla, a proto s úlevou vydechla. Posadila se na místo, které si označila za své, a znovu si objednala *Eden*.

Když vytáhla tablet, rozhodla se dokončit rozkreslený Karlův most, zachycený ze Smetanova nábřeží. Byl to doposud její největší projekt. Snažila se ho nakreslit realisticky a zároveň tak, aby v něm byla špetka něčeho nadpřirozeného, co se s touto velkolepou stavbou vždy pojilo. A zatímco vykreslovala stíny jednotlivých kamenů, vybavila si lesk krve v tlumeném světle chodby hotelu. Vzpomínala na chvíli, kdy tam jen tak stála ve dveřích a zírala na černou hlavu s dírou. Ani si nepamatovala, jak ta žena vypadala. Nevěděla ani, jak se jmenuje.

„Hi.“

Klementýna vyskočila a způsobila perem na svém obrázku rudou čmouhu.

„I'm sorry. I thought you're done,“ pronesl překvapeně Lucion, když si sedal vedle Klementýny, která hluboce vydechla a smazala rudou čáru. Pak se ovšem nechápavě zamračila.

Měla přeci vybraný odstín hnědé. Hned na to si všimla, že voda Vltavy získala barvu krve.

Iritovaně tablet schovala do tašky a napila se svého koktejlu.

„*It's okay, I was just too concentrated on drawing,*“ pronesla, jako kdyby její činnost nebyla nijak důležitá.

„Nepokazila jste kvůli mně svůj výtvar?“ zeptal se jí nejistě.

„Sem tam se to stane,“ pokrčila rameny. „Není to nic nenapravitelného.“

„To je dobře. Vážně bych si to vyčítal, kdybyste mojí vinou pokazila tak krásně zachycený Karlův most.“

Klementýna na něj pohlédla a pozvedla jedno obočí. „Vážně?“

Lucion se zatvářil trošku zmateně.

„Co je vám vlastně do mých obrazů nebo celkově do mě?“

Zřejmě chvíli hledal správná slova, aby jí mohl odpovědět.

„Upřímně? Zajímá mě vaše tvorba. V umění se vyznám a mohu říct, že máte potenciál.“

Klementýnu ovšem tato odpověď neuspokojila. Zamračila se a zavrtěla hlavou, když se znovu zadívala na kousek hořké čokolády, která jí plavala ve sklenici.

„Jen chcete vědět, co se tu noc stalo, že jo? Tak já vám to povím,“ zaskřípala zuby a napila se.

„Ano, našla jsem to tělo. Byla to žena, co spáchala sebevraždu výstřelem do hlavy a obývala pokoj hned naproti tomu vašemu. Stačí?“ střelila pohledem po Britovi, ale nestihla postřehnout, jak se tváří.

„Musel to pro vás být šok – vidět mrtvou.“

Klementýna neskryla kyselý výraz. „Nejste žádný psycholog. Co o tom můžete vědět?“

„To, že nejsem psycholog, mě nezbavuje soucitu a –“

„Strčte si ten soucit někam,“ prskla a napila se.

Oba byli chvíli zticha. Barman mezi tím před Luciona postavil sklenici s červeným vínem a Klementýna si uvědomila, že ani nepostřehla, kdy si jí muž objednal. Bylo jí to ale jedno.

„Moc se omlouvám. Kdybych věděl, že to ve vás vyvolá takovou reakci, radši bych vás zastavil,“ povzdechl Brit a napil se.

„Teď už aspoň máte důvod si ode mě odsednout,“ prohodila ledabyle Klementýna.

„Ale já mám opravdu zájem o vaši tvorbu,“ namítl.

Pohlédla na něj. Poznala v jeho slovech upřímnost. Stejně tak se zračila v jeho očích, které působily lidsky. V hlavě se jí ovšem zjevila vzpomínka na černé oči muže v hotelu.

Proběhl jí mráz po zádech.

„Vidíte-li, mám dost prostředků k tomu, abych vám pomohl s prodejem vašich děl nebo s propagací.“

Vykulila na něj oči a pak se podívala zpět do skleničky. Takové zírání jí přišlo netaktní, stejně jako nabídka.

„Ani se pořádně neznáme a vy mi tu už děláte takové návrhy,“ zavrtěla hlavou a polkla hořkost na jazyku. „Tohle je tak banální,“ zasyčela a napila se, aby spláchla podivnou chuť.

„*And of course I'll give you some time to think about it,*“ řekl Lucion, který Klementýninu poznámku buď ignoroval, nebo ji neslyšel.

Jen přikývla. Nebyla s to jeho nabídku hned odmítnout, protože se obávala, že by ji bez problému přesvědčil. Vypila totiž *Eden* trošku rychleji, než chtěla.

„Zaplatím,“ oznámila barmanovi.

„*Going already?*“ zeptal se jí Lucion.

„*I always have some other stuff to do at home.*“

„Devadesát pět.“

Klementýna položila stovku na pult. „Drobné si nechte.“

„*Can I walk you home?*“

„*Just to the station.*“ Když to řekla, překvapením zamrkala.

„*What about taxi? You're shaking.*“

Překvapeně zamrkala a ucítila, jak se jí třesou kolena a ruce. Vůbec nechápala tuhle reakci svého těla.

„Potřebuji se jen provětrat. Bude mi hned líp.“

Lucion tedy přikývl a pomohl jí do kabátu. Neměla sílu odporovat jeho galantnosti.

Zaplatil za svoji objednávku, oblékl si kabát a nechal Klementýnu kráčet před sebou k východu. Když bar opustili, hluboce se nadechla a vydechla. Hlava se jí lehce točila a stále cítila, jak se jí nepatrně třesou kolena.

„Mohu vám nabídnout rámě?“

Klementýna se podívala na Lucionovu pokrčenou ruku a nejistě se jí chytila. Měla jasno, že pokud by ji nepodpíral, šla by k metru snad o půl hodiny déle.

„Nedivím se, že kreslíte noční Prahu. Myslím si, že ne každý má tu příležitost ji takovou vidět.“

„To pochybuji. Každý Pražák se aspoň jednou po noční Praze procházel,“ namítl.

„*Aspoň jednou,* ale ne každý den,“ pohlédl na ni. „A to už nemluvně o těch, kteří v Praze nikdy nepobývali.“

„Stejně na tom nevidím nic famózního.“

„Nebo se jen podceňujete.“

Klementýna v překvapení pozvedla obočí.

„Nevěříte ve svůj talent,“ dodal Lucion.

„Víra a podceňování jsou dvě různé věci,“ namítna. „To, že svá díla nezveřejňuji, ještě neznamená, že se podceňuji. Jen tvořím pro sebe.“

„Ale když máte možnost se s ostatními podělit o svoji tvorbu, proč tak neučinit?“

Klementýna pokrčila rameny. „Možná ze sebe do své tvorby dávám víc, než jen barvy a tahy a ani nedoufám, že by to někdo mohl pochopit, i když bych chtěla,“ rozmýšlela. „Nebo prostě jen nevěřím lidem,“ pronesla ironicky.

Pocítila na sobě Lucionův vážný pohled. „A v co tedy věříte?“

Nadechla se k odpovědi, ale kvůli svému společníkovi se zastavila. Šli zrovna okolo Betlémské kaple, když si u ní Lucion všiml klečícího muže s dlaněmi vzhůru.

„*Pardon me.*“ Brit opatrně spustil svoji ruku a Klementýna pochopila náznak, aby se ho pustila. Vytáhl z kapsy pár drobných a přešel k bezdomovci, aby mu je nasypal do rukou.

„Děkuji, děkuji...“ mumlal muž a klaněl se téměř k zemi.

Jak to Klementýna pozorovala, nemohla pochopit, odkud se bezdomovec bere v tak pozdní hodinu u Betlémské kaple, kde nikdy před tím tuláky neviděla. Lucion se k ní zrovna vrátil a znovu jí nastavil rámě. Zamyšlená se ho chytla.

„*He said ,thank you* ,“ řekla mu, když si uvědomila, že i ona by pak Lucionovi měla poděkovat.

„*I thought so,*“ usmál se a nepřítomně pohladil Klementýninu ruku. Nic na to neřekla. Nebyl v tom ani náznak romantiky.

„Počkejte,“ zastavila ho, když mířili na ulici Na Perštýně. „Chci jít tudy,“ dodala a ukázala směrem na Konviktskou.

„Vaše přání je mým rozkazem,“ podíval se na ni Lucion se spokojeným úsměvem.

Beze slov prošli Konviktskou a pak ho nasměrovala na Průchodní. Tam se zastavila u zábradlí, vytáhla tablet a začala kreslit zbytek ulice před nimi.

„Jestli nechcete stát v tom mrazu, tak můžete jít. Metro je kousek odsud, stejně jako hotel,“ nabídla Klementýna, zatímco kreslila.

„Počkám na vás. Aspoň mám možnost vidět, jak tvoříte.“

„Jen mi prosím nestůjíte za zády.“

„Znervózňuji vás?“

„Ano.“

„A když budu chodit tam a zpátky?“

Pokrčila rameny. „Klidně.“

Lucion jí věnoval úsměv a s rukama v kapsách kabátu vykročil směrem k Bartolomějské. Klementýna si zvykla malovat, aniž by vnímala ostatní lidi, takže jí Brit nepřekážel.

Když došel na konec Průchodní, otočil se a vykročil zpátky k ní. Klementýna se na něj podívala a uvědomila si, že nevidí jeho obličej. Jeho tvář byla jen černou dírou.

Zamrkala, sklopila pohled na svůj obrázek a pak se na Luciona podívala znovu.

Byl blíž.

Stále neviděla jeho obličej. Jen jeho oči tak podivně zářily.

Hrdlo se jí sevřelo strachem a do tváří se jí nahmula krev z rozrušení. Myšlenky skákaly jedna přes druhou.

Klementýna zatnula zuby a soustředila se na jednu jedinou větu: *Všechno je v pořádku.*

Lucion k ní došel. Na rtech přívětivý úsměv. Hnědé oči zaujaté.

„*How's it going?*“

Klementýna se na něj dívala. Bledá, ale v tom šeru to Brit nemohl vidět.

„*Fine. Everything's just fine.*“

Byl třetí den po sebevraždě v pokoji 1408.

Klementýna stále nechtěla věřit, že se žena zastřelila. Před očima měla vizi z Ungeltu, která se jí propojila s temnotou ve tváři Luciona na Průchodní. Vzpomínala na seznámení v baru, jeho otázky, jak našla tělo, a pak zájem o její tvorbu, která mu připomínala dystopické obrazy polského malíře. Chtěla najít nějakou souvislost; dojít k nějakému vysvětlení, ale zdálo se jí, že vize i slova postrádají logickou spojitost, která by se dala aplikovat v realitě.

Dokola si připomínala, že to *nebyl* Lucion, koho viděla v Ungeltu. Jen se nechala ovlivnit vzpomínkou na pověst. Na Průchodní bylo nejspíš jen špatné osvětlení, proto měla pocit, že tvář jejího společníka není vidět. A je snad přirozené se zajímat o smrt, která se odehrála hned v pokoji naproti. Smrt přece vždy vzbuzovala zájem.

Ačkoli si Klementýna vše z hlediska logiky vysvětlila, stále nenacházela klid. Zatímco se večer snášel na Prahu spolu s poklesem teploty, snažila si vzpomenout na každý Lucionův pohled; na každé jeho slovo. Spíš otázku.

A pak jí to napadlo – nic o sobě neřikal. Ostatně to ani nebylo pro Klementýnu nic překvapivého, vzhledem k tomu, že se ho nikdy na nic neptala. Napadlo ji ale, že by to mohla zkusit. Možná by pak byla blíž k rozklíčování té podivné záhady. Večer tedy rovnou zamířila do N. Věřila, že tam bude.

Vešla do tlumeně osvětlené místnosti a posadila se na „své“ místo. Tentokrát si objednala jen domácí limonádu se šalvějí. Ani nevyndala tablet z tašky.

„*Not drawing today?*“ ozval se známý hlas Brita, který si sedl na místo vedle ní.

„*Not in the mood,*“ pokrčila rameny.

„*And also not drinking Eden,*“ všiml si.

„*Not in the mood either.*“ Klementýna se na něj podívala. „Nebo jste si myslel, že jsem alkoholik?“ pozvedla jedno obočí, ale její výraz prozrazoval, že žertuje.

„To ne. Jen neznám moc lidí, kteří narušují své tradice,“ podotkl s letným úsměvem.

„Nemám s tím problém,“ vysvětlila a napila se. Jemná chuť se jí zdála nezvyklou, ale nevadila jí. Raději by už nemluvila, ale vzpomněla si, proč sem přišla. „Jste v Praze na dlouho?“

„Na pár dní. Proč se ptáte?“

Místo odpovědi pokrčila rameny. „Kde pracujete?“ pokračovala ve výslechu.

Lucion se k ní natočil celým tělem a svažil obočí.

„Tak tohle už je podezřelé.“

„Co přesně? To, že mě jen zajímá, s kým přesně mám tu čest?“ I ona se k němu natočila.

„*He don't always come at midnight... Burnin' red and talking sin...*“

Zmateně zamrkala a podívala se k pódiu, které tu bylo pro příležitostná vystoupení.

„*But he knows how to play it just right... If you gonna let him in...*“

Stála na něm hubená žena s černými krátkými kudrnatými vlasy. Byla celá v černém – riflích, botaskách, kožené bundě a tričku.

„*Sleek along and brings you roses... He's always got the words to say...*“

Měla velmi příjemný hlas. Klementýna ho připodobňovala člověku, který vydechoval dým cigáry.

„*Just enough so you don't notice... That you ain't nothing but his pray...*“

Lehce pohybovala boky do rytmu a držela v ruce mikrofon.

„*Sometimes the worst of 'em have the best disguises...*“

Klementýna si všimla, že ani zdaleka nebyla jediná, kdo ji pozoruje. Periferním viděním zaznamenala, že i Lucion se na zpěvačku dívá.

„*He'll go as far as it takes to stay in hiding...*“

Zadržela dech.

„*Oh, don't you know, don't you know 'bout the devil... He's a gentleman...*“

Proběhl jí mráz po zádech.

„*Clementine?*“ vyrušil ji z poslechu Lucion a ona se na něj hned podívala. „*Are you alright?*“ zeptal se jí nejistě.

Klementýna vůbec nechápala, proč tu otázku položil.

„Proč bych neměla?“ řekla jen a znovu natočila hlavu ke zpěvačce.

„*Might be the sharpest dressed on Sunday... Sing the loudest in the choir... But by the time he gets to Monday... He's got his hands back in the fire...*“

Její pohled se náhle setkal s očima zpěvačky. Usmála se a odhalila tak krásné bílé zuby. I Klementýna se letmo pousmála.

Druhá

„So, where were we?“ ozvala se Klementýna, když se otočila zpět k baru a napila se limonády. Bylo očividné, že má lepší náladu.

Lucion mlčel. Protáčet na barovém pultu mezi prsty sklenici s vínem a přemýšlel. Jeho zaraženost Klementýnu zmátla.

„Lucione?“ zeptala se ho opatrně.

Konečně na ni pohlédl, jako kdyby se probral, pousmál se a pak se pohledem vrátil zpět ke sklenici. Náhle ji dopil, aniž by si její obsah labužnický vychutnal.

„Sorry, I have some work to do. Tommorrow will be an important day.“

Klementýna byla zmatená. „Eh... Yeah. Of course.“ Nehodlala ho zastavovat. Ostatně ani nevěděla jak. Poprvé od seznámení s Lucionem se ocitla v roli, ve které se doposud ocital on.

Tohle je tak divný, problesklo jí v hlavě a vrátila se pohledem zpět ke své limonádě.

Lucion zaplatil, rozloučil se s ní a odešel.

Strašně divný, točilo se jí v hlavě, když pozorovala dno sklenice. Po chvílce nad tím ovšem pomyslně mávla rukou a vytáhla tablet. *Vždyť to bylo přesně to, co jsem chtěla, ne? Aby mě nechal na pokoji.* Něco ovšem nebylo v pořádku. *Ale proč tak nečekaně?*

Pustila se do kreslení Faustova domu na Karlově náměstí. Na Karlův most neměla náladu, zvláště když řeka zůstávala krvavě rudá.

Vybrala si barvu a pustila se do vybarvování střechy, zatímco dál přemýšlela nad tím, co viděla a slyšela.

Lucion se s ní zřejmě o svém životě bavit nechtěl. *Jenže já ani nedostala pořádně možnost si s ním promluvit. Položila jsem mu otázky a hned na to ta zpěvačka začala zpívat... Kde vlastně je?*

Klementýna si uvědomila, že v baru jsou už slyšet jen rozhovory zákazníků, a tak se na své stoličce otočila.

Pódium bylo prázdné, ale stále na něm stály nástroje. *Možná, že budou hrát ještě něco.* Otočila se zpět k baru a pokračovala ve vybarvování. *Ta písnička... Zpívala o ďáblovi, že jo. Jak to bylo? Oh don't you know that the devil... He's a gentleman...*

Překvapeně zamrkala, ale pak pomyslně zavrtěla hlavou. Nic z toho, co se stalo, by nemuselo svědčit o nějakých nadpřirozených silách. Jasně vnímala rozdíl mezi realitou a fantazií a to, že se jí něco zdálo v Ungeltu nebo na Průchodní – to všechno byly jen hrátky mysli. Všechny argumenty sice svědčily ve prospěch podivných halucinací, ale jen pár poskytovalo závažný důvod přemýšlet o Lucionovi jako o vrahovi – podivná smrt ženy v hotelu a celkově – Lucionovo chování.

„Čauky! Máš tu volno?“

Klementýně vypadlo pero z ruky a spadlo na zem. Sama na barové stoličce zakolísala a málem by spadla, kdyby ji včas za kříž nezachytila menší ruka.

„Wou, wou, opatrně!“ řekl o poznání hlasitěji ženský hlas.

Když Klementýna znovu získala stabilitu, neznámá se sehnula, aby ze země zvedla dotykové pero, zatímco ve druhé ruce držela skleničku koňaku. Jenže než stylus podala majitelce, trošku svažila obočí a našpulila rty, jak si ho prohlížela.

Klementýna v ženě ihned poznala zpěvačku.

„Ty jo, fakt pěkný vychytralý pero,“ zasmála se nad svými slovy a pak ho konečně vrátila dívce. Ta si ho rychle prohlédla a vydechla úlevou, když viděla, že je bez škrábance.

„Děkuji,“ řekla jen a usmála se.

„Máš tu volno?“ zeptala se zpěvačka a ukázala na místo, kde ještě před chvílí seděl Lucion.

„Jo, jasně.“

„A nepřijde sem ten černovlasý chlap, co tu s tebou seděl?“ pozvedla jedno obočí, i když si už sedala na stoličku a poškrábala se na temeni.

„Ne, ten už odešel,“ pokrčila Klementýna rameny.

„Si mu dala košem?“ vykulila na ni zpěvačka oči. „Chudák, ty jo. Jestli si v něm nepoznala sériového vraha, tak si mu měla dát šanci.“

Klementýna protočila panenkami a zasmála se. „Ne, košem jsem mu nedala. Má prý nějakou práci.“

„Pokud si neobjednal nákou rozhod'nožku, tak to sou jen výmluvy,“ mávla žena rukou a upila ze své skleničky, jejíž obsah málem smíchy vyprskla zpátky. „Sory, když jsem napitá, tak jsem fakt úchyl.“ Tentokrát se rozesmála pomalu na celý bar. Klementýně to kupodivu nevadilo.

„V pohodě. Chtěla jsem ti říct, že zpíváš skvěle.“

„Dík. Zpívání miluju. Snad se dokonce brzy objevím v telce,“ zakřenila se.

„Tak to je skvělý. A vystupuješ se skupinou nebo sama?“ ptala se Klementýna se zájmem.

„Sama. A říkám si Beladona,“ opilecky se zasmála. „Ale to jen tady. Pochopitelně, že až budu v telce, tak si nechám svoje jméno.“

„A jak se tedy jmenuješ?“

Zpěvačce rázem zmizel úsměv ze rtů. Klementýně se zdálo, že je najednou před ní úplně jiný člověk.

Z ničeho nic ale vyprskla smíchy a začala se nekontrolovatelně smát. „Sory,“ podařilo se jí ze sebe dostat, zatímco se smála. „Beladona‘ zní, jak...“ pokusila se uklidnit, ale potlačovaným smíchem jí začal rudnout obličej. „Jméno něký pornoherečky!“ znovu vyprskla smíchy.

Klementýna se pobaveně usmívala a čekala, až se Beladona uklidní. Ta se ještě chvíli smála, dokud se nenapila koňaku. Hluboce vydechla, naposledy se zachechtala a setřela si slzy z koutků tmavých očí.

„Jmenuju se Viktorie Atropová,“ řekla pak a Klementýna ocenila, že nehledě na svůj stav si pamatovala její otázku. „A ty, mladá talentovaná malířko?“

Klementýna se podívala na svůj tablet s rozkresleným obrázkem, ale nechystala se ho schovat do tašky.

„Jsem Klementýna,“ představila se a podala Viktorii ruku.

„Ráda tě poznávám,“ pousmála se zpěvačka a stiskla nabídnutou ruku.

„I já tebe.“ Klementýna se napila limonády a pak se znovu podívala na ženu. „Jsi tu poprvé? Nikdy dřív jsem tě tu neviděla.“

„Tak nák cestuju mezi bary, ale pravděpodobně mě tu uvidíš častěji, takže tě sem tam budu otravovat,“ zakřenila se Viktorie.

„Nejsem vůbec proti,“ usmála se dívka.

„Neříkej mi ale, že celý večer piješ limonádu,“ kývla Viktorie směrem k nápoji Klementýny.

„Dnešek je výjimka. Normálně piju *Eden*.“

„Hmm,“ zamračila se zpěvačka a stáhla rty do úzké linky. „Víš, co bys měla ochutnat?“ pozvedla jedno obočí a podala ji svoji skleničku. „Koňak.“

Klementýna od ženy nejistě převzala nabízený nápoj.

„Nejlepší alkohol, který jsem kdy pila,“ dodala Viktorie a čekala, až se Klementýna napije.

Dívka si prvně přičichla. Cítila sladkou vůni, trošku ovoce a možná i dřevo. Když se napila, do jazyka se jí zakousl alkohol, který ji zahřál krk. Žádná sladkost na jazyku nezůstala, jen velmi jemná a téměř nepostřehnutelná dřevitá chuť.

„Není to špatný,“ vyřkla nakonec svůj verdikt, když si k nápoji naposledy přičichla a pak ho podala zpět.

„Dobrý, nech si ho, já si objednám další,“ mávla Viktorie rukou a než Klementýna stihla říct nějakou námitku, už si žena přivolala barmana. Nakonec tedy jen pokrčila rameny a mlaskla jazykem.

Dřevitá chuť se pozměnila v ovocnou. *Ne, vážně to není tak špatné.*

Když se Klementýna další den probudila, venku už byla tma. Bylo po šesté večer. Hlava ji bolela, stejně jako zbytek těla. Minulou noc to zřejmě s nově objeveným nápojem přehnal. Naštěstí ale neměla moc oken, a proto si víceméně pamatovala, co se dělo – s Viktorií se postupně začaly bavit obecně o umění, dokud neskončily u opilého filozofování na poměrně překvapivé téma „Bůh a ďábel“. Nemohla si vzpomenout, jak se k němu dostaly, ale to ani nebylo důležité.

Vzpomínala si, jak nad ránem opustily bar a Viktorie ji uprosila, aby ji vzala k sobě domů. Potřebovala někde přespat. Klementýna ovšem zapoměla na důvod, proč ji přivedla domů. *Nebo možná žádný důvod ani nebyl*, pomyslela si.

Iritovaně zavrčela a přehodila si přes hlavu polštář. Nechtěla ani pomyslet na to, že by měla otevřít oči.

„Pst, spíš?“ ozvalo se náhle ode dveří.

Klementýna jen něco zahuhlala. Vibrace způsobené tím zvukem jí zrovna líp neudělaly.

„Mám pro tebe prášky,“ řekla Viktorie šeptem a přisedla si na postel ke Klementýně, která se ze slušnosti donutila odložit polštář a rozlepit oči.

Viktorie byla v tričku, které si zřejmě půjčila z jejího šatníku, a v kalhotkách. Kudrnaté krátké černé vlasy vypadaly stejně jako minulý večer. Klementýna si všimla, že má Viktorie na paži tetování skloněného kostlivce v kápi, do jehož zad byly zabodnuty tři meče. Pak se ospalým pohledem přesunula k jejím tmavým očím.

„Nemám sílu se ani posadit,“ zahučela ospale, ale přeci jen se donutila si sednout. Vzala si od Viktorie nabízenou sklenici s vodou a prášky, které hned hodila do pusy a polkla. „Jak dlouho si vzhůru?“

Žena se podrbala na temeni a pak mávla rukou. „Asi hodinku nebo dvě. Měly jsme celkem divokou noc.“

Klementýna pozvedla obočí s jasným dotazem vepsaným ve tváři.

„Omg, ne, takhle sem to nemyslela,“ zasmála se Viktorie. Kvůli tomu prudkému zvuku Klementýnu začala třestit hlava.

„No, dobrý,“ řekla, když se žena přestala smát. „Nabízela jsem ti, abys tu přespala? Mám trošku okna.“

„V noci – teda spíš ráno – sem ti říkala, že sem se strašně pohádala s přítelem a nechtělo se mi za ním.“

„Ahaaa, tak fajn,“ protáhla Klementýna, znovu si lehla a promnula si kořen nosu.

„Máš nějaký plány na večer?“

„Dneska nepiju.“

„Jasný, jasný,“ řekla Viktorie s ironií v hlase. „Ale plány nemáš?“

„Maximálně se potulovat po Praze.“ *Až mě teda přestane třestit hlava... Počkat.* Klementýna se náhle zarazila a pocítila diskomfort mezi nohama. „Ježíši Kriste...“ zavrčela, když se donutila se posadit a vylézt z postele. Zatímco šla do koupelny, cítila, jak jí po vnitřní straně stehna stéká pramínek krve. Nepochybovala, že má právě v posteli velkou skvrnu.

Sundala ze sebe tílko, podprsenku a kalhotky, aby vlezla do sprchy a rychle se zbavila stop menstruace, která ten měsíc přišla až podivně brzy. Když skončila, vyšla z koupelny s ručníkem omotaným kolem těla, aby si ve skříni menší ložnice vytáhla čisté spodní prádlo. Viktorii postřehla v kuchyni, zatímco si broukala nějakou melodii, která se jen nepatrně podobala ukolébavce.

Jakmile měla Klementýna na sobě nějaké oblečení, sundala z matrace prostěradlo a zároveň se rozhodla vyměnit povlečení. Ani si nevšimla, že ji Viktorie ode dveří pozoruje. Postřehla ji, až když

se otočila. Překvapením nadskočila a praštila se malíčkem o hranu nohy postele. „Dopr–!“ zaúpěla, jak dopadla na matraci a jedno chodidlo překryla druhým.

Viktorie se jí pro změnu smála. „Ty vole, neznám nikoho, kdo by se tak lekal,“ dostala ze sebe po chvíli.

Klementýnu z toho smíchu třeštila hlava, ale byla kupodivu klidná. Beze slov vstala, když bolest pominula, a šla odnést prádlo do koupelny. Pak se pustila do povlékání postele a poslouchala Viktoriino broukání stejné melodie, zatímco okupovala její notebook.

„Hej, víš, co mi došlo?“ řekla, když Klementýna skončila.

„Myšlenky ti číst neumím.“

„Už včera sem si říkala, že sem toho chlápka, co seděl vedle tebe, někde viděla, jen jak sem už v sobě měla trošku toho alkoholu, tak mi to hned nedošlo.“ Následovalo pár zaťukání na klávesnici a několik kliknutí myši. „Jmenuje se Lucion Crowford, že jo?“ podívala se na dívku.

Klementýna se zatvářila zmateně a přešla k Viktorii, aby se podívala, co našla. Dívala se na anglickou zprávu starou téměř rok. Titulek hlásil: *CEO of G. & H. Lucion Crowford suspected in the case of the murder of Eugen Weisheit.*

Vykulila oči na text a posunula stránku níž, aby si mohla přečíst celý článek. *Weisheit byl jeden z nejbohatších mužů Británie. Staral se o Luciona a pomáhal mu s jeho firmou... „Everything pointed towards suicide“ – skoro jako u té ženy v hotelu, tak proč...? „Had an alibi.“ Aha. A nakonec to teda přeci jen byla sebevražda...*

Klementýna se odtáhla a v zamyšlení se posadila na postel.

„Nedávno sem četla o sebevraždě v hotelu A. Říkalas, že tam pracuješ, ne?“ zeptala se jí najednou Viktorie.

„Jo, našla jsem tělo.“

„Cože?!“

„A Lucion Crowford je ubytovaný v pokoji hned naproti tomu, kde jsem to tělo našla.“ Klementýna se podívala na ženu, naprosto vážná.

„Děláš si prdel,“ pronesla Viktorie šokovaně.

„Ne. A taky jsem měla podezření, že ta žena nespáchala sebevraždu.“

„Řeklas to při výslechu?“

„Nemělo to smysl, protože se pak podívali na kamery. Lucion celou dobu neopouštěl pokoj.“

Obě chvíli mlčely. Přemýšlely.

„Hej, jedno vysvětlení by tu bylo, ale...“ Viktorie se kousla do rtu, nejistá, jestli o tom může s Klementýnou mluvit.

„Povídej,“ pobídla ji dívka.

„No, víš, jak jsem včera zpívala o tom, že je ďábel ‚džentlmen‘,“ naznačila ve vzduchu uvozovky a Klementýna přikývla. „Mám podezření, že by tím ďáblem mohl být Lucion.“

Místnost se ponořila do ticha. Jen výrazy mluvily za sebe – Viktorie se tvářila naprosto vážně, zatímco obličej Klementýny prozrazoval, že tomu nevěří. Po chvíli ovšem zbledla a šla se posadit na postel, protože se jí podbřiškem nečekaně prohnala ostrá bolest.

„To mi už přijde jako přitažený za vlasy,“ pronesla nakonec, když bolest polevila, a svráстила obočí.

„Tak se na to pojď podívat jinak,“ navrhla Viktorie. „Říkalas mi, že když se ubytoval do hotelu, tak ti přišel divnej. Pak jak na tebe ‚narazil‘ v baru, furt se tě na něco ptal, třeba na to, jestlis to byla ty, kdo našel tělo, a pak ještě jak se mu na nějaký tý ulici, kdes malovala, změnil výraz.“

Klementýna zase nebyla schopna skrýt překvapení. „To jsem ti toho tolik pověděla?“

Viktorie pokrčila rameny. „To víš, padly sme si do noty,“ vysvětlila.

„No, víš, včera jsem se ho právě snažila trošku rozmluvit, i když se mi to nepodařilo. Jakože jsem k tomu pořádně nedostala příležitost, protože jsem se pak zaposlouchala do tvého zpěvu.“

„V tom případě bys to měla napravit a zkusit to ještě jednou a jestli ti nebude odpovídat na otázky, tak je určitě ďábel!“

Klementýna se zasmála. „No takový závěry si z toho hned vyvozovat nebudu.“ Jenže i když tohle říkala, v hlavě se jí kroutila myšlenka, že možná má Viktorie přeci jen pravdu. *Jak jinak totiž vysvětlit ty vidiny?*

Od mala milovala Karlův most. Především večer. A čím později, tím lépe. Občas měla dokonce pocit, že je na mostě jen jedinou živou duší. Nehledě na povídačky a legendy, ani jednou na něm neviděla žádného ducha. Ne že by na ně nevěřila, paranormální jevy se jí nejspíš jen vyhýbaly obloukem. *Až teď je to výjimka, pokud je Lucion opravdu ďábel.* Stále sice zcela nevěřila Viktoriině teorii, ale paradoxně se jednalo o „nejlogičtější“ vysvětlení. *No ale i kdyby byl Lucion ďáblem, tak proč si vyhlédl mě?* V návaznosti na tu myšlenku pak vzpomínala na své dětství, dospívání, smrt rodičů, odchod z vysoké a nenacházela nic, co by ďábla mohlo zaujmout. *Nejsem přece ani věřící.* Zavrtěla hlavou, aby ty myšlenky zahнала.

Podbřišek ji silně zabolel. Byla to bolest, na kterou nebyla zvyklá, a tak se na chvíli zastavila, dokud se nezmohla na hluboké nadechnutí.

Kdyby to byl sériový vrah, napadlo ji, když znovu vykročila, tak mě zabije hned tu druhou noc, kdy jsem souhlasila, že s ním půjdu. Zastavila se a zamračila se nad tou absurdní myšlenkou. *Jo, jasně, sériový vrah v Praze, to tu taky dlouho nebylo,* zavrtěla hlavou a vykročila. *Možná bych pro příště mohla přinést svatou vodu nebo krucifix...,* zasmála se pro sebe a znovu to využila jako příležitost přestat nad tím přemýšlet.

Zatavila se u kamenné zídky, která se nacházela nad ulicí Na Kampě. Odtud se podívala na Čertovku, jejíž temná voda se ve svitu pouličních lamp nepatrně leskla mezi domy. Byla to titěrná část Prahy, která se nejvíce podobala Benátkám. Taktéž to byl jeden z jejích tvůrčích projektů.

Vytáhla tablet a zachytila na obrázek několik dalších detailů. Stále s ním nebyla spokojená. Něco jí na tom obrázku chybělo, nehledě na to, že kdejakému obdivovateli umění by přišel kompletní.
Možná trošku zvednout hladinu vody? Nebo zvýšit jas?

Add more darkness...

„Co?“ Klementýna se otočila, ale nikoho neviděla. Byla sama.

Nechápavě svraštila obočí a místo toho, aby se dál věnovala svému obrázku, raději tablet schovala do tašky a rázně vykročila k Malostranské věži. Zatnula zuby a snažila se na nic nemyslet.

Klementýno?

V podbřišku to zabořilo, když jí proběhl mráz po zádech.

Byl to velmi známý ženský hlas, který neslyšela od svých devatenácti.

Prudce se otočila, ale šero jí neodhalovalo žádnou osobu, natož její zesnulou matku.

Odhodlaná se už v žádném případě neotáčet, se nehledě na bolest rozběhla k věži. Věřila, že jakmile bude na Mostecké, už za sebou žádné podivné hlasy neuslyší. Naštěstí se nikdo neozval.

Po tom incidentu se Klementýna rozhodla vrátit na druhý břeh Vltavy přes most Legií a odtud zamířila do baru N. Bylo jí jedno, jestli tam Lucion bude, i když by víc uvítala Viktorii, která tu noc vystupovala v jiném baru. Sice si slíbila nepít, ale cítila potřebu si aspoň jednu skleničku dát. Nejlépe koňaku.

Když vešla do podniku, hned se podívala k pultu.

Seděl tam, zády ke vchodu a všemu, co se odehrávalo v místnosti.

Klementýna přemýšlela, zdali by si měla sednout na své místo, a tudíž si k němu přisednout, nebo jestli by se neměla posadit do části baru, kde byla více méně tma. Tím pádem by si jí Lucion vůbec nemusel všimnout, i kdyby odcházel. Nakonec ale pro sebe zavrtěla hlavou a šla k baru.

„Hi,“ pozdravila ho.

Lucion se na ni podíval a pousmál se. „Hi,“ řekl jen.

Měl před sebou klasicky skleničku s červeným vínem. Vypadal vyčerpaně, jako kdyby celou noc nespál. To Klementýnu zmátlo.

„How are you?“ zeptala se ho opatrně, když se posadila.

„Why you akin’?“

Překvapeně zamrkala a pokusila se ignorovat bolest vystřelující z podbřišku.

Lucion si zřejmě uvědomil, co řekl, a tak si promnul kořen nosu, dokud nepovzdechl. „Moc se omlouvám. Jsem jen unavený.“

„Možná byste si pak měl jít spíš lehnout než tu posedávat,“ navrhla.

„Bude tu dneska ta zpěvačka?“ ignoroval její poznámku.

„Ne, dneska zpívá jinde.“ Byla popravdě lehce zmatená, proč se ptá na Viktorii, ale nemohla potlačit podezření, že by to přeci jen mohlo nějak souviset s tou teorií o d'áblovi. *To by se o ní přece nezajímal, ne? A jak ví o tom, že jsme se bavily? Co když na to Viktorie opravdu kápla a teď pro něj představuje nebezpečí?* Jenže když se tak na Luciona dívala, budil v ní kvůli svému vzezření dojem, že není čeho se obávat – kruhy pod očima; vlasy, obvykle upravené a sčesané dozadu, působily tak, jako kdyby se zapomněl před odchodem z hotelu podívat do zrcadla. Vypadal krapet ošpaněl a unaveně. *No a co, že v hotelu vypadal podezřele. A to ostatní – to byly jen halucinace. Koneckonců takový životní styl mi zjevně nesvědčí, tak není čemu se divit.*

„Beladonino vystoupení se vám asi nelíbilo, co?“ zeptala se ho opatrně a u barmana si raději objednala osvědčený *Eden*.

„Ne, to ne, zpívala velmi dobře.“

„Ale nadšeně jste nevypadal, když jste odházel.“

Lucion se na chvíli zamyslel. Zřejmě hledal správná slova.

Jak ho Klementýna dál pozorovala, trošku se pousmála. *Viktoriina teorie může jít k čertu*, mávla nad tím v myšlenkách rukou a vytáhla z tašky tablet.

„Přemýšlela jste nad mojí nabídkou?“ zeptal se jí náhle Lucion, když postřehl, že se dívka připravuje kreslit.

„Mám málo informací. O vás,“ upřesnila.

„Co byste o mně chtěla vědět?“ natočil se k ní a opřel se loktem o bar. Vypadal klidněji a vyrovnaněji.

„Kým pracujete?“

„Jsem generálním ředitelem *G. & H.*, což je společnost, která se zabývá primárně obchodováním s cennými papíry.“

Klementýna překvapeně zamrkala. Nemyslela si, že jí takhle bez odporování odpoví na otázku. *Když jsem se ho na to ptala včera, tak mi zřejmě odpovídat nechtěl.*

Podezíravě svráстила obočí a napila se *Edenu*, který před ní postavil barman. Znovu se jí vybavila Viktoriina teorie a otevřená stránka s článkem o Lucionově spojitosti se smrtí Weisheita. *Řekl mi to, co jsem už věděla – že je generální ředitel společnosti G. & H., tudíž žádná nová informace.* Zadívala se do své skleničky a pevně stiskla čelisti.

„Proč vás podezírali z vraždy Eugena Weisheita?“ zeptala se ho nakonec a s nic neříkajícím pohledem se podívala na Brita.

Lucion se nezdál překvapen tou otázkou. Spíš tiše vydechl, jako kdyby ji už dlouho očekával.

Sklopil pohled a otočil se zpět k baru, aby se zadíval do rudého vína.

„Protože jsem našel tělo.“

Klementýna čekala, že k tomu něco dodá, ale Lucion dál mlčel a díval se do skleničky.

„To je všechno?“

Zdalo se, že chtěl něco říct, ale nakonec jen zavřel pusku a pokrčil rameny.

„Popravdě mi moc informací nedáváte.“

„Jestli jste už o mně něco vyčetla, tak už jste si nejspíš udělala nějaký názor na moji osobu,“ vysvětlil zcela klidně Lucion.

„Nic vám ale nebrání ho změnit,“ namítla Klementýna.

„Já...“ Chvilí hledal správná slova. „Nepatřím mezi lidi, kteří bez problémů mění názory ostatních.“

„V práci to ale zřejmě dokážete.“

„Práce a osobní život jsou dvě různé věci.“

„Ale můžeme používat taktiky z práce v osobním životě a naopak.“

„Já tohle neumím,“ podíval se na ni. Postřehla v jeho očích náznak výčitky.

Není ďábel. Ten si bude věřit.

„Nechcete se projít?“ navrhla spontánně a tím Brita překvapila.

„Z čeho tak najednou?“

Pokrčila rameny. „Myslím, že nám to teď oběma prospěje.“

Lucion nakonec souhlasil. Dopil víno a zaplatil jak za něj, tak i za Klementýnin *Eden*.

„To nebylo potřeba.“

„Berte to jako omluvu za mou dnešní náladu.“

Klementýna se nad tím pousmála. Nechtěla, aby na ni Lucion dlouho čekal, a tak nechala koktejl nedopitý.

Když opustili bar, mráz se jim zakousl do tváří. Klementýna pevně stiskla čelisti, aby jí zuby o sebe nedrkotaly, a schovala ruce do studených kapes kabátu. Kvůli přepadu teploty se jí v podbřišku ozvala řezavá bolest, která ji donutila zůstat stát na místě a nepatrně se nahrbit.

„Jste v pořádku?“

Přikývla, ale nezdálo se, že by tím Brita přesvědčila. „Ženské dny,“ dodala a Lucion hned s pochopením přikývl a nabídl jí rámě. Klementýna mu poděkovala a chytila se ho. *Divné, jak se můj názor na něj změnil.* Lucion se druhou rukou dotkl té její, kterou se za něj držela, a palcem jí pomalu hladil hřbet. *Možná na to všechno mělo vliv nevyspání a alkohol.*

„Eugen si mě po smrti mých rodičů vzal na starosti,“ začal z ničeho nic Lucion a Klementýna se na něj podívala. „Byl to velice moudrý muž, ke kterému jsem vzhlížel a kterého jsem vnímal jako dokonalou náhradou za otce.“ Na chvíli se odmlčel.

Možná jsem se ho na to neměla ptát. Jen se zbytečně trápí.

„Když jsem našel jeho tělo... zlomilo mě to. Ve všech ohledech.“

„Nemusíte o tom mluvit, opravdu,“ zastavila ho tlumeným hlasem a Lucion na ni pohlédl. „Vím... jaké to je – přijít o rodiče,“ polkla a sklopila pohled.

Lucion na to nic neřekl. Dál šli mlčky.

Když procházeli kolem jednoho starého domu v jedné z úzkých uliček centra, Klementýna na stěně hned pod lamou postřehla slova napsaná černou barvou. Slova, která se jí z nějakého důvodu vryla do paměti.

Mana du vortes, Aeria gloris.

Rozhodla se, že až bude doma, najde si jejich význam. Měla pocit, že jsou tam napsaná jen proto, aby si je přečetla. Pak ovšem v myšlenkách zavrtěla hlavou a podívala se na Luciona.

Krev jí ztuhla v žilách.

Jeho oči byly zcela černé.

Podíval se na ni.

Rychle odvrátila pohled a dívala se před sebe.

Podbříšek bolel. Srdce splašeně bilo do hrudního koše jako vyděšená holubice.

Nedívej se na něj. Nedívej se na něj. Nedívej se na něj.

Look at me.

Klementýna leknutím vytrhla ruku z Lucionova sevření a odskočila od něj. Jenže černé oči byly pryč. Díval se na ni zmatený Lucion, který se ani za mák nepodobal tomu cizinci, kterého viděla první noc v hotelu.

Ten den měla Klementýna odpolední směnu a jakmile v pět hodin skončila, zamířila na Petřín, kde se měla sejít s Viktorií. Z nějakého důvodu jí ta rozjařená zpěvačka chyběla. *Určitě se s ní cítím klidněji než s Lucionem...* Rychle myšlenku na Brita odehnala a pokusila se to podivné vidění minulého dne svést na bouřící se hormony kvůli menstruaci, únavu z nedostatečného spánku a dozvuky kocoviny. *Taky to samozřejmě mohlo být i Edenem, i když jsem ho zas tak moc nevpila.*

Stále odmítala věřit Viktoriině tvrzení, že je Lucion ďábel. Po tom, co jí minulý večer pověděl, to na něj zkrátka nesedělo. *Pochybuju, že by ďábel takové emoce dokázal prožívat... Proč na to vůbec dál myslím?*

Znovu se pokusila myšlenku vypustit z hlavy a když se zastavila u památníku obětem komunismu, sedla si na jeden ze schodů a zadívala se na rušnou večerní Vítěznou ulici před sebou.

Neměla ráda široké ulice. Kde byla široká ulice, tam byli lidi a auta. Už se těšila, až s Viktorií vyкроčí po cestách Petřínského parku. Pochybovala, že za takového mrazivého počasí a temného večera tam bude hodně lidí.

Nechtěla se už nadále dívat na Vítěznou, a tak vytáhla tablet. Chtěla se znovu podívat na Faustův dům, dokonce dumala nad tím, že nějaký ten večer se u něj zase staví, aby si mohla lépe

prohlédnout některé detaily, které jí unikly a které foťák nebyl s to při přiblížení lépe zobrazit. Jenže když rozkreslený obrázek otevřela, málem tablet z rukou upustila. Rychle se zadívala někam na schod vedle sebe a pak zpátky na obrázek. Nic nezmizelo. Stále tam byly.

„Kdy sakra...?“ dostala ze sebe a zírala na dvě téměř živé černé oči, které na ni koukaly z obrázku, kde měl být původně Faustův dům. Na jeho někdejší přítomnost poukazovaly jen barvy budovy, kus střechy a sem tam nějaké to okno.

Klementýna nejdřív zkusila obrázek zavřít a znovu ho otevřít. Věřila, že je to jen další halucinace.

Nebyla.

Černé oči na ni zíraly s jasným záměrem vyděsit a probudit v pozorovateli pochybnosti ohledně svého duševního zdraví. Což se jim dařilo.

Dívka pevně stiskla čelisti a pokusila se obnovit původní verzi obrázku, ale věděla, že to nepůjde. Nezbyvalo jí nic jiného než obrázek smazat. Když tak učinila, lámala si hlavu, kdy tam ty oči nakreslila. *Sakra, jak mě něco takového vůbec mohlo napadnout?*

„Čaukyyy!“

Klementýna na schodu vyskočila a upustila tablet, který dopadl na beton. Mimo to pocítila, jak se jí bolestně sevřel podbřišek. Už to byl druhý den a bolesti z nějakého důvodu nepolevovaly, což Klementýna nechápala.

„Do prdele!“ zaklela syčivě, když se podrážděná natáhla po přístroji. Zůstal naštěstí neporušený. Jen možná s několika maličkými škrábanci, které ale nebyly moc vidět.

„To je fakt neskutečný, jak se lekáš,“ řekla Viktorie, která stála hned před Klementýnou a culila se s rukama v kapsách své kožené bundy.

Dívka po ní střelila pohledem a schovala tablet do tašky. „Konečně si tu. Myslela jsem si, že mi zmrzne zadek.“

„Není moje chyba, že ses rozhodla sedět v takový kose na zemi,“ vyplázla Viktorie na Klementýnu jazyk a pak se podrbala na temeni. „Jdem?“

„Jasně.“

Po Klementýnině souhlasu obě vykočily směrem do temného parku.

„Co včerejšek?“ zeptala se Klementýna.

„Jo, dobrý. Dva týpci mě poprosili o číslo, jedna holka zas o *facebook*, takže můžu říct, že jsem měla úspěch.“

V návaznosti na „týpky“ si Klementýna vzpomněla na Viktoriina přítele. „A co přítel?“ zeptala se hned.

„Co co přítel?“

„No, usmířili jste se?“

„Naaah,“ mávla žena rukou. „S ním to nemá smysl. Strašně mi závidí, že budu v telce, víš. Je to kokot.“

„Takže ste se rozešli?“

„Ještě ne, ale až se vrátím domu, tak ho z bytu vykopnu, to je jasný.“

Klementýna to prohlášení nechala bez komentáře. Nedokázala si představit, že se někdo jen tak vrátí k sobě domů a hned vykopne svého partnera na ulici. Dokonce jí to přišlo divné.

„No a co ty? Viděla ses včera s Crowfordem?“

„Jo, viděla.“

„A?“

„Vypadal unaveně a taky o sobě mluvil, dokonce sme spolu mluvili o smrti Weisheita.“

Viktorie na ni vykulila oči. „No nekecej.“

„Ne, fakt,“ koukla na ni Klementýna. „A bylo vidět, že je to pro něj těžký.“

„To ďábel taky umí,“ mávla rukou žena a Klementýna překvapeně zamrkala. „No co? Copak nevíš, že ďábel je mistr ve lhaní? Jsem si jistá, že Lucion toho dokonale využívá.“

„No nevím teda...“

„Ne, fakt. To sem ti nevypravovala o tom, jak takhle jednu mou kamarádku stáhl ďábel do Pekla?“

Klementýna na ni vykulila oči.

„Aha, takže nepovídala,“ konstatovala Viktorie. „Měla sem kamarádku Melanii. Jednu dobu sme spolu i bydlely, občas sme i zpívaly. No a takhle v baru S., kde sme jednou vystupovaly, se seznámila s takovým pěkným týpkem. Prej podnikatel atd. Úplně ji okouznil svym chováním a stala se jim skoro posedlá.“

„Ježiš, to ještě nic neznamená,“ mávla Klementýna rukou.

„Počkej, to není všechno. Melanie začala mít halušky, začala slyšet hlasy a ztrácet se v ulicích. Jednou mi takhle zavolala ve tři ráno, brečela a prosila mě, abych si pro ni došla. Víš, kde byla? Na Hanspaulce. My tenkrát bydlely na Žižkově. Vůbec nechápu, jak se dostala tak daleko.“

„Nebyla opilá?“

„Neměla v sobě ani kapku alkoholu. Řekla mi, že se snažila někoho zastavit, ale buď nikoho neviděla nebo před lidmi naopak utíkala ve strachu, že to sou nějaký černý stíny. Prostě hrůza. A po pár dnech ji našli utopenou ve Vltavě. Prej skočila z mostu.“

Dívka na Viktorii zírala v naprostém šoku.

„Jediný, čím se liší tvoje situace od její, tak tím, že ty nemáš halušky a neztrácíš se, ale jako kdo ví.“

Klementýna polkla.

„A jako, můžu se nakonec mýlit, že jo, ale prostě...“ rozvedla rukama a povzdechla.

„Jasně...“ Klementýna byla upřímně ráda za špatné osvětlení, protože jinak by Viktorie mohla vidět, nakolik je bledá.

Žena si začala broukat nějakou písničku a mezitím, co Klementýna přemýšlela nad událostmi posledních dnů, zaslechla zpívaná slova: „*Screaming at the ones we love like we forgot who we can trust. Screaming at the top of our lungs on the grounds where we feel safe. Do we feel safe? Do we feel safe?*“

Pokusila se soustředit na analýze toho, co se dělo a pokoušela se vyvrátit Viktoriinu teorii, ale obávala se, že toho nejspíš nebude schopná.

„... *Every feeling in my bones tells me to lash out and tell you ,fuck off‘. You’ve got my heart and I’ve got your soul...*“ A dál si Viktorie zase broukala, jako kdyby nevěděla, jaké Peklo panovalo nejen v podbřišku Klementýny, ale i v její hlavě.

Když se rozloučila s Viktorií, šla do centra. Potřebovala se schovat v úzkých ulicích a chvíli popřemýšlet bez něčí přítomnosti.

Sice nemám nejmenší důvod Viktorii nevěřit, ale stejně to nic nemusí znamenat. Ta Melanie fakt třeba mohla být opilá, mohla málo spát a Bůh ví co ještě. To, že se zabila, ještě neznamená, že si pro ni přišel ďábel. Kousala se do rtu a vzpomínala na minulý den, na ty upřímné Lucionovy emoce. *Ale..., zarazila se náhle, co ta čern v těch očích? Zavrtěla hlavou. Ne, to jen prostě takhle divně padalo světlo. Viktorie je pověřivá a má v povaze věřit každé blbosti.*

Náhle se zastavila a podívala se na název ulice. *Karlova*. Pevně stiskla čelist. *Jestli se dneska ztratím, tak to bude tiché potvrzení.* Narovнала se a sebejistě vykročila vpřed. Šla do baru N.

A taky že tam přišla.

Přede dveřmi se rozhlédla, jako by se bála, že ji někdo pronásleduje a pak se s úlevou usmála.

„No jasně, že je všechno v pohodě,“ řekla si pro sebe a s dobrou náladou vešla do baru.

Lucion seděl na svém místě, zády k místnosti. Tentokrát Klementýna ani neotálela a rovnou šla za ním.

„Hi,“ pozdravila ho vesele.

„Hi. *Looking happy tonight,*“ okomentoval Lucion její náladu a letmo se pousmál.

Klementýna se k němu posadila a místo *Edenu* si objednala koňak, který před ní barman po chvíli postavil.

„Jen se mi podařil jeden malý osobní experiment,“ pokrčila rameny a napila se nápoje.

Lucion to ovšem sledoval s jakousi tichou nespokojeností.

„Stalo se něco?“ zeptala se ho zmateně.

Zavrtěl hlavou a s povzdechem se zadíval do vína.

„Nevadí, když dneska nebudeme mluvit? Jen... asi to bude znít divně, ale chci s vámi posedět v tichosti.“

Klementýnu ta prosba překvapila, zvláště když byla díky dobré náladě připravená Lucionovi zodpovědět pomalu jakoukoli otázku. Dokonce by mu odpověděla, kdyby se jí zeptal, jak se dneska má její podbřišek. Jenže jak tam takhle seděli, i ona se brzy nakazila podivnou smutnou náladou. Nemohla přijít na to, proč Lucion už druhý večer vypadal tak unaveně, a jediné, co jí přicházelo na mysl, byla vytíženost v práci a nejspíš i to, že chodil spát pozdě v noci.

„... *We used to play outside when we were young and full of life and full of love,*“ zpíval mužský hlas tlumeně z reproduktorů.

„*Some days I don't know if I am wrong or right,*“ ozval se v reakci na to ženský hlas.

„*Your mind is playing tricks on you, my dear,*“ odpověděl mužský.

Klementýna se pousmála a zadívala se do nedopitého koňaku.

„Můžu poprosit jeden *Eden*?“ řekla nakonec barmanovi.

Už to byl šestý večer po sebevraždě ženy v hotelu A. Klementýna se ovšem nechystala nikam jít. Ráno se probudila s nesnesitelnou bolestí v podbřišku. Vypila prášky, ale nepomohly jí. Strávila proto celý den v posteli a většinu času prospala.

Měla velmi podivné sny.

Zdálo se jí o tom, že se ztrácela v prázdných úzkých ulicích Prahy. Místa, která kreslila, byla přeplněna krví a černýma očima.

Utíkala po Karlově mostu od své vlastní matky a když přiběhla do baru, byl tam jen Lucion a Viktorie. Oba se tvářili vážně.

„*Věříš?*“ ozval se Lucion, aniž by promluvil.

„*Doufáš?*“ řekla Viktorie. Ani ona nepromluvila.

Klementýna vyběhla z baru a běžela pryč, co nejdál.

A ztratila se.

Když se probudila, bylo po sedmé hodině večer. Chvíli zírala na bílý strop, dokud nevstala z postele. Počkala, jestli se náhodou neozve podbřišek, ale ten zarytě mlčel. Bolest pominula. Klementýna byla ráda, že jí nic nebude kazit plán vyjít si k Faustově domu a znovu se ho pokusit nakreslit.

V porovnání s minulým večerem se cítila o hodně klidnější, a i když chvíli dumala nad podivnými sny, nakonec se stejně vracela k jednomu neprůbojnému argumentu: *Včera jsem se neztratila, takže to jsou všechno jen Viktoriiny blbosti a Lucion není žádný ďábel.* Potěšeně se nad tou myšlenkou usmála a protáhla se.

Vzala si ze skříně nějaké teplé oblečení, vypočila tablet z nabíječky a zamířila ven. Pěšky došla až k Faustovu domu, který spokojeně nakreslila, udělala pár nových fotek a pak se rozhodla jít rovnou domů a pracovat na svých dalších větších projektech. Po cestě si ještě koupila něco malého k snědku a procházela dál pražskými ulicemi. Po hodině chození se ovšem zarazila.

Už jsem měla být dávno u svého domu.

Nebyla.

Došla na kraj ulice.

Kamzíkova.

„Co to sakra...“ zašeptala a nechápavě svráстила obočí. *Hlavně klid.* Zavřela oči. *Musím jen najít nejbližší metro, jedno jaký.* Pro sebe přikývla, otevřela oči a zamířila tedy na Železnou. Jenže když na ni přišla, nebyla si ani zdaleka jistá, že se jednalo přesně o tu ulici. Na jednom jejím konci totiž měla vidět Staroměstské náměstí. Neviděla. Vykročila tedy na její konec, aby se podívala, kde se ocitla.

„Liliová?“ pronesla nechápavě a rozhlédla se v naději, že někoho uvidí. Ulice ovšem byla prázdná. *Měla by tu být Řetězová, vždyť jsem ji kreslila,* zaúpěla v myšlenkách a rozběhla se po Liliové dolů. Na Řetězovou ovšem nenarazila. Místo toho se ocitla na Bartolomějské. *Ne, to snad...*

Dolů po stěnách budov se rozlézala temnota. Klementýna se v počínající panice podívala na nebe – snad to bylo jen měsícem, který byl zakryt mraky, ale...

Nic neviděla. Nad budovami panovala absolutní temnota.

Začínal se jí zadržávat dech. Cítila, jak jí v očích štípaly slzy a srdce sebou splašeně škubalo podobně uvězněné holubici.

„Prosím, prosím...“ začala se rozhlížet a hledala aspoň nějakou živou duši. Doběhla bezmocně k rohu ulice, kde spatřila postavu v černém kabátu.

„Halo!“ zavolala na osobu, ale ta ji neslyšela a s rukama v kapsách kráčela dál, dokud nezmizela za rohem. Klementýně nezbývalo nic jiného než se za ní rozběhnout. Jenže když k rohu přiběhla, nikoho neviděla. Ulice se jmenovala Černá.

Klementýna se opřela o zeď a sesunula se podél ní na zem.

„Ne, to není pravda, určitě jen spím, jen spím, je to jen sen, jetojensenjetojensen...“ mumlala si, jako smyslů zbavená a schovala hlavu mezi kolena přitažená k hrudi.

„... *You said my love has it been so long, won't you stay a little while...*“ ozvalo se náhle prostorem a Klementýna pozvedla hlavu. Poznala hlas Viktorie, kterou ovšem nikde neviděla. Dívce to ale nevadilo, protože si vzpomněla na ženino vyprávění o Melanii.

Ihned vytáhla telefon a vytočila Viktoriino číslo. Doufala, že to vezme. Kousala se nervózně do rtu a cítila, jak se chvěje. Bylo jí střídavě horko a zima.

„Halo?“ ozvalo se z telefonu.

„Viktorie! Bože můj, děkuju, žes to vzala!“ Klementýna se hluboce nadechla a hystericky se rozesmála, zatímco jí tekly slzy. „Prosím, přijď pro mě, najdi mě, ztratila jsem se. Jsem na Černé ulici, na rohu na zemi,“ navigovala, zatímco dál brečela.

„Za chvíli tam budu. Sem kousek odtamtud v baru. Vydrž holka, jo? Za chvíli sem tam.“

„Mluv se mnou, prosím, ano? Moc moc tě prosím.“

„Dobře, sem tu. Jak ses měla?“

„Spala jsem celý den. Nechci spát. Měla jsem noční můry.“

„O Lucionovi, že? Říkala jsem ti, že je to d'ábel a teď tu máš potvrzení.“ Z telefonu se ozvalo povzdechnutí. „Hádám, že si mi zatajila halucinace, že jo?“

Klementýna přikyvovala, zatímco vzlykala. „Jo...“

„Vydrž, holka, už tam skoro sem. Chceš něco zazpívat?“

„Mhm,“ dostala ze sebe souhlas.

„*Murder lives forever and so does war. It's survival of the fittest, rich against the poor. At the end of the day it's a human trait hidden deep down inside of our DNA...*“

A jak Viktorie zpívala do telefonu, Klementýna se uklidňovala. Hádala, že tak na ni má obecně účinek ten hlas, který se opravdu příjemně poslouchal.

„*I'm not afraid of God, I'm not afraid of Man.*“

Nebojím se nikoho.

Cítila se značně klidněji. Už se dokonce dokázala bez problémů nadechnout.

Na konci ulice se objevila nějaká postava a Klementýna se s úsměvem rychle zvedla na nohy.

„Už tě vidím!“ informovala Viktorii.

„Ale... já tam ještě nejsem.“

Klementýna zbledla.

„*Clementine?*“

Omdlela.

První věc, kterou uslyšela, když se probudila, byla nějaká písnička.

„*If you got hell to pay, your miracle is on it's way if you just hang on a little longer, hang on a little longer...*“

Zavřela oči, aby se mohla soustředit jen na ten konejšivý mužský hlas. Líbil se jí. Piano, které, jak se zdálo, hrálo tiše a něžně, snad jako kdyby se pianista bál, že ji vzbudí, uklidňovalo duši.

„*Try to drown it out but the whisper of hope rings loud, it echoes in your room. It's the only sound that swallows all of the doubt that tries to cripple you...*“

Poslouchala ten hlas dál a měla pocit, že by takhle dokázala proležet věčnost a jen poslouchat. Byla odhodlaná začít řešit realitu, až písnička skončí. Prozatím se jí snažila odsunout co nejdál.

Skončila. Poslední tóny piana utichly do tíživého ticha a Klementýně tedy nezbývalo nic jiného než oči otevřít.

Místo, kde se nacházela, poznávala – byla v restauraci hotelu, kde pracovala, a ležela na jednom z gaučů. Na čele měla chladivou látku.

„*Clementine?*“ ozval se opatrně hlas od piana a oslovená pohlédla na Luciona, který vstal a přešel k ní.

Tvářil se velmi ustaraně. Pod očima měl černé kruhy, jako kdyby nespal několik dní.

Chtěla říct něco na způsob, že pěkně hraje nebo že nečekala, že vůbec umí hrát. Všechno, co se jí ze sebe ovšem podařilo dostat, bylo: „*Why are you doing this?*“

„Co přesně myslíš?“ zeptal se tlumeně.

„Jak jsi věděl, že jsem na Černé ulici? Šla si tam pro mě Viktorie...“

„Nebyla jsi na Černé. Byla jsi hned na Štěpánské, o ulici vedle.“

„Lžeš,“ řekla tiše a polkla. „Nevěřím ti.“

Lucion sklopil hlavu a zavřel oči.

Klementýna se bála, že když je v další sekundě otevře, budou černé.

„Vím, že nedoufáš, ale aspoň —“

Jenže to už Klementýna neslyšela. Z nějakého důvodu jí klesla víčka a ona usnula.

Probudila se. Byly dvě hodiny ráno. Byla ve své posteli.

Natáhla se po telefonu, aby zkontrolovala datum. Byl sedmý večer po sebevraždě v hotelu A. a Klementýna si najednou nebyla jistá, jestli se celý ten minulý večer odehrál, nebo se jí to jen všechno zdálo.

„Nespíš?“ ozvalo se z chodby.

Dívka leknutím upustila telefon, který jí přistál na obličejí.

„Kur—“ zaúpěla a odložila zrádný smartphone na noční stolek.

Na chodbičce stála Viktorie. Měla na sobě tričko a rifle.

„Ahoj...“ pozdravila ji Klementýna šeptem, i když vůbec nevěděla, proč šeptá.

„Nazdar ospalče.“ Žena k ní došla a posadila se na postel. „Pěkněs mě teda pro změnu vyděsila ty.“

„Co se stalo?“

„Zavolalas mi, že ses ztratila a že si na Černé. Volaly sme si, zpívala sem ti a pak si najednou řekla, že už mě vidíš, což mě zmátlo. Pak si vypadla, ale naštěstí jsem akorát došla, a hádej, koho jsem nad tebou viděla.“

„Luciona?“

„Jop. Chtěl ti podřezat žíly.“

Klementýna chtěla něco v šoku vyhrknout, když se náhle zarazila.

„Měla jsem strašně realistický sen. Byla jsem v hotelu. Tam, kde pracuju. Byl tam i Lucion. Hrál na piano a zpíval. Pak ke mně došel a řekl mi, že jsem nebyla na Černé, ale na Štěpánské, ale já... nevěřila jsem mu.“

„Správněs udělala,“ přikývla souhlasně Viktorie a podrbala se na temeni hlavy. „Zřejmě tě to zachránilo.“

„Tos mě sem pak dotáhla?“ zeptala se překvapeně Klementýna.

„Přišli mi ještě na pomoc kluci, se kterýma jsem cvičila, a odvezli sme tě sem.“

„Musim jim pak poděkovat...“ povzdechla a promnula si oči. Chvíli takhle byly v tichosti. *Tohle ticho ale není tak tíživé, jako v tom hotelu, když Lucion dohrál.*

„Víš,“ promluvila Klementýna. „Bylo to fakt tak reálné a Lucion se opravdu nechoval jako...“

„Šššš,“ položila jí Viktorie ukazováček na rty. „Máš za sebou vyčerpávající večer. Musíš se prospat.“

Klementýna se pousmála a pohládila Viktorii po ruce. „Jo, máš pravdu.“ Pak zavřela oči a zatímco usínala, slyšela sem tam části z písně, kterou žena zpívala jako ukolébavku: „*Dear God, sorry to disturb you, but I feel that I should be heard loud and clear...*“

Tenhle Viktoriin hlas se zcela lišil od toho, který byla Klementýna zvyklá slyšet doposud. Byl tišší a jemnější.

„... *And all the people that you made in your image – see them fighting in the street 'cause they can't make opinions meet about God...*“

Chvíli pak tiše jen broukala a než se dívka zcela ponořila do světa snů, zaslechla: „*The Father, Son, and Holy Ghost is just somebody's unholy hoax... And if there's one thing I don't believe in it's you, dear God...*“

Bylo šest hodin večer, když se Klementýna probudila. Za okny byla tma. V bytě ticho. Byla sama. V hlavě jí ovšem hučelo. Tolik myšlenek, že nevěděla, jaké by se měla chytit. Jen jedna z nich rezonovala rozumem nejhlasitěji – *Lucion Crowford je ďábel.*

Zavřela oči, aby se jí promítly vzpomínky posledních osmi dnů.

Jeho pohled, když přišel do hotelu, podivná sebevražda...

Prudce otevřela oči a posadila se.

Ta žena byla... byla jeho další obět'. Žádná sebevražda. To samé Weisheit. Schovala si obličej do dlaní. Jak to, že mi to nedošlo dřív? No jasně, odmítala jsem vidět pravdu. Jasně, že se pak bude chovat tak, jak se choval, a to jen proto, aby si mě získal. Mou duši.

Zarazila se.

Otázkou ale je proč vlastně chce mou duši. Nejsem ani věřící, v kostele jsem možná byla tak jednou v životě. Ale co vím o Weisheitovi a o té ženě? Vlastně nic. Ale to je v tuhle chvíli jedno. Možná bych se měla spíš soustředit na detaily, na ty halucinace, na hlasy. Třeba to všechno něco znamená a poskytne mi to nějakou odpověď.

Klementýna vylezla z postele a vzala si do rukou svůj tablet, aby se podívala na své obrázky, které upravovala v posledních osmi dnech.

První obrázek Faustova domu, přes který byly nakresleny černé oči, už smazala.

No, určitě to nebude tím, že jsem kreslila dům, kde údajně došlo ke smlouvě s d'áblem. Nad tou myšlenkou se dokonce tlumeně zasmála. To jsou jen povídačky, protože tam jednu dobu žili alchymisti a protože tam došlo k vraždě kvůli penězům, ale Bůh ví, kdy to bylo...

Pomyslela na Boha. *Pokud d'ábel existuje, tak... Bůh musí taky, ne?* napadlo ji zcela logicky.

Najednou se jí vybavila slova, která viděla před třemi dny napsané na zdi.

Mana du vortes, Aeria gloris.

Nemeškala a ihned odložila tablet, aby se posadila k počítači. Měla pocit, že je důležité zjistit jejich význam.

Napsala větu do *Google* překladače, ale nebylo jí to nic platné, ani když si nastavila angličtinu místo češtiny. Zkusila tedy napsat větu přímo do vyhledávače a tentokrát to přineslo své výsledky.

Myslela si, že uvidí nějaké odkazy na Bibli nebo jiné posvátné texty, ale místo toho jen narazila na písničku. *Ty písňe mě v poslední době pronásledují...*

Pevně stiskla čelist a rozklikla text prvního odkazu. Skládal se ze tří jazyku – ruštiny, latiny a angličtiny. Musela tedy do vyhledávače zadat název písničky a pak teprve najít kompletní překlad do angličtiny.

Jak zjistila, *mana du vortes, Aeria gloris* znamená: *sledujte v úžasu – nebeská sláva*. Více ji ovšem fascinoval zbytek textu, především přeložený z ruštiny: *Andělé a démoni nade mnou kroužili, rozsekávali trny a Mléčné dráhy. Nezná štěstí jen ten, kdo nepochopil Jeho volání. A o kousek dál: Zůstat sebou déle nebo (a především): Dokud jsem naživu, mohu se snažit v letu nespadnout, neodnaučit se snít... milovat...*

Klementýna si stoupla a začala přecházet po pokoji, aby si dala všechno dohromady.

Zůstat sebou déle... Jak byly ty jiné písničky?

Zarazila se.

A jak byly ty dvě otázky v tom snu? Posadila se na postel a schovala si obličej v dlaních. *Když jsem slyšela Viktorii zpívat poprvé, tak to byla písnička o tom, že je d'ábel džentlmen, ale to není všechno, co to bylo dál? V noci mi zpívala. Něco, co znělo skoro jako modlitba. Nějak... Dear God a něco, něco...*

Náhle zběsile pobíhající myšlenky zklidnila.

„*The Father, Son, and Holy Ghost is just somebody's unholy hoax...*“ pronesla šeptem. „To tam bylo, to si pamatuju. Co zpíval v tom snu Lucion? Něco...“ stoupla si a luskala prsty. „Sakryš...“

Prudce se zastavila.

„*If you just... hang on a little longer, hang on a little longer...* Jo, nějak tak. A před tím v tom baru... *We used to play outside when we were young and full of life and full of love...*“

Viktorie ale zpívala ještě něco, když mě uklidňovala, jak jsem se ztratila... Začala si broukat melodii, dokud se nedostala k jedné konkrétní části, kterou si vybavila: „*I'm not afraid of God, I'm not afraid of Man.*“

Jak to zazpívala, proběhl jí mráz po zádech a podbřišek se naposledy pokusil o bolestné stáhnutí.

„Ta další byla...“ začala zase luskat prsty. „Jak sakra byla... *Screaming at the ones we love... like we forgot who we can... trust...*“

A pak...

Pak jí všechno došlo.

Třetí

Kráčela sebejistě po Spálené. Minula knižní antikvariát, přešla prázdnou noční ulicí osvětlenou jen pouličními lampami a kráčela dál po ulici Na Perštýně. Minula restauraci U Medvídků a došla na křižovatku. Mohla buď pokračovat dál až na Betlémské náměstí, jít na Jilskou, nebo ze svých úmyslů ještě vycouvat přes Skořepku.

Hluboce se nadechla a vydechla. Vykročila na Jilskou. Jen proto, že to byla úzká ulice.

Jilská míří ke kostelu sv. Jiljí. Na Betlémském náměstí je Betlémská kaple, kde kázal Hus. Bylo by to jedno, jaké místo bych si zvolila. Stejně bychom skončili u svatého místa. A kdybych se vrátila přes Skořepku na Uhelný trh, mohla bych jít rovnou domů a už nikdy nic nevyřešit. Už navždy zůstat uvězněná v téhle věčné smyčce sestávající z obrázků, nočních procházek, práce v hotelu a samoty. Stala bych se zbytečným člověkem.

Když už před sebou viděla kostel sv. Jiljí a menší plácek, který byl provizorním parkovištěm pro pracovníky Filosofického ústavu, pevně k sobě stiskla čelisti.

Po Jilské naproti ní kráčela postava. Stejně tak se další objevila na Zlaté ulici, která se nacházela u kostela.

V tlumených světlech poznala Viktorii a Luciona. Žena stála naproti ní, muž z levé strany.

Lucion zpozoroval Klementýnu a pak i Viktorii.

„Pozvala si nás oba,“ konstatoval a smířeně přikývl.

Viktorii nebylo vidět do obličeje.

„Chci s tím skončit,“ řekla Klementýna jako vysvětlení, ale řekla to především Viktorii. Konečně viděla její tvář.

Černovlasá žena se usmívala, ale v té grimase nebylo nic veselého, spíš dokonce něco zlověstného. Tomuto pocitu dopomáhaly i černé oči, které se ve světle pouličních lamp leskly jako dva obsidiány.

„Ale prvně chci vědět proč!“ křikla na d'ábla před sebou. I Lucion se na něj podíval v očekávání vysvětlení.

„Copak si nedostala náповěd dost?“ zavrtěl nepatrně hlavou d'ábel v těle ženy.

„Jestli myslíš ty písničky, tak z nich moudřejší nejsem,“ řekla pevně Klementýna a stiskla ruce do pěstí. Potřebovala se cítit silná.

„Nejen písňe,“ zasmál se d'ábel a ukázal na Luciona, aniž by se přestal dívat na Klementýnu. „Láska ho přeplňovala, avšak chyběla víra v bližní.“

Lucion po těch slovech odvrátil pohled a zavřel oči. Klementýna mohla jen tušit, že má d'ábel pravdu a že se Lucionovi tato slova pojí s něčím neodpuštělným.

Ďábel ukázal na sebe. „Znala naději důvěrně, avšak lásku postrádala.“

Klementýna si vybavila vytetovaného shrbeného kostlivce se třemi meči zabodnutými v těle, Viktoriino nadšení z myšlenky, že bude vystupovat v televizi, a zjevný problém s partnery. *Všechno to byly náповědy*, došlo jí. *Ale v čem jsem se provinila já?*

„Líbí se mi, jak smýšlíš, *Milostivá*,“ usmíval se potěšeně d'ábel a pomalu spustil ruku dolů. „Byla jsi obdařena jedinečnou vírou, avšak postrádáš naději.“

„A tohle je má vina?“ prskla Klementýna.

„Vina?“ pozvedl d'ábel obočí. „*Vina* je marginální. Je to jen další sebeklam, kterým lidi krmí sami sebe a kterým se krmí navzájem,“ zesílil hlas.

V korunách tenkých stromků zasvištěl vítr.

„A pak se na ně dívej,“ pozvedl znovu d'ábel ruku a ukázal na Luciona, který se podíval na Klementýnu. „Zabývají se sebedestrukci a tvoří si tak v myslech další Peklo, které je tak snadno ovladatelné.“

Lucion pomalu sklopil hlavu. Vypadal zoufale.

Ne, poraženě.

Všechno do sebe zapadlo jako kusy skládačky.

„Smrt Eugena Weisheita nebyla jeho vinou, ale *tvou!*“

Ďábel spustil ruku dolů a zatvářil se přísně. „To je vážné obvinění, *Milostivá*. Opravdu?“ Ďábel foukl a Klementýnu do obličeje udeřil zápach síry, který ji donutil zavřít oči.

Najednou před sebou měla cizí vzpomínky. Konkrétně Lucionovy.

Viděla před sebou Eugena Weisheita, jak poklepává spokojeně na rameno Luciona. Z obou vyzařovalo zadostiučinění.

Ocitla se venku – na ulici dal Lucion někomu peníze do klobouku.

Setkal se s přáteli v nějakém baru. Smějí se. *Hej, Luci, nechceš investovat do mého projektu?* Lucion se kousl do tváře a s hraným úsměvem se podíval na přítele. *Promiň, ale takovýma věcmi se nezabývám. Možná se zkus rovnou obrátit na Eugena.*

Závistivé pohledy. Pomluvy. *Lakomec.*

Lucion se kouše do tváře.

Synu, možná by sis měl vzít dovolenou. Podezřívavý pohled. Na vteřinu postřehl černé oči. Vyhýbá se Eugenovi.

Jakési papíry se pokrývají kapkami krve, vzněcují se mu v rukou. A Eugen ho sleduje. S podivným děsivým úsměvem.

Lucion se ztratil v ulicích Londýna – města, ve kterém vyrůstal a ve kterém celý život bydlel. Města, které znal jako své vlastní boty.

Volá přátelům. Všichni se k němu otáčejí zády. Nikdo ho nechce hledat.

Lakomec, lakomec, lakomec, kroutí se mu v hlavě, když odhazuje telefon na zem a sesouvá se podél zdi.

You said my name and the devil came with her black eyes and paper cut smile, zaslechl někoho zpívat a najednou pocítil klid.

Ano, všechno to dává smysl.

Sebejistě vstal a bloudil do rána. S každým krokem se v něm probouzela větší a větší nenávist vůči bytosti, která okupovala tělo člověka, který mu nahradil otce.

Někde našel pistoli. Ani mu to nepřišlo divné.

Ráno našel budovu společnosti. Vyjel do posledního patra. A tam stál. S černýma očima.

Opusť jeho tělo, nařídil ďáblu, i když nevěděl, jestli to bude fungovat.

Ďábel se usmál.

Lucion vystřelil.

A pak přišla tma.

Klementýna otevřela oči a rozkašlala se.

Když kašel ustal, chvíli oddechovala a pak se zadívala na Luciona, který stále stál na Zlaté s pohledem provinile sklopeným na zem.

„Vidíš, *Milostivá?*“ ozval se ďábel. Zase se usmíval. „Byla to jeho volba. Jeho rozhodnutí, ne mé.“

„A ta žena... v hotelu?“ zeptala se nejistě, protože si touto teorií nebyla stále jistá.

„Ona?“ ukázal ďábel na sebe a tím potvrdil myšlenku Klementýny. „Sama si vzala vlastní život.“

„Proč? Nejsi to ty, kdo nutí obrátit zbraň proti tobě?“

„Každá povaha si vyžaduje vlastní přístup,“ rozvedl ďábel rukama. „Ovšem za každou informaci se platí a já jsem byl až moc *milostivý* a už ti poskytl odpovědi na mnoho otázek,“ usmál se.

„Chceš říct, že zjistím, co se s Viktorií stane, jen když s tebou podepíšu smlouvu?“

„Klementýno, ne! Tohle jsou jen jeho hrátky! Nedělej to!“ ozval se náhle Lucion.

„Nemáš ani možnost se mnou uzavřít smlouvu, *Milostivá*,“ usmíval se dál ďábel. „Já nejsem Mefisto, ty nejsi Faust,“ dodal spokojeně.

„A kdo tedy jsi?“

„To není podstatné, *Milostivá*. Důležitější je, kdo jsi ty.“

Vmžiku byl ďábel u ní a sevřel její tváře, aby se mezi jejími rty vytvořila skulinka.

Klementýna nestihla ani reagovat, když byla náhle těma studenýma rukama chycena a vyzdvíhena do vzduchu. Všechno, co mohla slyšet, než ji mysl zatemnil kouř vycházející z Viktoriiných úst, bylo její jméno vykřiknuté Lucionem.

She tied a rope around your neck and led you through the town...

Kráčela jsem přes vesnici. Kameny v bahnitě cestě se mi zařezávaly do chodidel. Okolo krku jsem cítila lýkový provaz, který mě kousal. Stejným jsem měla svázané ruce za zády.

Z domků vycházeli vesničané. Neviděla jsem jim do obličejů. Buď to mohlo být tou tmou a loučemi v jejich rukou, které je špatně osvětlovaly, nebo tím, že je měly černé. Mohla jsem jen hádat.

With love that's like the gallows strung but she'll never cut you down...

Měla jsem určité tušení, kam jsem šla, zatímco se za mnou začal shromažďovat pokřikující dav, jehož slova jsem paradoxně ani pořádně neslyšela.

Došla jsem až k šibenici, která stála na kraji lesa a vystoupila jsem po schodech. Viděla jsem nyní na celou malou vesničku. Divné, že v několika málo domech bylo tolik lidí.

Všichni něco našťavaně pokřikovali, zvedali do vzduchu vidle, lopaty, sekery, louče.

When you left the sun went out, walk in fields of fright...

Pak jsem těsně u šibenice zpozorovala postavu v plášti. Byla jediná ze všech klidná, dokonce se mi zdálo, že se usmívá, ale nebyla jsem si jistá.

And I will wear my feather crown, turn the day to night...

Pohlédly na mě obsidiánově černé oči. Na rtech zlověstný úsměv. Tak známý.

Zašeptala jsem jméno a usmála se.

Vidina náhle zmizela.

Ponořila jsem se do tmy.

Padala jsem.

You said my name and the devil came with her black eyes and paper cut smile...

Začala jsem si všimnout jakýchsi záblesků. Začala jsem v nich něco rozeznávat. Byly to záblesky vzpomínek. Ne mých, ale Viktorie.

Ne, Viktorie ne.

Byly to vzpomínky ženy, která toužila být zpěvačkou, popíjela v barech limonády, psala písničky a zpívala je svým přátelům.

Byly to vzpomínky trápící se ženy, která nechápala, co ve vztahu dělá špatně, že pokaždé končila s modřinami na rukou, na nohou, občas i na obličeji.

You said my love has it been so long, won't you stay a little while...

A pak se v jejím životě objevil Lucion.

Ne, Lucion ne.

Byl to ďábel, kterému nedělalo problém talentovanou ženu okouzlit, a nakonec ji zneužívat stejně, jako byla zneužívána doposud. Podařilo se mu ovšem to, co se nepodařilo doposud nikomu – zbavit ji naděje.

I said, no chance, the devil won't dance or run with the wolves in the wild...

Dopisy a e-maily se zápornou odpovědí, nespokojené bučení lidí v baru. *Můžeš konečně sklapnout? Jaká je z tebe zpěvačka...*

Její tiché naříkání v Lucionově náruči, dokud to nevyústilo ve vyplivování černé tekutiny, krvácení hlasivek, nočních můr, kde přišla o hlas. A pak se ztratila v ulicích Prahy, kde prchala před temným stínem, který, jak si myslela, ji chtěl zcela zbavit jejího hlasu.

Schovala se v prázdném a potemnělém hotelu A., vyjela do čtvrtého patra a schovala se v pokoji 1408. Vytáhla telefon a zavolala Lucionovi, který pro ni přišel.

Nechceš se už přeci trápit, ne? šeptal jí Lucion, když ji hladil po černých kudmách.

Pocítila v rukou chladivý kov pistole.

Ne, nechci... Už ne.

Nadechla se.

I've had my fill, my way with your will. Leave me here, leave me here to sleep like a child...

Ozval se výstřel. Spolu s ním přede mnou stanula temnota a tiskla k mému čelu hlaveň pistole.

„Já věřím,“ řekla jsem.

And what do you believe in? promluvila temnota Lucionovým hlasem. Připomněla mi, že jsem už jednou měla možnost na tu otázku odpovědět, ale tenkrát jsem nic neřekla.

„V sebe,“ odpověděla jsem a pevně k sobě přitiskla čelisti.

Opravdu? zeptala se ironicky temnota. *Ve chvíli, kdy jsi uvěřila, že je Lucion mnou, jsi přišla o víru. Zpochybnila jsi vlastní jistotu a uvěřila jistotě jiné. Byla jsi v mé pasti dřív, než sis uvědomila pravdu.*

„Možná ano,“ pronesla jsem klidně a zavřela jsem oči. „Ale teď, když očekávám smrt a nejspíš i zatracení, věřím.“

Nátlak na mém čele polevil.

„Věřím, že Lucion z toho vyjde bez újmy a že se ti postaví znovu, tentokrát s větší sebejistotou. Věřím, že nechá tu ženu pohřbít a dopřeje tak pokoj aspoň jejímu nebohému tělu.“

Nech toho. Jen se snažíš oddálit tu chvíli, kdy ti kulka proletí mozkem.

„A věřím, že ať už by se se mnou stalo cokoliv, má duše bude žít s jistotou, že jsem sem přišla, podívala se ti do očí a řekla ti, že *věřím*.“

DRŽ HUBU!

Pistole pomalu dopadla na zem.

Křik d'ábla se dál roznášel v mých myšlenkách jako ohlušující výstřel, který se pro Eugena a ženu z hotelu stal fatálním.

Přes listy dlouholetých stromů na Olšanském hřbitově prosvítalo pár paprsků slunce a dopadalo přímo na hrob ženy. U něj stály dvě osoby v černém a dokola četly nápis na hrobě, který byl stylisticky sladěn tak, aby připomínal noty.

„*What do you think – would she like it?*“ zeptala se dívka muže vedle sebe a letmo se pousmála.

„*Definitely. Now everyone would know where to find her.*“

„Ta videa měla úspěch.“ Měla na mysli videa, kde žena seděla s kytarou na kolenou, hrála na ni a zpívala.

Především o naději.

„Jak se říká – naděje umírá poslední,“ pokrčil muž rameny a pousmál se.

„Dovolila bych si tvrdit, že neumírá vůbec,“ koukla na něj s úsměvem.

„Ale co teď? Po tom všem...“

Podívala se zpět na náhrobní kámen.

„Budeme žít dál,“ pokrčila rameny. „Naučíme se žít za ni. A naučíme se doufat, věřit a milovat.“

Lucion přikývl a nabídl Klementýně rámě. Ta, když se ho chytila, měla na chvíli pocit, že uviděla, jak na hrobě sedí černovlasá kudrnatá žena v bílém tričku a světlých džínách. V ruce držela kytaru a s úsměvem zpívala: „*Mana du vortes, Aeria gloris.*“

Použité písničky:

Merci Raines – The Devil is a Gentleman

Nothing More – Go To War

Of Monsters and Men – Little Talks

Marina and the Diamonds – Savages (text písně pozměněn)

UNSECRET, Ruelle – Hang On A Little Longer

Lawless, Sydney Wayser – Dear God

Origa – inner universe

Snow Ghosts – Gallows Strung (text písně pozměněn)